

Başlangıcından Günümüze
SİNEMA DERGİLERİ
1914-2023

BURÇAK EVREN

Başlangıcından Günümüze
SİNEMA DERGİLERİ
1914-2022

Burçak Evren

Dostum,
Nezih COŞ'un,
anısına...

Başlangıcından Günümüze

SİNEMA DERGİLERİ

1914-2022

Burçak Evren

Zeydan KARALAR

Adana Büyükşehir Belediye Başkanı
Festival Onursal Başkanı

Festival Yürütme Kurulu Üyeleri

Menderes SAMANCILAR

Nebil ÖZGENTÜRK

İsmail TİMUÇİN

Hüseyin ORHAN

Gökhan MUTLAY

ABB Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanı

Mahmut GÖGEBAKAN

ABB Altın Koza A.Ş. Genel Müdürü

Hüseyin ORHAN

Başlangıcından Günümüze

SİNEMA DERGİLERİ

1914-2022

Yazar

Burçak EVREN

Art Direktör

Aynur KALKAN

Retoucher

xxxx

Baskı Tarihi

Eylül 2023

Baskı

Yeni Koza Matbaacılık

FOTOĞRAFLAR

Burçak EVREN, Ali ÖZUYAR Arşivi

Günyüz DEMİRAN Arşivi ve

TSA (Türk Sineması Araştırmaları) Arşivi

Bu kitap Adana Büyükşehir Belediyesi 30. Uluslararası Adana Altın Koza Film Festivali kapsamında hazırlanmıştır.

Bütün hakları mahfuzdur. Bu yayının tamamı veya bir bölümü, yazarın izni olmaksızın basılamaz.

Fotokopi dahil hiçbir yolla çoğaltılamaz. Sahibinin izni alınmadan hiçbir suretle kullanılamaz.

ISBN: 978-605-4712-50-2

www.altinkozaff.org.tr

Atatürk Cad. Çınarlı Mah. 61017 Sokak

Ticaret Borsası Binası Kat: 2 Seyhan / ADANA

mail: info@altinkoza.org.tr

instagram: [adanaaltinkozaff](https://www.instagram.com/adanaaltinkozaff)

+90 322 453 09 09 – 453 00 09

İÇİNDEKİLER

11

Birinci ve İkinci Baskının Önsözü

16

Giriş

21

Sinema İle İlgili Yayınlar

37

Sinema İle İlgili Bibliyografya Çalışmalarının Kısa Tarihi

43

Türk Sineması'nda Dergi Yayıncılığının Tarihsel Serüveni

54

Sinema Dergileri Bibliyografyası

75

Matbaalar

123

Fihrist

170

Kaynakça

CUMHURİYET
100
ALTIN KOZA
30
yaşında

ADANA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
ULUSLARARASI ADANA
ALTIN
KOZA
FİLM FESTİVALİ

Önsöz

Adana; doğası, tarihi, verimli toprakları, sanayi birikimi, eşsiz gastronomisi, insan yapısı ile sadece ülkemizin değil, dünyanın nadide şehirlerinden biri. Endemik bitki cenneti olan Adana'nın bereketli topraklarında sanatın çok sayıda dalında evrensel değerde sanatçılar yetişti ve yetismeye devam ediyor.

Adana Büyükşehir Belediyesi olarak, rutin belediyeçilik hizmetleriyle birlikte, Adana'nın daha yaşanabilir bir kent haline gelmesi için gerçekleştirdiğimiz çalışmalar yoğun şekilde sürüyor. Tüm bunların yanı sıra; sosyal belediyeçilik anlayışımızdan ödün vermeden halkımıza hizmet ediyoruz.

Şehrimizde ve ülkemizde kültür ve sanatın gelişmesi, daha geniş kitlelere ulaşması, sanat ehillerinin daha rahat üreteceği ortamların oluşması için faaliyetlerimizi de ara vermeden sürdürüyoruz.

Türkiye Cumhuriyeti'nin Kurucusu Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün, "Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir" sözü, belediyemizin kültür-sanat politikalarına kaynak ve ilham teşkil etmektedir.

Ülkemizde sinema deyince akla, Yeşilçam'ın ardından Adana gelir. Adana Büyükşehir Belediyesi'nde görevi devralmamızın hemen ardından belediye meclisimizin desteğiyle festivalin

ismini köklerine çevirdik ve Altın Koza yönetimini sinema sanatının içinden gelen usta isimlere teslim ettik.

Geçmişte uzun yıllar ara verilen Uluslararası Adana Altın Koza Film Festivali'ni aralıksız hayata geçirmenin mutluluğunu yaşarken, festival organizasyonunu, Türk sinemasına her açıdan daha fazla katkı sağlar hale getirmek için her geçen yıl emeği artırarak çalışıyoruz.

Gazeteci-Sinema Yazarı Burçak Evren'in, "Başlangıcından Günümüze Sinema Dergileri" isimli kitabı; 1. Dünya Savaşı'nın başlangıcından, günümüze kadar yayınlanmış sinema dergilerinin, en azından koleksiyonlarda ve kütüphanelerde kalanlarının, bulunabilenlerinin, saklanmışlarının ve bir şekilde günümüze karar ulaşabilmiş olanlarının derlendiği ilgi çekici bir kaynak. Sinema sanatının dünyada ve ülkemizde hangi aşamalardan geçtiğini, yayınlanmış dergilerin içeriğini, bu içeriklerden kaynaklı döneme ait sinemanın özelliklerini okuyucusuna sunan Kitap, sinemaseverlere nostalji yaşatacak, sinema sanatının tarihine ışık tutarken, geleceğini aydınlatmaya da katkı koyacaktır.

Sayın Burçak Evren'e ve kitabın basımında emeği geçen mesai arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Zeydan KARALAR
Adana Büyükşehir Belediye Başkanı

BURÇAK EVREN

BAŞLANGICINDAN GÜNÜMÜZE

SİNEMA

DERGİLERİ

İNCELEME

Birinci baskının ÖNSÖZÜ

Burçak EVREN
Erenköy-Mart 1983

Sinemamızla ilgili biyografik çalışmalar bugüne dek gerek nicelik ve gerekse nitelik açısından pek yeterli ve sağlıklı olmamıştır. Yetersizlik; ilk kaynakla ulaşmanın zorluğundan ve kimi zaman olanaksızlığından, sağlıksızlık; bu türden çalışmalara gerektiği gibi ciddi bir şekilde eğilinmemesinden kaynaklanmaktadır. Zaman zaman çeşitli dönemlerde bu türden çalışmalar yapılmışsa da bunlar ihtiyaca yenit vermektan oldukça uzakta kalmışlardır. Örneğin; Yeni Sinema dergisinde (S.2/1966) Giovanni Scognamiglio'nun "Türkçe'de Çıkmış Sinema Yayınları Bibliyografyası" aynı derginin bir sonraki sayısında Ziya Metin'in bu çalışmaya yaptığı ekler, As dergisinde (S:1-3/1969) Nezh Coş'un "Türkiye'de Yayınlanmış Sinema, Kitap ve Broşürler Bibliyografyası", Yedinci Sanat'da (S.8/1973) yine Nezh Coş'un "Sinema Kitap ve Broşürler Bibliyografyası" Erman Şener'in Hayat Tarih Mecmuası'nda (S.6/1972) "Türk Basımında Sinema Yazıları ve Dergileri", yine aynı yazarın aynı dergide (S.8/1972) "Türkiye'de Yayınlanan Sinema Kitapları", Fetay Soykan Onat'ın "Sinema TV Yayınları Dizisi: 1928-1983" ile Oğuz Onaran'ın "Türkçe Sinema Yazıları Kaynakçası" tüm iyi niyetli ve öncü çalışmalar olmasına karşılık bir çok eksikliklerle yüklü olarak yayımlanmışlardır. Bu alanda yapılan ilk çalışma ise, Selim Nüzhet Gerçek tarafından 1941 yılında Sahne ve Perde dergisinin 5. Sayısında "Tiyatro ve Sinema Mecmuaları" adı altında yapılmıştır. Ayrıntılı bir araştırmadan çok yüzeysel bir denemenin sınırlarını pek aşamayan bu derlemede daha çok tiyatro mecmuaları üzedrinde durulmuş, sinemayla ilgili kısım da da ise "Arap harfleriyle çıkan sinema mecmuaları üstlerinde durulacak mahiyette "değildir cümlesiyle geçiştirilmiştir. Tüm Türkçe sinema yayınlarını içeren bir arşiv ya da kitaplığın olmayışı, olanların ise çeşitli neden-

lerle önmesenmeyip yok edilmesi, ilerde bu türden yapılacak çalışmaları zorlaştırmanın ötesinde olanaksız kılacağı gerçeğini ortaya koymaktadır. Belli başlı kütüphanelerimizde bile sinemayla ilgili yayınlar çok az sayıda ve çoğu eksik bir şekilde bulunmaktadır. Sinemanın bir otuz yıl öncesine kadar panayır eğlencesi olarak tanımlandığı anımsandığında bu durumun da olağan olduğu gerçeği ortaya çıkar. Oysaki bilimsel araştırmaların olmazsa olmazlardan biri de bibliyografiya çalışmalarıdır. Kaynakları bilinmeyen, yea da kaynaklara başvurma gereksinimi duyulmayan araştırma ya da incelemeler ne dertli titiz hazırlanırsa hazırlansınlar sonuçta eksik ve güdük kalmaya tutsaktırlar. Klasik ama kaçınılmaz olan bir deyişle; bir sanatın geçmişine inilmedikçe, geleceğine ilişkin olumlu bakmak pek mümkün değildir. Saklama, biriktirme ve tasnif etme gibi edinilmeyen bir alışkanlığı kötü bir gelenek olarak sürdüren toplumumuzda, yalnızca sinema konusunda değil, sanat/kültürün herhangi bir alanın da bile bir araştırma yapmak zorlaşmakta hatta giderek olanaksız bir hale gelmektedir.

Sinemamızla ilgili süreli yayınları (dergi, gazete, yıllık, özel ekler vs.) kapsayan bu araştırmamız da, yukarda kısaca söz ettiğimiz nedenlerden ötürü eksiksiz ve tam bir çalışma değildir. Özellikle eski yazı dergilere ulaşmamızdaki zorluklar/yokluklar ile 1970'den sonra çıkan dergilerdeki dağınıklık bu eksikliğin oluşmasındaki nedenlerin başında gelmektedir. Kütüphanelerimiz ise ne yazık ki bu türden çalışmalara istenilen düzeyde melzeme vermesi açısından pek yeterli değildir. Bu kitapta yer alan dergilerin nenedeyse yüzde seksenine yakınının kütüphanelerden değil de, kişisel arşivlerden edinilmiş olması bu durumu tüm açıklığı ile ortaya koymaktadır.

Sinemayla ilgili süreli yayınları kapsayan bu araştırma/derleme sinemanın ülkemizdeki emekleme

çağını yaşadığı Birinci Dünya Savaşı'nın ilk yıllarından günümüze dek süren bir evreyi içeriyor. Kronolojik bir sıralama izleyerek yapılan bu çalışmada adı sinema olan her bir dergiye yer verilmeye çalışılmıştır. Adı sinemaya olmayan, ancak içeriğinin büyük bir bölümü sinemaya ayrılan dergiler, bir başka çalışmanın konusu olabileceğinden, bu çalışmaya dahil edilmemiştir. Sinemayı başta; tiyatro, radyo, müzik, gibi sanat/alanlarla paylaşan dergiler doğal olarak bu çalışanın içine "sinema" adını da içerdiği için alınmışlardır. Dergilerin içeriklerinden anlaşılacağı gibi her birinin sinemaya bakış açısı farklıdır. Ancak tümünün künyesinde sinema kelimesinin olması onları bir arada toplama zorunluluğunu kaçınılmaz yapmıştır.

Kronolojik sıralama yapılırken her yayın ilk çıktıkları yıla konulmuş, ayrıca her yılın süreli sinema yayınlarını toplu halde görme olanağını sağlayabilmek için yılların sonuna "Yayınlanmakta olanlar" eki düşülmüştür. Böylece her dergi ilk yayınlandığı yıldan kapanışına kadar her yıl içinde ayrı ayrı gösterilmiştir. Yayınların künyeleri verilirken, önce yayının adı, bulunabildiği ölçüde kaç sayı çıktığı, ilk sayının yayın tarihi ile son yayının yayın tarihi, sabihi, mesil müdür (genel yayın müdürü) yazı işleri müdürü, basıldığı yer, ile matbaanın adı, fiyatı, klasik bibliyografya çalışmaları gereği verilmiştir. Yayınların b0yutları ile sayfa adedi ise her yayının değişimlik göstermeleri nedeniyle verilmemiştir. Buna karşılık yayınların özel ekleri,, özel sayıları belirtilmiştir. Bibliyografyaya değişiklik getirmek için ise her derginin bulunabildiği ölçüde ilk sayısının, ya da en ilginç sayılabilecek sayısının içeriği verilmiştir. Böylece yayınların sinemaya bakışı, sinemayı yorumlayışı ve yanı zamanda yazalarının kim olduğu toplu halde görülmekte ve yayının niteliği hakkında okura ek bilgi verilmektedir. Öte yan-

dan her yayınının nerede bulunabileceğine ilişkin bir ekleme de klasik bibliyografya çalışmalarının sınırlarını zorlayarak bir araştırmanın kapsamına dahil edilmiştir. Kuşkusuz bu çalışma, kendi alanında ilk ve en kapsamlı araştırma olma iddiasını taşıyamırsına rağmen; bilinen nedenlerden ötürü eksiksiz değildir.

Böylesine yorucu bir çalışmaya yıllar önce dostum ve meslektaşım Nezih Coş ile birlikte başlamıştık. Bu konuyla ilgili olarak 70 yılların ortalarında Sinematek Derneği'nin Taksim Sıraselvilerdeki yerinde bir sergi açmayı tasarlamıştık. Film dergisinde haberi yayınlandığı halde ne var ki bu sergiyi gerçekleştiremedik. Sonrasında amatörlükten profesyonelliğe geçişimiz, amatörcü (lise yıllarında) yaptığımız tüm çalışmalar gibi bunu da kütüphanemizin pek görünmeyen yerine atmamıza neden oldu. Hoyratça tükettiğimiz, önemsemediğimiz, ancak her biri sinema tarihimiz e ışık tutacak bu türden yayınlara olan deva bulmaz tutku ve isteğim, amatörlük dönemimizdeki bu çalışmayı tekrar ele alıp üzerinde çalışmayı kaçınılmaz yaptı. Böylece bir döneme kadar birlikte çalıştığım Nezih Coş'un emekleri de boşa gitmemiş oldu. Onnun için bu kitabı (bu tür düşünce ilk kez onun akılına geldiği için) ona ithaf etmem, klasik bir deyimle boynumun borcu oldu.

Borcumu, dostu

ma, onun da ötesinde ustama yakışır bir şiçimde ödiyebildiysem ne mutlu bana...

Yeni baskıya ÖNSÖZ

Burçak EVREN
Erenköy-Eylül 2023

Çoğulukla bibliyografya çalışmaları, başta bilimsel çalışmalar olmak üzere her bir derleme/araştırma ve de inceleme alanında olmazsa olmaz bir öneme sahip olmalarına karşın okur tarafından pek rağbet görmeyen sıkıcı çalışmalar olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle tecimsel kaygılardan uzak bu tür çalışmalar okurdan çok, herhangi bir alanda çalışmalar yapma isteğinde olan yazarlar/araştırmacılar tarafından ilgi görüp başvurulması kaçınılmaz

olan kaynaklar arasında yer alır.

Ülkemizde başta sinema alanı olmak üzere tüm sanat dallarında bu türden bir çalışma yapmak, sanıldığı gibi kolay bir uğraş değildir. Bu kolay olmayış; ele alınan alanın toplumdaki karşılığından daha çok, o alanla ilgili bilgi ve belgenin niteliksel ve nicel konumundan kaynaklanmaktadır. Her sanat alanında olduğu gibi sinema alanının belirli dönemlerine ait kaynaklar istenilen düzey ve nice-

likte olmadığı gibi, ulaşılabilirliği pek kolay değildir. Bundan ötürüdür ki, bu türden yapılan çalışmalar, ne denli özenli ve yorucu bir uğraşı içerse de sonuçta, eksiksiz –ve hatta yanlışsız- iddiasını taşımadığı gibi, istenilen ve arzu edilen bir düzeyde olması da mümkün değildir. Tüm olumsuz koşullara rağmen bu tür çalışmaların önemi, hem; ilk/öncü olmalarından, hem de, ileride teknolojinin sağlayacağı olanaklarla yapılması nispeten daha kolay olacak çalışmalara zemin hazırlamasından gelmektedir.

Çalışmanın içinde yer alan her yayın, beş bölüm-lük bir tanıtım/özellikler içerisinde değerlendirilmiştir. 1. Bölümde dergilerin piyasadaki yerini/süresini belirleyen konumunu açığa çıkarmayı ön-gören özellikler (yayının kaç sayı yayınlanıp, yayın sürelerinin başlangıç ve bitiş tarihleriyle periyodu) yer almıştır. 2. Bölümde ise; künye bilgileri (sa-hibi, mesil yazı işleri müdürü, yazı işleri müdürü, teknik müdürü vs) ile adres bilgileri yazılmıştır. Teknik bilgileri içeren 3. Bölüm’de ise her yayı-nın fiziki özelliklerini içeren; boyutu, kağıt çeşidi, baskı çeşidi, kapak tekniği, cildi, çeşidi, renkli ya da siyah-beyaz oluşu, sayfa adedi, fiyatı ve basıldığı yer ile bulunduğu kütüphane/koleksiyon bilgileri yazılmıştır.

IV. Bölümde her yayının ilk sayısında yer alan ön-söz kimi zaman tam metin kimi zaman ise özet şek-linde verilmiştir. İlk sayıları bulunamayan dergiler-deki ise bu önsöz diğer sayılarından alıntılanmıştır. 5. Bölümde her derginin ilk sayısının “içindekiler” bölümü aktarılmış, ilk sayı bulunmayanlarda ise di-ğer herhangi bir sayısının içindekileri yazılmıştır. Ayrıca, çok az sayıda da olsa, kimi dergilerde, bu derginin üzerine yazılmış oluşum/ eleştiri/tanıtım yazılarına da yer verilmiştir. Kimi dergilerde “Not” kısımlarında farklılıkları belirtilmiş, en sonda yer alan “Bulunduğu yerler” de ise derginin görüldü-ğü/bulunduğu ve tümüyle hangi sayılarının yer aldığı belirtilmiştir.

Bu çalışmanın en güç yanını dergilerin çıkış ile kapanış yıllarının tespiti ile kaç sayı yayınlandık-ları olmuştur. İlk sayıları bulunmadığından yayına başladıkları tam olarak tespit edilemeyen bazı der-gilerin çıkış tarihleri mevcut olan sayılarından yola çıkılarak, periyodlarına göre tespit edilmişlerdir. . Yayına son verdikleri tarih kesin olarak bilinmeyen dergilerde izlenen yöntem ise, çeşitli arşiv/kütüp-haneler taranarak elde edilen son sayının tarihi alınmış, ancak bunun yanına kesin değil anlamında (KS) kısaltılması konulmuştur.

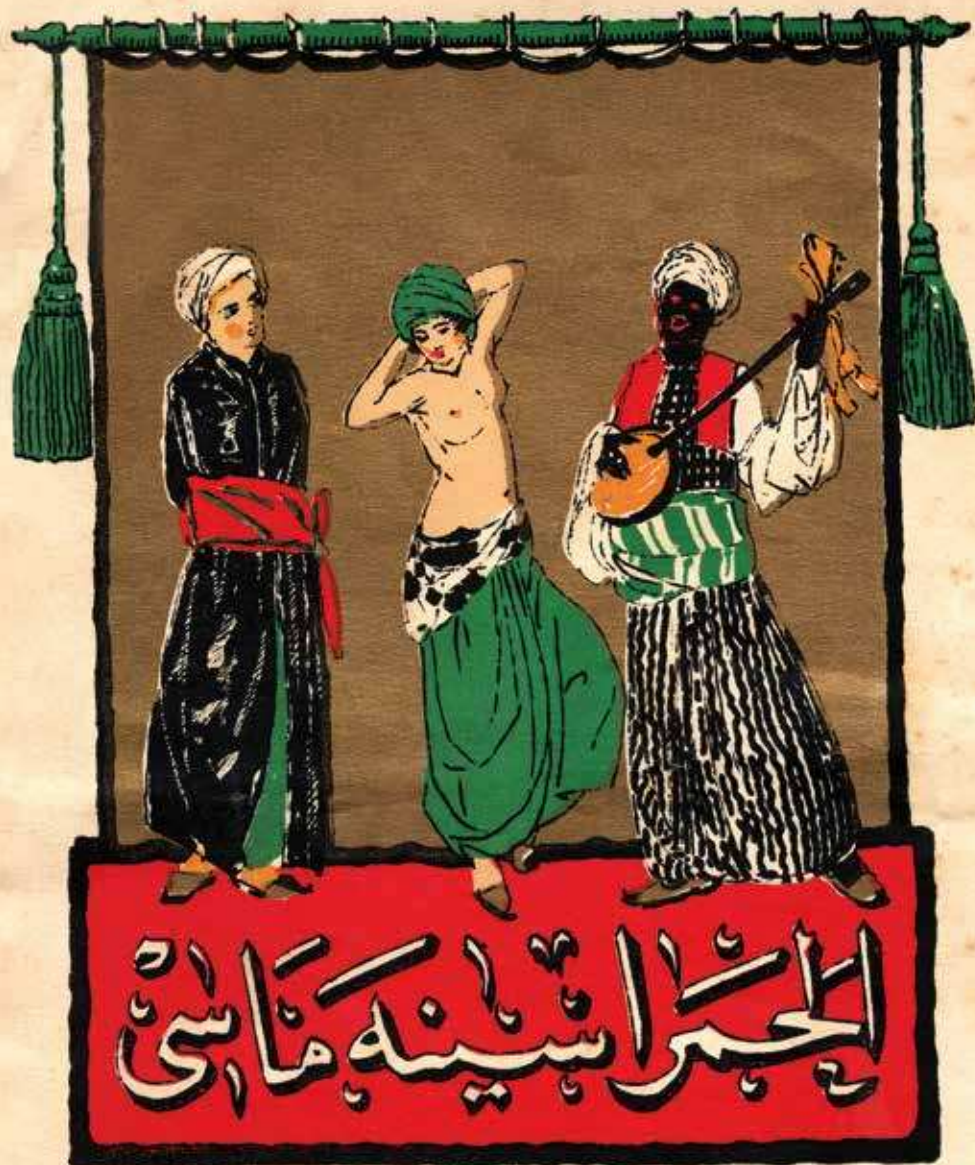
Hemen hemen her derginin önsözü ile içindekiler kısmı verildiğinden ayrıca dergilerin sinemaya ba-kış açılarıyla sinemaya ağırlık verdikleri tür (maga-

zin, seks, erotik, yerli, yabancı vs) belirtilmemiş, nitelikleri üzerine olumlu ya da olumsuz bir yo-rumda bulunulmamıştır. Ancak; çok az sayıda olsa da kimi dergiler için derginin dönemindeki işlevi üzerine yazılan ayrıntılı makalelere yer verilmiştir. Örneğin; Barış Saydam’ın Gelişim Sinema dergisi üzerine yazdığı makale gibi.

Kuşkusuz daha önce de sözünü ettiğimiz gibi bu çalışma da, tüm uğraşmalarımıza karşın bilinen nedenlerden ötürü eksiksiz -hatta yanlışsız- olma iddiasını taşımamaktadır. Ancak, ilk baskıda oldu-ğu gibi, bu konuda çalışmalar yapanların iyi niyetli uyarı ve katkılarıyla eksiklerinden –varsa yanlışla-rından- arınarak kendisini geliştirecek, bu alandaki tek olmanın sorumluluğunu kendini yineleyerek değil, yenileyerek bizlerin ya da genç araştırmacı-ların bu alanda yapacakları çalışmalarla sürdürmeye devam edecektir.

Lise yıllarında arkadaşım, dostum, meslektaşım sinema yazarı Neziha Coş’la başlayıp yarım kalan, bir kaç sayfalık bu çalışma, ancak onun ölümünden yine çok sonraları genişletilerek kitaplaşmış, her geçen zaman diliminde sinema yayınlarının daha da çoğalıp, ulaşılır olmasıyla yapılan ilk kitabın sınırlarının aşarak yeni bir çalışmanın yapılmasını kaçınılmaz kılmıştır. Ancak her iki kitap da, Neziha Coş’la yaptığımız bir kaç sayfalık o çalışmanın he-yecanından doğmuştur.

Sinemanın ağırlığının salonlardan dijital platform-lara kaydığı, matbu/baskı süreli sinema yayınları-nın yok denecek kadar azalıp, neredeyse sıfır noktasına geldiği bir dönemde, başlangıcından gü-nümüze dek süren süreli sinema yayınlarının peşi-ne takılmak, yalnızca lise yıllarının yarım kalan bir heves ya da tutkunun giderilmesi değil, onun da ötesinde, bu yayınları, basarak, yöneterek, yazarak, dağıtarak emek verenlerin tarihine bir not düşme isteğindendir.

بلك اوغلتنه جاده كيرده نومرو — ۳۲۰

CINÉ ALHAMBRA

2ME ANNÉE Grand' Rue de PÉRA 320
1924-1925

ایکینجی سنه
۱۳۴۱-۱۳۴۰

GİRİŞ

Osmanlı devletinde sinematografla ilgili ilk yazılar, bu yeni icadın oluşumuna zemin hazırlayan öncü denemelerine ilişkin günlük gazetelerde yer alan tanıtım/haberler şeklinde olmuştur. Kamuoyunun bu yenilikten haberdar edilmesini sağlayan bu tanıtım/haber yazılarından biri ve belki de ilki, 1843 yılında İstanbul'un her bir yeniliğe açık semti Pera'da gösteriler yapan sirkın etkinlikleri üzerine yazılmıştır. Bu etkinlik; sinemanın öncülerinden biri olarak tanımlanan optik eğlenceye dayalı Diorama'dır. . “ Fransız mucit Louis Daguerre'nin icadı Büyük Diorama /La Grand Diorama” olarak lanse edilen ilanda, gösterinin en ilginç yanının üç ayaklı bir at , ancak gerçek sürprizin, Microscope Solaire adında yeni bir buluş olduğunun altı çizilir. Journal de Constantinople'in 26 Eylül 1843 tarihli sayısında yer alan bu haber, aynı zamanda Osmanlı basınında sinemanın gelişini üzerindeki serüveni basında sinemanın gelişini önceleyen bir ilk haber olma özelliğini de içerir.

Bu haberdan kısa bir süre sonra L'Echo de l'Orient gazetesinin 12 Temmuz 1855 tarihli sayısında bir başka ilginç haber yer alır. Bu habere göre Beyoğlu'ndaki ünlü Naum Tiyatrosu'nda (Bugünkü Çiçek Pasajının bulunduğu alan) Cosmorama adlı bir gösteri yer alır. Gazetenin yazdığına göre sinemaya oldukça yakın olan bu gösteri İstanbullular tarafından büyük bir ilgi görüp bir kaç kez yinelenir.

Bu tür yeniliklerin ilgi görmesi kısa bir süre sonra hem sinemayı önceleyen buluşların gösteri sayısını, hem de bu gösterilere ilişkin haberlerin artmasına neden olur. La Turquie gazetesinin 1 Temmuz 1882 tarihli sayısında yer alan bir haberde, Doublier adında birinin izdüşüm feneri adı verilen (lantern magic) bir aletle, tufandan önceki dünyayı tanıtan 40 tabloda oluşan bir dünya turu yaptığı ve

bunun büyük bir ilgi topladığı yazılır. Bu haberi Louis Thierry'nin İstanbul'da gerçekleştirdiği karpit lambası ile yaptığı gösteri izler. Diaphnorama adı verilen gösteride değişimler, güncel olaylar, tuhaf görünüşlü insanlardan oluşan bir program sunulur. Aynı tarihte Verdi Tiyatrosu'nda (daha sonrası Odeon Tiyatrosu, Eclair, Şark ve Lüks sinemaları olan yer) oynak ışıklı “Tablolar” adlı bir gösteri yapılır. Louis Thierry, Diaphnorama temsillerini yine Pera'da ama bu kez Fransız Tiyatrosu'nda 20 tablo olarak sergiler. Bu tablolardan 9'uncusu Türkiye'nin çeşmeleri üzerine olup büyük bir ilgi görür.

Bu ve buna benzer gösterilerin nihayetinde 28 Aralık 1895 günü Lumiere Kardeşler'in Paris'teki Grand Cafe'de halka açık yaptıkları ilk genel gösteri ile sinemanın beyazperde üzerindeki serüveni başlatmış olur. Bu gösterinin ünü kısa sürede dünyanın her tarafına yayılır. Türkiye'deki yayın organları da bu gösteriden söz ederek yeni icadın canlı fotoğraflardan oluştuğunun altını çizmekte gecikmezler. Bu arada İstanbul'da fotoğrafçılık yapan Vafiadis ile Diradour, hemen harekete geçerek ilk gösterinin yapıldığı tarihten üç ay sonra Lumiere Kardeşler'e birer mektup yazarlar. Jacques Rit-taud- Hutinet'in kaleme aldığı “Auguste et Louis Lumiere” adlı kitapta Lumiere Türkiye'den gönderilen iki mektuptan söz edilir. Bu mektuplardan ilki 30 Eylül 1895 tarihinde (dünyadaki halka açık ilk gösteriden yalnızca üç ay sonra) İstanbul'da Bahçekapı numara 8'de fotoğraf malzemeleri satan ve aynı zamanda fotoğrafçılık yapan Diradour yazar. Aynı kişinin ikinci mektubundan sonra Auguste Lumiere 23 Kasım 1896'da yanıt verir ve yanıtında “Türkiye'ye cinematograph'ı tanıtan adam Diradour'dur” der.

Türkiye’de halka açık ilk sinema gösteri Beyoğlu’nda Galatasaray dönemecinde, Avrupa (ya da Aynalı) Pasaj’ın tam karşısındaki Sponeck birahanesinde 1896-97 yılları arasında gerçekleşir. Bu gösteri ile ilgili iki belge bulunur. Bunlardan ilki, döneminde yayınlanıp gösteriyi haberleyen bir ilan, diğeri ise bu gösteriye tanıklık edip, döneminden çok sonra yayınlanan Ercüment Ekrem Talu’nun anısı olur.

Sinemanın Türkiye’deki serüvenine ilişkin yazların gündelik basındaki haberlerden yeni icad sinemanın adını içeren süreli bir yayına evrilmesi, bu icadın Türkiye’deki ilk gösteriminden ancak yirmi yıl sonra olur.

SİNEMA İLE İLGİLİ SÜRELİ YAYINLAR

Sinema ile ilgili yayınların ortaya çıkmasına zemin hazırlayan etkenlerden birisi - ve belki de en önemlisi- sinemanın kamusal alandaki gösterim mekanlarıyla yakından ilgili olmasıdır. Her yeni icat gibi sinema da beraberinde kendi eleman ve mekanlarını getirmemiş, başlangıç evresinde kendisine en yakın sanatın gerekli gördüğü argümanlarından yararlanma yolunu seçmiştir. Sinema tiyatronun yalnızca insan faktöründen değil, mekanlarından da büyük ölçüde yararlanmış, bahçelerden sonra bu mekanlara geçerek, onları kendi gereksinimlerine göre değişim/ dönüşümlere uğratarak sinema salonlarının oluşmasına zemin hazırlamıştır.

Sinema yayıncılığında süreli yayınların ortaya çıkıp yaygınlaşmasıyla, sinema salonlarının arasında bir çeşit bağımlı bir ilişkiden söz edilebilir. İlk açılan sinema salonları, sinema olgusunu yaygınlaştırma amacından çok, kendi tanıtımlarını öne çıkarmalarına yardımcı olan tek yada tek bir yaprağın katanaması sonucu ortaya çıkan dört sayfalık program dergileri yayınlayarak ilk süreli sinema yayınlarının çıkmasını sağlamışlardır. Daha sonraları bu basit program dergileri merkezi yerlerdeki sinemaların (örneğin Pera’daki Elhamra, İpek, Majik, Gloria vs) tanıtım boyutlarını da aşan süreli yayınları halin dönüşerek ücretle satılmaya başlamış, böylece sinema alanındaki süreli yayınların bir çeşit öncüleri konumundaki ilk örneklerini oluşturmuşlardır. Ancak, sinema alanındaki süreli yayınların ortaya çıkmasının tek kaynağı bu tür program dergileriyle sınırlı olmamış, sinemanın gelişmesiyle farklı nedenlere dayalı birçok dergi yayınlanmıştır.

Türkçe sinema yayınlarının oldukça geç başlayıp istenilen ve arzu edilen düzeyde/sayıda olmaması, bu alandaki çalışmaların hem yetersiz hem de çok

az sayıda olmasına zemin hazırlamıştır. 60'lı yılların sonuna dek bu alanda yapılan biyografik çalışmaların tümündeki benzerlik, magazin tarzındaki örnekleri dışlandığında, birkaç sayfalık sınırı aşmamıştır. Ancak; 70'li yılların ortalarında yayıncılığın ivme kazanmasıyla bu alanda hem nicelik hem de nitelik olarak bir yükselme başlamış ve her geçen yıl artarak bu eğilim devam etmiştir.

SİNEMAYLA İLGİLİ BİBLİYOGRAFİK ÇALIŞMALARIN KISA TARİHİ

Türkçe sinema yayınları üzerine ilk çalışma yapanlardan biri Cumhuriyet döneminin tanınmış yazarlarından Abdülhak Şinasi Hisar'ın kardeşi Selim Nüzhet Gerçek'tir (1891-1945). Galatasaray Mekteb-i Sultanisi'ni tamamladıktan sonra Cenevre Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni bitiren Gerçek, ülkesine döndükten sonra tiyatro ile ilgilenmeye başlayıp Yarın dergisiyle İleri gazetesinde çalışmış, sonrasında bir süreliğine Robert College Türkçe ve tarih hocalığında bulunmuştur. 1933'de Cumhuriyetin ilanının onuncu yılı dolayısıyla Marif Vekaleti tarafından Ankara'da açılması düşünülen sergisini düzenlemek ve bu amaçla beş yıl içinde yeni harflerle basılan kitapların bibliyografyasını hazırlamakla görevlendirilmiş ve sonrasında 1934'de bizzat Atatürk'ün emriyle kurulan Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürlüğü'nde çalışmıştır.

Henüz çocuk yaşta kitap toplamaya başlayıp oldukça geniş bir kütüphaneye sahip olan Nüzhet, kitaplarının bir kısmı yangında yitirmesine karşılık bu tutkusundan vazgeçmemiş ve tüm yaşamını kitap toplamakla geçirmiştir. Türkiye'de gazetecilik, matbaacılık ve kitap basımının tarihine dair ilk cilde çalışmalar yapanlardan biridir. Eserleri arasında Türk Matbuat Tarihi (1928), Türk Tiyatrosu, Türkiye Bibliyografyası ilk akla gelen eserleridir.

Selim Nüzhet Gerçek'in 1941 yılında Sahne ve Perde dergisinde yaptığı Tiyatro ve Sinema Mecmuaları çalışmasına "Tiyatro tanzimatı müteakip benimsediğimiz yeniliklerden biri olduğuna göre tiyatroya dair neşriyatı 1839'dan sonra, hatta epeyce sonra aramak icap eder Eski tarzın en yeni şairlerinden biri olan Avni bile tiyatro kelimesini ancak yirmi sene sonra kullanmıştır.

Onun

Şahım bu tiyatrohaneî alemde halimiz

İrâsı hayret eyliyecek bir damadır.

beyti tiyatronun artık tiyatlarımız arasına girdiğini güzelce ifade etmektedir" diyerek başlar. Sonrasın-

da da Ziya Paşa'ya gönderme yaparak bizdeki ilk piyesin "1272'de tab'olunduğu göz önünde tutulursa 1874'te Tiyatro adlı bir gazete neşredilmiş olmasının ehemmiyeti derhal meydana çıkar" diyerek tiyatro alanındaki bibliyografya çalışmalarının kalkış noktasını tesbit eder.

Titiz bir araştırmacı ve bibliyografya alanında uzun süre çalışmalar yapmış olan Gerçek, ne var ki aynı çalışmasında tiyatroya göre daha yeni bir alan olan sinema yayınlarının üzerine aynı ciddiyetle eğilmez. Yazısının çok az bir bölümünü kapsayan sinema dergilerine "Arap harfleriyle çıkan sinema mecmuaları üstlerinde durulacak mahiyette değildirler" diyerek "Bizde sinemacılığın başlangıcına tesadüf eden bu mecmuaların zâfını mazur görmekliğimiz lazım gelir. Bu sebepten yalnız mumi bir fikir vermek üzere bunların çıkışları sırasıyla isimlerini kayıt ediyorum'der ve Sinematograf Ceridesi, Sinema Haberleri, Sinema, Sinema Postası, Film Mecmuası, Sinema ve Tiyatro Heveskârı dergilerinin adlarını verir.

Yazar ilk kez toplu halde sinema dergilerini incelemeye yönelik yazısını "İkinci bir yazıda Türk harfleriyle intişar eden tiyatro ve sinema mecmualarından bahsedelim" diyerek noktalar. Ancak derginin diğer sayıları tarandığında sözü edilen yazının ikinci kısmına rastlamak mümkün olmaz.

Selim Nüzhet Gerçek'in tiyatro dergileri için tespit ettiği başlangıç noktasını sinema alanındaki süreli yayınlar için de saptamak mümkün müdür? Bu konuda kimi ortak yönler taşısalar da farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. İsmail Arda Odaşası "Osmanlı'da Sinema Yayıncılığı ve Bilinen ilk Sinema Gazetesi: Türk Sineması" adlı çalışmasının "Öz"ünde "Osmanlı'da ilk Türkçe sinema gazetesi 1914 yılında yayın hayatına girmiştir. Bununla birlikte Osmanlı dönemi yayıncılığı ve yayınları az çalışılmış bir konudur ve bu nedenle büyük oranda meçhul kaldığı söylenebilir. Bu makalede Osmanlı sinema ve basın tarihinin –şimdilik bilindiği kadarıyla- en eski ama kuvvetle muhtemelen ilk sinema yayını olan Türk Sineması ilk kez gün ışığına çıkarılmış, tanıtılmış ve tahlil edilmiştir." der. Makalesinin giriş kısmında ise ülkemizdeki sinema yayınlarını konu eden çalışmalar hakkında kısa bir bilgi verir:

Osmanlı dönemi sinema yayınlarını konu edinen, 1980'lerden günümüze kaleme alınmış sınırlı sayıda çalışmada, adı geçen yayınlar arasında sadece Ferah ve Sinema'nın birer nüshasından kısaca bahsedilebilmiştir ve ağırlık da 1923 ve sonrasında, yani – dili Osmanlı Türkçesi olsa bile – Cumhuriyet dönemi yayınlarındadır.

Cumhuriyet öncesi sinema yayınları arasında şimdiye dek yalnızca Ferah'ın Ankara Milli Kütüphanesi'nde mevcut 11 Şubat 1915 (29 Kânunusani 1330) tarihli 57 numaralı nüshası ile Sinema'nın yine aynı kütüphanede mevcut 5 Şubat 1915 (23 Kânunusani 1330) tarihli 62 numaralı nüshası ilgililerce malumdur. Bu ikisi uzun süre ilk veya en eski sinema yayını/yayınları sanılmış ve sayılmıştır. Bir diğer erken sinema gazetesi olan Sinema Haberleri'nin Osmanlı arşivlerinde bulunan 9 Aralık 1914 (26 Teşrinisani 1330) tarihli 67 numaralı nüshası ise, 2018 tarihli bir makalede tanıtılmış ayrıca yine Sinema Haberleri'nin çeşitli nüshalarının kaynak olarak kullanıldığı başka bir çalışma daha yayımlanmıştır. Böylece Ferah ve Sinema'dan başka Sinema Haberleri'nin de varlığı kesinleşmiştir. Dolayısıyla 1914'te imtiyazı alınan beş Türkçe sinema yayınından üçünün basım hayatına katıldığı tartışmasıdır. Bunlar dışında kalanlardan Sinematograf Ceridesi'nin herhangi bir nüshasına henüz rastlanmamıştır. Bir gün rastlanabileceği gibi, II. Meşrutiyet matbuatında sıkça görüldüğü üzere imtiyazı alınıp çıkarılmamış olması da ihtimal dâhilindedir.

Selim Nüzhet Gerçek'in çalışmasından yaklaşık bir yıl sonra İsmail Hakkı Tevfik'in (Okday) Türkiye Başkonsolosu olarak görev yaptığı Filibe'de; "Ankara Vilayeti Gazete ve Mecumalar -1935" kitabı yayımlanır. Gülseren Mungan Yavuzturk, Ankara'da Yayımlanmış Sinema Dergilerinin Kısa Tarihçesi adlı çalışmasında bu kaynakta, 1 Eylül 1933 tarihine kadar Ankara'da yayımlanmış (1 Eylül 1933'den önce kapanmış olanlar dahil) ya da yayınlanması için ruhsat verilmiş 110 adet süreli yayının ele alındığını, ve bunların arasında beş adet sinema dergisinin bulunup bunların en eskisini de 2 Şubat 1927'de Kulüp Sineması tarafından çıkarılan Kulüp Sineması adını taşıyan derginin olduğunu belirtir. Türkçe ve Fransızca olarak yayımlanan dergi haftada iki kez çıkar.

Türkçe çıkmış sinema yayınlarıyla ilgili bu öncü sayılabilecek çalışmalardan sonra bu konu üzerine uzun bir süre hiç gidilmez. 1965'te Sinematek Derneği'nin kurulması ve bir yıl sonra da ona bağlı olarak Yeni Sinema dergisinin yaşama atılması, o dönemler için çok az sayıda da olsa Türkçe çıkmış sinema yayınlarının bir kez daha değerlendirme isteği ortaya çıkar ve isteği sinema yazarı Giovanni Scognamillo tek sayfalık bir çalışma ile yerine getirir. Yeni Sinema dergisinin 1966 yılının Nisan-Mayıs ayında yayımlanan 2'ci sayısındaki değerlendirmede yazar sinema yayınlarının yetersizliğinden söz ederek "Türkiye'de gösteri olarak 70 yıllık, yapım olarak da aşağı yukarı 55 yıllık bir geçmiş bulunan sinema ile ilgili yayınların, kitapların, dergilerin acınacak sayısı, yetersizliği bilinen bir gerçek, ortada bir gerçek" olduğunun altını çizerek, Ve filminden önce kitap diyerek şunları yazar:

Bir yanda durmaksızın uyutucu güldürüler, melodramlar, avlayıcı vurdulu kırdılı özenti serüven filmleri imal eden furyacılığın kol gezdiği yerli sinema ortamı, alabildiğine başıboş bir sinema endüstrisi; bir yanda kabaca özetlenirse bir iki gazete-derginin dar sütunlarında yazılanlardan öteye gitmeyen yorgun bir sinema yazarlığı, Nijat Özön'ün arkeoloji çalışması niteliğindeki saygın incelemeleri. Türk sinemasının genel görünümü içindeki bütün sabit sorunları gibi, sinema yayınları sorunu da, zorunlu ve kaçınılmaz bir üzerine gidilmeyi bekleyen en önemli işlerden biri oluyor bu durumda. (Scognamillo 1966)

Scognamillo kitaplar ve dergiler ayrımını yaptığı tek sayfalık Türkçe Sinema Yayınları Bibliyografyası'nın dergiler kısmında 956 ila 1966 yılları arasında çıkan birkaç dergiden söz etmiş, Osmanlıca çıkan dergilerle magazin alanındaki dergileri değerlendirme dışı bırakmıştır.

Bu çalışmadan iki ay sonra, yine aynı derginin 3'üncü sayısında Ziya Metin Türkçe Sinema Kitapları Bibliyografyasına ek olarak tek sütunluk bir çalışma yaparak, Scognamillo'nun eksiklerini tamamlamaya çalışmış. Ancak yapılan bu ek'te de üç dergiden söz edilerek diğer dergiler çalışma dışı bırakılmıştır.

1972 yılında aynı konu üzerine çalışmalar yapan sinema yazarı Erman Şener, Hayat Tarih dergisinde iki çalışmasını yayımlar. Bu çalışmalardan ilki derginin 1972 yılındaki 6'ncı sayısında "Türk Basımında Sinema Yazıları ve Dergileri", diğeri ise yine aynı derginin aynı yılda çıkan 8'inci sayısında "Türkiye'de Yayımlanan Sinema Kitapları" başlığı ile çıkar. Şener'in bu iki çalışması da Yeni Sinema dergisindeki çalışmanın eklerle geliştirilmiş bir devamı niteliğinde olur.

NEZİH COŞ'UN ÇALIŞMASI

Türkiye'de yayımlanmış sinema kitap ve broşürleri bibliyografyası çalışmalarının öncülerinden biri de Nezi Coş'un 1969 yılında As Filmcilik Sinemacılık Dergisi'nin ilk sayısında başlatıp, üç sayı sürdürdüğü 1928-1969 Yılları Arasındaki Sinema Kitap ve Broşürleri çalışması olur.

Coş bu çalışmada izlediği yöntemle ilgili olarak şu bilgileri verir:

"... Yapılan araştırmalar sonucunda sinema kitaplarımız için elden geldiği kadar eksiksiz bir liste verilmeye çalışılmış ancak bazı kitapların tam künyceleri bulunamamış, isim ve yazarları belirtmekle yetinilmiştir. Öte yandan sinema konusunda bugüne kadar yayımlanmış broşürlerin tam bir şekilde saptanmasında bir takım zorluklarla karşılaşmış, yerli ve yabancı şirketlerinin, filmlerini tanıtmak için yıllardır yayımladıkları resimli broşürler, şimdilik bibliyografyanın dışında bırakıl-

mıştır. Bu küçük incelenen ilerde daha verimli bir biçime girmesi için okuyucularımızın yardım ve eleştirilerini bekler, bibliyografyanın hazırlanmasında her türlü yardımlarını esirgemeyen Milli Eğitim Bakanlığı Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürü sayın Türker Acaroğlu'na da teşekkürlerimi sunarım”.

Nezih Coş'un çalışmasının dikkati çeken yanı, sinema kitap ve broşürlerin taranmasındaki başlangıcın 1928 yılını baz alıp, önceki yayınlarını çalışma dışında bırakmasıdır. Latin harflerinin kabulünden sonraki çalışmaları esas alan çalışma 1928 yılında İstanbul'da Tefeyyüz Kitapevi tarafından yayınlanan 31 sayfalık Mithat Sadullah Sander'in "Sinemalı Alfabe ve Kıraat" kitabıyla başlar. Bu başlangıç sonrasında 1931'de Fikret Adil'in "Şarlo", Sedat Simavi'nin Kanaat Kitapevi tarafından çıkarılan "Sesli, Sessiz ve Renkli Sinema", 1932'de Nizamettin Nazif Tepedelenlioğlu'nun "Bir Millet Uyanıyor", 1934'de yine Fikret Adil'in "Sinema Yıldızları", Nüvit Osman'ın "Işıktan Doğanlar", 1936 yılında ise Afif Evren'in "Sinema Artisti Adalet" kitaplarıyla devam eder. 1938 yılından sonra da sinema kitaplarının sayısında bir önceki döneme oranla yükselme gözlenir.

Coş, çalışmasının adı her ne kadar sinema kitap ve broşürleri olsa da bu derlemesinin içine senaryoları, nizamname ve tüzükleri de dahil ederek diğer sinema yayınlarına da yer verir.

70'li yılların ilk yarısında Nezih Coş ile Burçak Evren Türkçe sinemac dergileri üzerine ortak bir çalışmaya girer. Amaçları önce Türk Sinematek Derneği'nin Sıraselviler'deki yerinde bir sergi açmak, sonra da bu konu hakkında bir bibliyografya çalışması yapmaktır. Ancak, serginin açılışına ilişkin haber Sinematek'in süreli yayını olan Film dergisinde yer aldığı halde, serginin açılışı gerçekleşmez.

İKİ ÖNEMLİ ÇALIŞMA

Seksenli yılların başında sinema yayınlarına ilişkin "dizin" ve "kaynakça" başlığı altında teksir haline getirilerek çoğaltılmış iki çalışma yapılır. Bu çalışmalardan ilkinin, T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi tarafından Teksir Yayın No:11 kaydıyla 1983 yılında yayınlanır. Sinema-TV –Fotoğrafçılık Anasanat Dalı'ndan Fetay Soykan (Onat) tarafından yapılan çalışmada sinemayla ilgili olarak süreli yayınların dışında yalnızca kitaplar, senaryolar, konferans, rapor, teksir, tezler ve kaynak yayınlar ele alınır. Soykan

bu çalışmanın önsözünde, bibliyografya, indeks, dizin, katalog vb yayınlarının araştırmacıların yö-neldikleri birinci el başvuru yapıtları olmaktan öte, zaman savurganlığını en aza indireyken ve konusundaki birikimi bilgi iletimine dönüştüren kaynak yayınlar olarak önem kazandığını belirtip, özellikle sinema-Tv gibi bilimsel araştırmaların yeni boyut kazanan alanlarda boşluklarının büyük ölçüde hissedildiğine değinir.

Fetay Soykan; 1928 ile 1983 yılları arasını kapsayan A4 boyutunda 22 sayfa olan araştırmasında kullandığı yönteme ilişkin şu bilgileri verir:

"Sinema Tv yayınlar dizini, bibliyografyadan farklı olarak "Index" niteliğinde ele alınmıştır. Yayınların dizinlenmesinde kaynak adına göre alfabetik düzen izlenmiş olup, yazar adı, çevirmen, yayınevi, yayın yeri ve yılından oluşan bibliyografik künyelerin olabildiğince ekonomik olmasına özen gösterilmiştir. Araştırmacılara kolaylık sağlaması açısından yayınlar dört ana bölümde toplanmıştır:

I-Kitaplar: Sinema-Tv konusunda hazırlanmış kitaplar, kuramsal ve teknik, monografik ve biyografik yayınlar, broşürler.

II- Senaryolar: Basılmış senaryolar, synopsis- treatment, uyarlama ve film öyküleri.

III- Konferans, rapor, teksir, tezler ve araştırmalar.

IV- Kaynak Yayınları : Ansiklopedi, sözlük, kaynakça, albüm, almanak ve yıllıklar.

Dizin'de sinema ve televizyon konusundaki kaynaklar dışında, gerekli oduğuna inandığımız dolaylı yayınlara, broşür ve belgelere de yer verilmiş, bazı eksik veriler ise tüm çabalara rağmen giderilememiş veya doğrulanamamıştır. İlerde süreli yayınlarla ilgili Ek'i hazırlanacak olan dizin kapsamında bulunması yararlı olan yeni ve eksik yayınların, bilimsel çalışma, rapor ve tezlerin bölümümüzde bildirilmesi "Dizinin" sürekliliği ve güncelliğini sağlayacak, konuyla ilgili kurum ve kişilerin araştırmalarında bilgi ağı ve iletişim kurulmasını zorunlu kılacaktır"

1983 yılında kitaplaştırılmış teksir şeklinde yayınlanan bir diğer çalışma da Oğuz Onaran'a aittir. Onaran'ın "Türkçe Sinema Yazıları Kaynakçası" adını verdiği ve ESDA (Ekonomik ve Sosyal Dokümantasyon Araştırma A.Ş tarafından 110 sayfa olarak yayınlanan çalışmada 1982 yılının Eylül ayına kadar yayınlanmış yazıları yer alır. Onaran yaptığı kaynakçanın kütüphanecilerin dileyceceği gibi tam bir kaynakça olmadığını, bir takım eksiklikleri içerebileceğini ifade ederek bu çalışması hakkında şu bilgileri verir:

"...Bir kere, olabildiğince geniş bir tarama yapılmasına karşın gene de gözden kaçan yazılar yada dergiler de olabilir. Bunlar için şimdiden özür dileriz. İkincisi, kaynakça yalnız kitaplarla dergiler alınmış, gazeteler taranmamıştır. Üçüncüsü de, taranan dergilerde değerlendirmelerde bulunan her yazı alınmamış, daha çok Türkçe kaynaklardan yararlanmak zorunda bulunan öğrencilerin işine yarayacak yazılar seçilmiştir. Örneğin dergilerde yayınlanan film eleştirileri genellikle

alınmamış, ancak bir inceleme niteliğinde olan ya da yukarıda belirtildiği gibi öğrencilere yararlı olacağı düşünülen eleştiriler alınmıştır.”

Sinema konusunda Türkçe’deki yazıları kapsayan kaynakçada 1960’dan önceki yazılara da yer verilmiş, ancak asıl ağırlık 1960 sonrası yazılar üzerinde oluşturulmuştur.

Bu araştırmadan üç yıl sonra, Oğuz Onaran’ın “Türkçe Sinema Yazıları Kaynakçası 1960-1984” adı altında yaptığı çalışma yine ESDA (Ekonomik ve Sosyal Dokümantasyon ve Araştırma A.Ş. tarafından) yayınlanır. Aslında bu çalışma; yazarın 1983’ün Haziran ayında çıkan Türkçe Sinema Yazıları Kaynakçası adlı çalışmasının genişletilmiş bir şeklidir. İlk çalışması 1982 yılına, ikinci çalışması da 1983 yılına kadar çıkan sinema yayınlarını kapsar.

Teksir tekniği ile A4 boyutunda 82 sayfalık araştırmada sinemaya ilişkin yayınlar tematik bir biçimde ele alınarak aktarılır. Toplam 18 bölümü içeren çalışmanın ilk üç bölümünü genel, kuramsal yayınlar, Türk ve yabancı olmak üzere senaryo yayınları yer alır. Diğer bölümlerinde ise; filmler, filmciler, film türleri, ülke sinemaları (Alman-Avusturya sineması, ABD sineması, Avrupa sineması, Fransız sineması-Yeni dalga, İngiliz sineması, İtalyan sineması-Yeni gerçekçilik, SSCB ve Doğu Avrupa sineması, Üçüncü dünya sineması) ele alınır. Çalışmanın 8 ile 18. bölümlerinde ise; Sinema-Siyaset ilişkisi, Siyasal Sinema, Sinema-Tv, Sinema eleştirisi, Sinema-Yazın Sinema- Tiyatro ilişkisi, Müzik, Sinemada Cinsellik, Sinema Tarihi-anılar, Sinema Hukuku, Çeşitli Konular, Şenlikler-Yarışmalar, Türk Sineması (genel, filmler, filmciler, sinema-devlet ilişkisi, sansür, sinema tarihi-anılar, şenlikler-yarışmalar-film haftaları, hoberler-belgeler, sinema yayınları” yer alır.

Onaran çalışmasının bir çeşit önsözü olan “Kaynakça” üzerine başlıklı yazısında “Bilgiyi kulaktan dolma değil de araştırarak elde etmeye çalışanların temel başvuru kitapları kaynakçalar olmuştur” di-

yerek kaynakçaların önemi üzerinde durarak, her dönem için –günümüzde de- geçerli olabilecek saptamalarını şöyle yapar:

“...Araştırma konusunda uzmanlaşmanın bir ürünü olan kaynakçalar –ne yazık ki- Türkçede oldukça sınırlı. Araştırma sınırlı olduğundan mı Türkçe kaynakçalar az, yoksa kaynakçalar az olduğundan mı araştırmalar sınırlı, diye sorarsanız, birinci olasılık daha geçerli gibi. Zaten araştırmadan pek hoşlanmazken , Türkçe bilimsel yayınlar sınırlıyken, yabancı dilde yayınları izlemek, edinmek de en azından belirli bir maddi çabayı gerektirirken, kaynakçaya da pek gerek duyulmuyor olsa gerek.

Nitekim Türkçe kaynakçaların büyük bir bölümü , neredeyse tümü ya üniversite ya diğer kamu kuruluşları bünyesinde hazırlanmış, yayınlanmış bulunuyor. Kaynakça hazırlamaya kalkışanlar gerekli zaman ve emeklerinin karşılığını ancak o çevrede alabiliyorlar. Bir başka deyişle, ticari değeri pek yok sayılıyor kaynakçaların. Yanlış da değil. Romanı, şiiri, incelemesi hala beş bin tavanını delmeyen bir yayın dünyasında, insanların yalnız geçim kaygısına itildikleri bir ekonomik ortamda , kaynakça neden satılsın ki? Satmayan bir şey neden basılsın ki?

Böylesine olumsuz bir ortamda “Türkçe Sinema Yazıları Kaynakçası”nı neden yayınlıyoruz ki? İki temel nedeni var: Birincisi, söz konusu ortama teslim olmak istemiyoruz. Kaynakçanın işlevini biliyoruz. Türkiye’nin sür-git kültürel kuraklık çekmeyeceğini , çekmemesi gerektiğini de...ikincisi, ESDA’nın amaçlarından biri, adında da yer alan “dokümantasyon”. Kaynakçalar olmadan bu amaca ulaşmanın zorluğunu yaşadık, yaşıyoruz.”

Onaran, “*Türkçe Sinema Yazıları Kaynakçası 1960-1984*” başlığı adı altında yayınlanan kaynakçanın 1960 ‘dan önceki yazıları da yer verdiğini belirtip, yine ilk çalışmasında olduğu gibi kütüphaneçilerin gönlünde yatan türde bir kaynakça olmadığını söyleyerek çalışmasında izlenen yöntemi şöyle özetler:

Kaynakların sıralanmasında, genellikle yazar adlarına göre abecedsel bir sıra izlendi. Senaryolar ve filmler başlıklarında ise abecedsel sıra film adlarına göre düzenlendi. Filmciler başlığında aradığı kişiyi bulmak isteyen, sanatçı adlarına göre düzenlenmiş bir abecedsel sıralama ile karşılaşacak. Şenlikler yarışmalar ile haberler, belgeler başlıklarında ise abecedsel sıra bir yana bırakıldı, tarih sırası izlendi.

TÜRKİYE’DE DERGİLER ANSİKLOPEDİLER

Dergiler hakkında en kapsamlı araştırmalardan biri 1984 yılında Gelişim Yayınları tarafından “Türkiye’de Dergiler Ansiklopediler 1849-1984” çalışması oldu.

Deniz İnsel’in editörlüğünde yapılan çalışmada hemen hemen her alanın dergileri, konularında uz-

man olan yazarlar tarafından kaleme alındı. Uğur Kocabaşoğlu'nun "Cumhuriyet Dergiciliğine Genel Bir Bakış" ile Zafer Toprak'ın "Fikir Dergiciliğinin Yüz Yılı" adlı genel yazıların yanı sıra sözü edilen çalışmada; Haluk Şahin "Haber Dergileri", Hakan Derman "Mizah Dergileri ve Karikatür", Vedat Günyol "Cumhuriyet Sonrası Sanat ve Edebiyat Dergileri", Cevat Çapan "Cumhuriyet Dönemi Tiyatro Dergileri", Burçak Evren "Başlangıcından Günümüze Sinema Dergileri", Ergun Hiçyılmaz ile Burçak Evren "Magazin Dergiciliği", Aynur İlyasoğlu- Deniz İnsel "Kadın Dergilerinin Evrimi", Şeyma Gençel "Çocuk Dergileri", Ergun Hiçyılmaz "Spor Dergileri" yazılar yazarken Nuri Akbayar "Ansiklopedicilikte ilk 80 Yıl", Yusuf Çotuksöken ise "Ansiklopedicilikte Yeni Dönem" başlıklı yazıları kaleme aldılar.

İnsel; çalışmanın sunuş yazısında, çalışmanın oluşması için öngörülen bir yöntemle bu konuda daha önce yapılmış tüm çalışmaların taranmasıyla işe başladığını belirterek şunları yazar:

"...Taramalar başladıktan kısa bir süre sonra , bulguların nasıl sınıflandırılacağını araştırmaya başladık. Çalışmanın en zor evrelerinden biri bu oldu. İki tehlike vardı; alanları çok kaba hatlarla ayırabiliriz, böylece Türkiye'deki dergi türleri yelpazesini iyice daraltabiliriz: ya da konusunu, yayınlamayı, süresini dikkate alarak çok çeşitli sınıflama yapıp yelpazeyi gereğinden fazla açabiliriz. Bu noktada, Türkiye'de yayımlanan bağımsız dergilerin seslendiği genel ilgi alanlarını sınıflamada kıstas almayı kararlaştırdık. Fikir, edebiyat, mizah, magazin, kadın, çocuk, spor, sinema, tiyatro ve haber dergileri dün olduğu gibi bugün de genel dergi pazarının , hemen hemen tümünü oluşturmaktaydı. Bu sınıflama batılı kaynaklardaki sınıflandırmalarla karşılaştırıldı. Bu arada, önemli sayıda dergi yayımlanan bazı alanlar, bilgi yetersizliği , dergi örneklerine ulaşılabilme zorluğu ve zaman darlığı nedeniyle dışarıda bırakıldı. Bunlar arasında yerel dergiler, mesleki dergiler, tarih dergileri, müzik ve plastik sanatlarla ilişkin dergiler yer alıyordu. Bu alanların her biri başlıbaşına bir inceleme konusu olabilirdi.

Bu sınıflamayı yaptıktan sonra sıra, belirlenen alanlarla ilgili dergileri, Türk toplum, düşün, yazın, sanat ve yayın hayatına katkılar açısından inceleyip değerlendirecek yazarlara başvurmaya geldiği. Bu konudaki önerilerimiz olumlu karşılandı. Başvurduğumuz yazarlar projeyi benimsediler, aylar süren çalışmalarına başladılar. "

Uygur Kocabaşoğlu'nun sözü edilen çalışmada yer alan "Cumhuriyet Dergiciliğine Genel Bir Bakış" yazısında Türkiye'deki dergiciliğin geçmişten günümüze uzayan sürecine ilişkin bir dizi bilgiler verilmektedir. Bu bilgilerden biri de 1923 ile çalışmanın yapıldığı 1980 yıllarında yayımlanan dergi sayılarıdır. Bu çalışmaya göre yıllara göre dergi sayıla-

rı şöyle verilmiştir: 1923:39, 1924: 52, 1925: 54, 1926: 38, 1927: 47, 1928: 28, 1929: 36, 1930: 45, 1931: 69, 1932:41, 1933: 55, 1934: 61, 1935: 49, 1936: 80, 1937: 55, 1938: 37, 1939: 139, 1940: 54, 1941: 25, 1942: 27, 1943: 42, 1944: 49, 1945: 39, 1946: 60, 1947: 87, 1948: 294, 1949: 127, 1950: 98, 1951: 98, 1952:170, 1953: 119, 1954: 110, 1955: 106, 1957: 81, 1958:76, 1959: 103, 1960: 99, 1961:105, 1962:134, 1963:113, 1964: 129, 1965: 110, 1966: 155, 1967: 155, 1968: 129, 1969: 155, 1970: 122, 1971: 33, 1972: 34, 1973: 48, 1974:47, 1975: 62, 1976: 69, 1977:50, 1978: 45, 1979:58, 1980: 38.

Kocabaşoğlu dergilerin yıllara göre dağılışının yanı sıra bir de dergilerin ömürleri üzerinde durur ve dergilere ömür biçmenin eldeki veriler ışığında bir hayli olanaksız görüldüğünün altını çizer "Örneğin 1953 ve 1963 yılları için bir tek derginin ömrünü saptayabilmek mümkün olmamıştır. Bununla birlikte , 1919-1938 yıllarını kapsayan bir çalışmadan, dergilerimizin oldukça kısa ömürlü olduklarını biliyoruz. Anılan dönemde incelenen 570 İstanbul dergisinin yaklaşık %30'u bir yıldan daha kısa ömürlüydü. Taşradaki 392 derginin içinde bir yaşını bulamayanların oranı ise %28'di. Öte yandan, yine aynı yıllarda , on yıldan daha uzun ömürlü dergilerin oranı İstanbul için %5, taşra için ise %6 kadardı. Ancak gerek İstanbul gerek taşra için sırasıyla %49 ve %37'yi bulan bir belirsizliğin söz konusu olduğu belirtilmelidir."

Yazar aynı çalışmada dergilerin ömrünü biçmek denli olanaksızsa, dergilerin tiraj ve satışları üzerinde de sağlıklı bilgiler edinmenin zor olduğunun altını çizer. Ve 1919-1938 döneminde yayımlanan dergilerin yaklaşık %93'ünün tirajlarına ilişkin bir ipucu bulunmadığını söyler.

Yazar, dergilerin kimin tarafından yayımlandığına ilişkin verdiği bilgilerde ise, en sağlıklı bilgilerin 1973 yılına ait olduğunu bu dönemde Türkiye'de yayımlanan 515 dergiden 400'ünün , yani yaklaşık olarak %78'in sendikalar ve dernekler de dahil olmak üzere özel kişi ya da kurumlarca yayımlandığını söyler. Ayrıca, siyasi kuruluşların kendi tüzel kişilikleri adına dergi yayınlamıyor olmaları ve yerel yönetimlerin 1973 yılında bütün Türkiye'de yalnızca iki dergi yayınlamış olmaları ilginç bir veri olarak belirtilir.

1923 ile 1963 yılları arasında dergilerin konularına göre dağılışlarında ise kültürel ve sanatsal dergi-

ler %33 oranıyla ilk başta gelmektedir. Bunu %22'lik oranla mesleki (tıp, hukuk, eğitim vs), %18'lik oranı ile eğlence ve aktüel dergiler takip etmektedir. Çocuk/gençlik dergilerinin oranı %14, dini dergilerin oranı ise %6'dır. En düşük sayıdaki grupta ise % 2 ile bilimsel-teknik dergiler ile yine aynı orana sahip mizah dergileri yer almaktadır. ,

90'LI YILLARDA ÜÇ ÇALIŞMA

Sinema yayınlarıyla ilgili olarak 90'lı yıllarda yapılan ilk çalışma Burçak Evren'in Korsan Yayınları tarafından 1993 yılında çıkan "*Başlangıcından Günümüze Türkçe Sinema Dergileri*" olur.

Yalnızca sinema dergilerini kapsayan çalışma 1914 ile 1993 yılları arasında çıkmış tüm dergileri içeren ilk ve en kapsamlı bir çalışma olarak öne çıkar. Çalışmanın bir önceki çalışmalardan farkı, çerçevesini yalnızca sinema dergileriyle sınırlı çizmesinden gelir. Daha önceki kimi çalışmalarda "dergi" adı geçmesine karşılık, bu çalışmalarda dergilerin kendisi (yani fiziki durumlar) değil, yalnızca içindeki kimi yazıların alıntı yapılmasından ibaret olmuş, dergilerin kendileri ise söz konusu edilmemiştir. Evren'in çalışmasında dergilerin yalnızca klasik biyografilerin verilmesiyle yetinilmemiş, aynı zamanda, çoğu zaman ilk sayılarının, (bulunmadıkları takdirde de diğer sayılarının) önsözleri verilerek içerikleri hakkında bilgi edinilmesi sağlanmıştır. Ayrıca aynı çalışmada her yılın altında yalnızca o yıl çıkan dergiler değil, piyasada olan tüm dergilerin adları verilerek sinema dergiciliğinin yıllara göre yoğunluğu ortaya konulmuştur.

Kitabın bir diğer özelliği de, önsözünde başlangıcından o döneme dek bu türde yapılan bibliyografya çalışmaları verilmiş, giriş kısmında ise yine bir ilk olarak "*Dünden Bugüne Türkçe Sinema Dergilerine Toplu Bir Bakış*" başlığı ile Türkiye'deki sinema dergiciliğinin gelişim süreci ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Evren'in çalışması ayrıca, sinema literatüründe, sinema yayınları bibliyografyası konusunda kitaplaşmış ilk çalışma olmuştur.

90'lı yıllarda kitap olarak çıkan bibliyografyalardan biri de M. Orhan Bayrak'ın Küll Yayınlarından çıkan "*Türkiye'de Gazeteler ve Dergiler Sözlüğü: 1831-1993*". Doğrudan sinemayla ilgili olmasa da sinemayla ilgili dergi ve gazetelere yer veren sözlük/bibliyografya çalışmasında tüm dergi ve kitaplar tarih değil de alfabetik sırayla yer almış, ayrıca bu çalışmanın sonuna "ek bilgiler" adı altında Türk Gazeteleri yayın dönemleri (1831-1993), Osman-

lılarda ilk yabancı gazeteler, Osmanlılarda ilk Türk gazete ve dergiler bölümleri de eklenmiş.

Bu çalışmada da ülkemizdeki sinema yayınlarına ilişkin bibliyografya çalışmalarının ne denli zor olduğundan söz edilir. "Çalışmanın, söylemeye gerek bile yok ki, bir çok eksiklikleri vardır. Bu konuda bir çok eleştiri de olacaktır. Bu tür olası eleştirilere karşı önceden bir konuyu açıklamakta yarar var: Bilindiği gibi bu tür çalışmalar kişilerin değil kurumların işidir. Hiç değilse bir ekip işidir. Ancak kurumların (özellikle de devlet kurumlarının) yetersiz kaldığı durumlarda, bir cüretkar çıkıp da bu boşluğu doldurur. Bu bakımdan sayın yazarımızın, tek başına bir kurumun görevini üstelini yerine getirmesi, her türlü övgünün üstündedir. Kaldı ki, bu tür çalışmanın eksikliği yıllardır duyuluyordu ve sözlüğün bu biçimiyle bir çok iş göreceğinden eminiz."

Kitapta, yayınlanma tarihine kadar olan, yazarın derlediği yaklaşık 2.525 dergi ve gazetenin kün-yeleri yer alır. İstanbul Devlet Kütüphanesi ve yayın koleksiyonlarının zenginliği ile tanınan Hakkı Tarık Us Kütüphanesi başta olmak üzere çeşitli kütüphanelerle arşivlerin taranarak yapıldığı çalışma, ayrıca farklı kaynaklar da gözden geçirilerek ek bilgilerle zenginleştirilmiş.

1998'de Simten Gündüş, Nebahat Akgün Çomak ve Nesrin Tan Akbulut tarafından Der Yayınlarından çıkan "Sinema Kaynakçası" bu dönemin kitaplaşmış bir diğer önemli çalışması olarak öne çıkar. Çalışmada, Sinema kuramı, sinema tarihi, ülke sinemaları, Türk sineması, çizgi film canlandırma bölümlerinin yanı sıra sinema genel başlığı adı altında; araştırma-inceleme, sinema-toplum, sinema-edebiyat-tiyatro, sinema-müzik, sinema-tv, sinema-hukuk, sinemada sansür, sinemada cinsellik, sinema-eleştiri, film festivalleri, sinema sözlük ve sinema-diğer başlıklar bulunmaktadır.

196 sayfalık kitabın "sunu" bölümünde çalışmanın tamamen radyo-televizyon-sinema öğrencileri ve sinema meraklıları açısından düşünülerek çok kısa sürede hazırlandığı ve bu nedenle de hiç bir bilimsel iddia taşımadığı belirtilmiştir.

Sinema yayınlarını genel olarak bir arada irdeleyen bu bibliyografya çalışmalarından sonra sinema yayınlarının belirli bir yanına ya da dönemine ilişkin daha özel çalışmalar da yapılmıştır. Bu çalışmalar; kendi başlarına bağımsız bir bibliyografya çalışması olmayıp, bir kitabın bir bölümünü oluşturduğu gibi, bir makale-tez olarak da belirli bir sinema ya-

yın türünü (örneğin Osmanlıca dergiler gibi) belirli bir dönem kapsamında incelemeye yönelik ayrıntılı ama bir o kadar da dar bir alanı içerir.

Ali Özuyar'ın 2008 yılında De-ki Ya yınlardan çıkan "Sinemanın Osmanlıca Serüveni" kitabında Osmanlıca sinema dergileri tek tek ele alınarak ayrıntılı bir şekilde işlendiği gibi dergi içeriklerinden alıntılanmış haber ve ilanlarla da bir dönemin sinema ortamı adeta görüntülenmiştir. Kitap, klasik bilinen bibliyografya çalışmasının dışında kalan, ama bu döneme ait tüm bibliyografya çalışmalarına kaynaklık eden bir çalışma türü olarak öne çıkmaktadır.

TÜRLERE GÖRE BİBLİYOGRAFYA ÇALIŞMALARI

Bu tür çalışmaların en kapsamlısı olanı ise, sinema yazarları Burçak Evren ile Barış Saydam'ın kurdukları Sinebelge Yayınları tarafından Altın Çınar Kayseri Film Festivali'nde üç kitap olarak yayımlanmıştır. Dizinin Burçak Evren-Barış Saydam tarafından yapılan ilk kitabı "Türk Sinema Tarihi Kitapları Bibliyografyası" diğerleri ise Burçak Evren'in derlediği "Türk Sineması Anı Kitapları Bibliyografyası" ile yine aynı yazara ait "Türkçe Senaryo Kitapları Bibliyografyası" olmuştur.

"Türk Sinema Tarihi Kitapları Bibliyografyası"nın giriş bölümünde Türkiye'de bilinen ilk sinemayla ilgili eserin 1927'de İzmir Türk Ocağı tarafından yayımlanan ve Ahmed Hikmet'in A. Sluyi'den çevirdiği "Mekteb ve Sinema" olduğu belirtilerek şu bilgiler verilir:

"...İlk geniş çaplı sinema tarihi ise Sedat Simavi'nin 1931 yılında basılan "Sesli, Sessiz ve Renkli Sinema başlıklı kitabıdır. Simavi kitabının girişinde, ortaya çıkan eserin, halka sinema hakkında mütemmel ve muhteser bir malumat vermektten, başka bir iddiası olmadığını belirtir. Kitapta Türk sinemasıyla ilgili herhangi bir bölüm yoktur. Genel hatlarıyla sinemanın icadı, teknolojik açıdan aygıtın gelişmesi anlatılır. Son bölümde de yönetmen ve yıldızlarla ilgili çeşitli malumatlar paylaşılır. Sinema tarihçisi Nijat Özön'ün ifadesiyle; Hatchet'in bir kitabının Fransızca'dan özetlenerek çevrilmiş, halidir.

1933 yılında Hilmi Adnan Malik'in Türkiye'de Sinema ve Tesirleri isimli eseri yayımlanır. Eserin ilk bölümünde "Sinemanın tarihçesi" başlığının altında "umumi" ve "Türkiye'de Sinema" olmak üzere genel sinema tarihinin yanı sıra Türkiye'deki sinema tarihiyle ilgili de bilgi veririr. Sinema tarihi kitaplarında adı çok fazla geçmese de, Nijat Özön'ün

ilk okuduğu sinema kitaplarından biri olduğunu söylediği, 1934 basımı mühendis Nüvit Osman'ın kaleme aldığı Fen Dünyası ve Biz: Işıktan Doğanlar başlıklı kitabın bir bölümünde de sinema tarihi üzerine bilgiler mevcuttur. Kitap, "Fotoğraf", "Renkli Fotoğraf", "Sinema", "Renkli Film", "Sesli Film", ve "Plastik Film" vb. başlıklarından oluşur. Osman'ın bu kitabı fotoğrafın ortaya çıkışı, gelişimi ve özellikleriyle başlayarak hareketli görüntünün tarihçesi ve gelişimiyle devam eder. Osman'ın kitabı da Simavi'nin özel çevirisi gibi muhtemelen yabancı kaynaklardan bir derleme çalışmasıdır. Ancak bu alandaki boşluğu doldurmak ve okurlara teknik gelişmeler hakkında malumat vermektedir.

Sinema tarihi alanındaki bu öncü çalışmalar genellikle teknik olarak fotoğraftan sinemaya geçiş sürecini, film denilen "yeni icadın" özelliklerini, kullanım şartlarını, gelişimini konu alan ve bilgilendirme amacıyla çevrilen eserlerdir. Tarih, edebiyat ve tiyatro alanında olduğu gibi bu alanda da yapılan tercüme çalışmalarında Fransızcanın etkisi vardır. Hatchet'nin sinema tarihi ilk dönem Türkçe'ye tercüme edilen basılan ve çeşitli dergi ve gazetelerde bölümleri çevrilererek yayımlanan temel bir eser hatırlanmıştır.

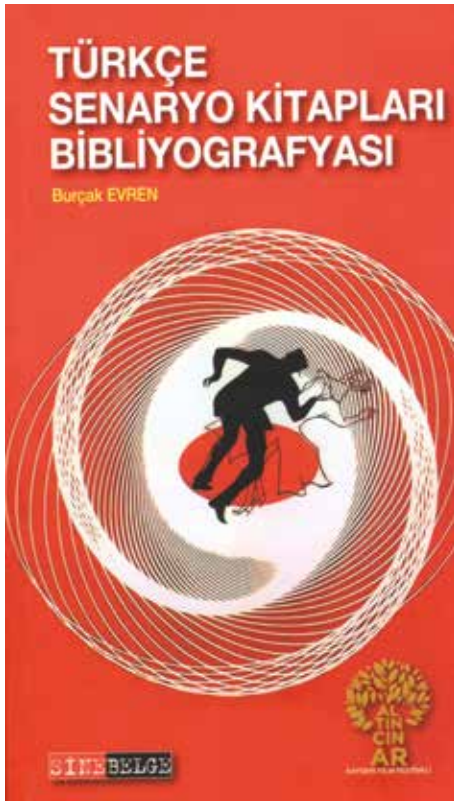
İlk kapsamlı Türk sinema tarihi çalışması ise Mehmet Rakım Çalpalapa'nın Yerli Film Yapanlar Cemiyeti adına çıkartılan, yirmi altı sayfadan oluşan ve büyük çoğunluğu şirketlerin reklamalarını içeren 1946 tarihli Filmlerimiz isimli yayındır. 1960'lı yıllarda yayımlanacak özgün Türk sinema tarihi anlatılarının neredeyse tamamı Çalpalapa'nın eseri üzerine inşa edilecektir "

SİNEMA DERGİLERİ İLE İLGİLİ DİĞER ARAŞTIRMALAR/TEZLER

1997 yılında Kırıkkale Üniversitesi yardımcı doçenti Hamza Çakır'ın İletişim Fakültesi Dergisi'nin 5. Sayısında " Osmanlıca Çıkan Sinema Dergileri" başlığı altında Hikmet Nazım'ın müdürü olduğu Türkçe-Fransızca yayın yapan Sinema Postası, Cevat Rıza'nın sahip olduğu Sinema Mihveri, Ali Kemal'in Film Mecmuası (Le Film) dergilerinden ayrıntılı bir şekilde söz ederek kimi ilginç sinema haber ve ilanlarından alıntılar aktarır. Ve bu araştırmasını aynı dönemde çıkan Osmanlıca dergilerle çeşitli aralıklarla sürdürür.

2005 yılında G. Erkilic, Ankara Kültür ve Sanat Dergisinde "Ankara'nın Sinema Dergileri" konusunda bir araştırma yaparak bu kentte çıkmış der-

gileri inceler. Ankara'nın sinema dergilerini araştırma konusu yapan yazarlardan biri de Gülseren Mungan Yavuztürk'tür. Yavuztürk'ün 2013 yılında Ankara Araştırmalar Dergisi'nde çıkan "Ankara'da Yayınlanmış Sinema Dergilerinin Kısa Tarihçesi" adlı çalışmasında sözü edilen kentin sinema dergileri anlatılırken "Ankara'da yayımlanmış ilk sinema dergileri konusunda elimizdeki en önemli kaynak, İsmail Hakkı Tevfik'in (Okday) Türkiye Başkonsolosu olarak görev yaptığı Filibe'de yayımlandığı Ankara Vilayeti Gazete ve Mecmuaları adlı kitaptır" der ve bu kitapta yer alan Ankara'da çıkmış en eski sinema dergisinin Kulüp Sinema olduğunu söyler.

2014 yılında sinema yazarı Tuncer Çetinkaya "Türkiye'de Sinema Dergilerinin Tarihine Hızlı Bir Bakış" başlığı altında başlangıcından günümüze sinema dergilerinin dönemin özellikleriyle örtüşerek aktarır. Yazar, sinema dergiciliğinin II. Meşrutiyetin ilanıyla sağlanan kısmi özgürlük ortamında sinemaya ilişkin çalışmaların bir hız kazandığına değinir ve bu dönemden 1. Dünya Savaşı'na kadar açılan sinema salonlarının listesini vererek bu artan film gösterilerine koşut olarak sinema yayınlarının arttığından söz eder. Bu arada yayımlanan ilk sinema dergisinin 5 Şubat 1914'de yayınına başlayan A. Cemil tarafından çıkarılan Sinema dergisi olduğunu belirtir.

Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde araştırma görevlisi olan Mustafa Temel'in, 2015 yılında Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi'nin 40. Sayısında "Sinemanın Osmanlı'da Yaygınlaşmasında Sinema Dergilerin Rolü" çalışmasında bu konuyla ilgilenen her araştırmacının karşılaştığı sorunlara ve bu sorunları oluşturan nedenlere değinir:

Türk sinema tarihi ile ilgili ülkemizdeki kaynaklar incelendiğinde, bilgi ve belgelerin önemli ölçüde eksik ve yetersiz olduğu görülmektedir. Ayrıca Türk Sinema Tarihi ile ilgili yazılan yazılar, ülkemizde akademiden dışından gelmekte ve belirli bir bilimsellik kriteri taşımamaktadır. Bu yüzden Türkiye'de sinema tarihi çalışmaları film merkezci yaklaşımın etkisindeki geleneksel tarih yaklaşımından çıkmak zorundadır (Özen, 2009: 17,42). Ayrıca iletişim tarihi ile ilgili kaynakların/ilginin yetersiz olmasının bir sebebi de, cumhuriyet ile birlikte harf devriminin gerçekleşmesi ve iletişim eğitimi/tarihi ile ilgilenen akademisyenlerin yeterli sayıda olmamasıdır. Yine iletişim eğitimleri ile birlikte, iletişim tarihinin anlatılamaması ve anlatılabilecek öğretim üyesinin olmaması iletişim tarihine ilginin oluş/a/mamasına sebebiyet vermiştir (Alemdar, 2001: 262-264). Bu bağlamda literatüre katkı sağlaması açısından, doğrudan sinema ile ilgili yayın yapan ya da sinema ile ilgili yazılar yayımlayan 11 dergiye ulaşılmıştır. Tarihsel sırasıyla; "Sinema" (1914), "Ferah" (1914),

"Sinema Postası" (1923), "Sinema Yıldızı" (1924), "Opera-Sine" (1924), "Sinema Rehberi" (1924), "Mudhike" (1924), "Sinema Mihveri" (1926), "(Le Film) Film Mecmuası" (1926), "Artistik-Sine" (1926) ve (Cine Turc) Türk Sineması (1927). Sinema dergilerinin sayılarının tamamı bulunamasa da kütüphanelerin ve sahaforların taranmasıyla belirli sayılara ulaşılmıştır. Dergilerin transkript edilip incelenerek dergi içeriğinin belirlenmesi de araştırmanın yöntemini oluşturmaktadır. Çalışmada da bu yöntemle incelenen sinema dergilerinde, sinemayı tanıtmaya amacıyla yayımlanan, önemli sinema yazıları, sinema haberleri ve programları, film tanıtımları, ilanlar, reklamlar vs. gibi unsurlar değerlendirilmiştir.

Sinema yayıncılığı ve dolayısıyla sinema dergiciliğiyle ilgili önemli bir makale 2019 yılında İsmail Arda Odabaşı tarafından "Osmanlı'da Sinema Yayıncılığı ve ve Bilinen İlk Türkçe Sinema Gazetesi: Türk Sineması" adıyla yayımlanır. Yazar, sözü edilen makalesinde sinema yayınlarıyla yerleşik sinemalar arasındaki bağlantıya dikkat çekerek "Erken sinema yayınlarına odaklanmayı tasarlayan bir çalışmanın aynı zamanda yerleşik/dâimi sinema salonlarına da odaklanması gerekir çünkü, "sinema gazetesi" herhangi bir gösterim pratiği ve mekanıyla değil, evvela yerleşik sinema salonuyla ilişkilidir" der ve bu ilişkiyi şöyle detaylandırır:

Osmanlı'da yerleşik, kurumsallaşmış, ticari sinema salonları sadece sinema tarihi değil, basın tarihi açısından da özel bir önemi haizdir çünkü sinema gazeteleri salon işletmecileri tarafından, salonların yayın organları olarak çıkarılır. Diğer bir deyişle salonlar, gazete sahipleri olarak yayıncılık da yapmışlardır. İlk Türkçe sinema yayınlarının 1914'te belirmesi, o sene ilk kez Türklerin mülkiyetinde salonlar açılmasından ötürüdür. Dolayısıyla 1914 senesi hem ilk Türk salonlarına hem de ilk Türkçe sinema gazetelerine tanıklık eder. Nitekim Türk Sineması aynı (Türk Sineması) isimli salonun, Ferah Ferah Tiyatrosu'nun, Sinema Müdafaa-i Milliye Cemiyeti salonlarının, Sinema Haberleri ise Ali Efendi Sineması'nın organıdır. Sayılanlar arasında yalnızca Ferah Tiyatrosu'nun kuruluşu 1914'ten çok daha eskiye, II. Abdülhamit dönemine uzanır ama onun yayın organı da anlamlı bir şekilde 1914'te doğmuştur.

2021 yılında sinema dergileriyle ilgili iki yazı yayımlanır. Bunlardan ilki Yusuf Ziya Gökçek'in 2021'de Türkiye Araştırmalar Literatür Dergisi'nde "Türkiye'de Ülke Sineması Literatürüne Genel Bir Bakış ve Bir Bibliyografya Çalışması", diğeri ise yine aynı yılda ve dergide yer alan Ayşe Yılmaz'ın "Bir Erken Dönem Süreli Yayınları Retrospektifi"dir.

TÜRK SİNEMA TARİHİ KİTAPLARI BİBLİYOGRAFYASI

Burçak EVREN / Barış SAYDAM

SİNEBELGE

KAYSERİ FİLM FESTİVALI

Türk Sineması'nda Dergi Yayıncılığının Tarihsel Serüveni

Barış SAYDAM

Yerleşik sinema salonlarının Birinci Dünya Savaşı öncesi hızla çoğalmasıyla birlikte sinema salonları önemli ölçüde seyirci çekmeye başlar. Salon işletmecileri kısa sürelerde kazandıkları büyük paralarla farklı yerleşim bölgelerinde kendilerine yeni salonlar kiralamaya çalışır. Aynı zamanda salonların çoğalması büyük bir rekabeti de beraberinde getirir. Pek çok salon müşteri çekebilmek için dönemin önemli gazetelerine ilân verir. Kendi farklılıklarını verdikleri ilânlarla duyurmaya çalışır. Ancak çoğu zaman salonlar için ilân vermek de yeterli değildir. Bu ihtiyaçla salonlar birkaç sayfalık gazete şeklinde basılan ve çoğu zaman basıldığı sinema salonunun ismini alan yayınlar da basmaya başlar. Bunlar her ne kadar sinema mecmuası olmasa da, ilk özgün sinema yayıncılığı bu tarz gazetelerle başlar.

Osmanlı döneminde sinema yayıncılığı dergi ve gazetelerin de yoğunlaştığı 1913 yılının hemen ertesine denk gelir. Matbuat tarihinde önemli bir patlamanın yaşandığı dönemde sinema alanında da arka arkaya *Türk Sineması*, *Sinematograf Ceridesi*, *Ferah*, *Sinema Haberleri* ve *Sinema* gibi yayınlar çıkar. Bu yayınlara bakıldığında yayınların sinema salonlarıyla ilişkili olduğu görülür. Balkan Savaşları sonrasında boykot döneminde yerli salonların açılmasıyla birlikte gayrimüslimlerin işlettiği salonlar da boykot edilir. Yerli salonlar daha fazla seyirci çekebilmek için gazete ilânlarını kullanmanın yanı sıra kendi gazetelerini de çıkartmaya başlarlar. Şehzadebaşı'ndaki Türk Sineması salonu kendi ismiyle müsemma Türk Sineması'nı, Ferah Sineması Ferah'ı, Müdafaa-i Milliye Cemiyeti Sinema'yı, Sirkeci'deki Ali Efendi Sineması ise Sinema Haberleri'ni yayımlar. Böylece yerli sinema salonlarının açılması yerli sinema yayıncılığının başlamasını da beraberinde getirir.

20. yüzyılın başındaki ekonomik, kültürel ve toplumsal şartlar ile günümüzdekiler çok farklıdır. Elbette ki bahsettiğimiz yayınların hiçbirisi bir si-

nema dergisi formatında değildir. Çoğunluğu dört yapraklık sinema salonlarının tanıtımı için kullanılan basit yayınlardır. Ancak sinema yayıncılığını bir bütün olarak ele almak gerekir. Gazete, tanıtım bültenleri, kültür sanat içerikli dergiler ve en nihayetinde müstakil olarak sadece sinema içeriğine yer veren sinema dergilerine doğru bir süreç uzanır. Bu anlamda, sinema gazeteleri, günümüzdeki anlamıyla sinema dergilerine örnek teşkil etmesi de sinemaya dair içeriğin genel içerikten ilk ayrışmaya başladığı nokta olması açısından önemlidir.

Sinema Yazınının Doğuşu

Yıllar ilerledikçe gazetelerin içerisinde sinema da diğer içerikler gibi insanların okumak istediği ve merak ettiği bir husus olur. Sinema önce yeni bir icat olarak, sonrasında bilimsel ve teknik gelişimi konusunda insanları bilgilendirme amacıyla, en nihayetinde de içeriği ve estetiği hakkında yorum ve gözlem içeren haber ve yazılara konu edilir. Diğer konuları araştırarak yazan gazeteciler bu alanda da yazını ilk başlatan kişiler olur. 1930'larda sinemacılık faaliyetlerinin yaygınlaşmasıyla birlikte Akşam, Cumhuriyet, Sabah, Vakit ve Vatan gibi gazetelerde her hafta bir (ya da birkaç) sinema eleştirisi yayınlanır. Gazetelerin düzenli sinema eleştirilerine yer vermesi bir süre sonra sinema yazarlarının da gazeteci olarak görülmesini ve gazetelerden maaş almasını da sağlar. Bu yüzden de 1930'larda Türkiye'de sinema yazarlığı, gazete ve dergilerde maaş karşılığı yapılan bir meslek olarak kabul görülür.

Sinema yazarlığının bir meslek olarak kabul görmesine ve yaygınlaşmasına rağmen, bu dönemde gazete ve çeşitli sinema dergilerinde yazı yazan sinema yazarlarının yazdıkları yazıları alanın duayen isimlerinden Giovanni Scognamillo "görüş beyanı" olarak ifade eder. Scognamillo'ya göre Fikret Adil, Turan Aziz Beler, Hikmet Feridun Es, Adnan Fuat

Aral, Cihat Kentmen gibi isimler çeşitli gazetelerde gösterilen filmler üzerine fikirlerini beyan eden yazılar kaleme alırlar, ancak bunları sistematik bir film eleştirisi olarak görmemek gerekir. Sinema tarihçisi Nijat Özön, 1950'lere kadar yazılan sinema yazılarının "magazin yazısı" ve "münferit" içerikli yazılar olarak ele alınması gerektiğinden söz eder. Özön, ciddi sinema dergileri olmadığı için sinema yazılarının gazete ve magazin dergilerinde derinlikli ve çok boyutlu olmaktan uzak olduğunu yazar. Filmin konusu, oyuncular, olay örgüsü ve genel atmosfer üzerine yazılan üstünkörü yorumları içeren yazılar bu dönemde daha çok Fikret Adil ve Hikmet Feridun Es gibi kalemi güçlü, aynı zamanda gündelik olaylar üzerine de yazmayı sürdüren meslek erbabı kişilerce ele alınır. Gazetecilik ve sinema yazarlığı ilk dönemde iç içedir, henüz bir ayrışma yoktur. Hikmet Feridun Es, Fikret Adil, Burhan Felek, Burhan Arpad, Atilla İlhan, Tarık Dursun Kakinç, Nahid Sırrı Örik, Salah Bırsel ve Orhan Kemal gibi daha pek çok edebiyatçı da bu süreç içerisinde sinema ve filmler üzerine çeşitli yayınlarda yazılar kaleme alır.

Türkiye'de uzun süre sinemacılığın okulu olmadığı gibi eleştirmenliğin ve yazarlığın da bir okulu yoktur. O yüzden de buradaki tartışma biraz da Türkiye'de ilk filmleri niçin tiyatrocular çekiyor gibidir. Film çekiminde olduğu gibi sinema eleştirisinde de özellikle 1940'larda bir özgünleşme süreci başlar. 1940'larla birlikte Sezai Soelleri (Tasvir-i Efkâr, Yıldız), Nijat Özön (Vatan, Ulus, Akis, Dost), Burhan Arpad (Vatan) gazete ve dergilerde sinema eleştirisini daha sistematik bir hâle getirir. 1940'lardaki sinema eleştirisine yeni bakış kazandıran ilk kuşağa 1950'lerde Semih Tuğrul (Dünya, Tercüman), Metin Erksan (Dünya), Halit Refiğ (Akşam, Akis), Tuncan Okan (Milliyet, Kim), Çetin Özkırım (Yeni Sabah), Salah Bırsel (Vatan), Ali Gevgilili (Vatan), Giovanni Scognamiglio (Akşam) ve Tark Dursun

Kakinç (Pazar Postası) gibi isimler de eklenir. Bu şekilde Türkiye'de sinema eleştirmenleri de kendi kuşağını ve kendi ustalarını yetiştirmeye ve bir geleceği aktarmaya başlar.

Sinema Dergilerinin Yayınlaşması

Yeşilçam sistemi Amerika'daki Hollywood'u, yani stüdyo sistemini kendisine örnek alan ve ona benzer bir şekilde yapılanan bir sinema endüstrisi yaratır. Stüdyo sistemi, endüstrinin başat stüdyolar/şirketler tarafından bir tekel haline getirilmesi ile kurulur. Endüstrinin yarattığı ticari gelir başat stüdyolar arasında paylaşılırken, her stüdyo da yönetmen, teknik ekip ve oyuncularla sözleşmeler imzalayarak piyasa içerisinde belirli alanlarda uzmanlaşma eğilimleri gösterir. Türkiye'de Arzu Film'in komedi, Erman Film'in melodram, Atlas/Duru Film'in tarihi filmlere ağırlık vermesi ve bu türlerde yer alacak isimlerle çalışması gibi... Uzmanlaşma öte taraftan her stüdyonun belirli yıldız oyuncularla uzun süreli kontratlar yapması ve onlar üzerinden kendisine bir yayın politikası belirlemesiyle de perçinlenir. Sistem, yıldız oyuncular üzerine kuruludur ve onlar ne kadar parlatılırsa stüdyoların filmleri de o oranda kâr elde eder. Yıldız sistemini genişletmek ve yıldız oyuncular parlatmak adına da filmlerin yanı sıra oyuncuların özel hayatlarının ortaya serildiği, sansasyonel haberlerin ve melodramatik hayat hikâyelerinin yer aldığı magazin dergileri öne çıkar. Türkiye'de ilk yayınlanan sinema dergilerinin çoğu da Hollywood'ta basılan dergilerin Türkiye ayağı gibi işler. 1930'larda yayınlanan Artist, Film Dünyası, Film Magazin, Film Moda Spor, Geçit, Haftalık Sinema, Kadın Dünyası ve Sinema Alemleri gibi dergilerin tamamı Hollywood yıldızlarının haberleri ile doludur. Hatta doğrudan Hollywood'u ismine taşıyan pek çok dergi de bu dönemde basılır: Holivut, Holivut Dünyası, Holivut İstanbul Magazin, Holivut: Sinema ve Aktüalite Haberleri, Salon: Hollywood Sesi gibi...

Bizde ilk bu tarz yayınları yerleştiren ve kendi endüstrimize adapte etmeye çalışan dergiler arasında Yıldız'ı sayabiliriz. Yıldız, sonrasında çıkacak ve Yeşilçam'ın ününü kitlelere duyuracak Artist, Ses ve Pazar Postası gibi dergilere de bu anlamda öncülük eder. Bu dergiler günümüzdeki gibi 3-5.000 aralığında değil, gazete tirajlarından bile fazla basılan ve dağıtılan kitle dergileridir. Bu dergilerle birlikte Hollywood'da olduğu gibi Türkiye'de de yıldızların hayatları ve setlerde yaşanan dedikodular kitlelere aktararak Yeşilçam'ın kendi mitolojisinin yaratılması da sağlanır.

27 Mayıs 1960 tarihindeki darbeden sonra oluşan görece özgürlük ortamında yeni açılan siyasi partiler, siyasi görüşlerin özgürce tartışılması ve yeni fikirlere yönelik toplumda bir heyecanın oluşmasıyla birlikte dergi çıkarmak da popüler hâle gelir. Bu dönemde pek çok fikir dergisi yayın hayatına başlarken, sinema dergiciliği konusunda da günümüzün en önemli sinema dergileri bu dönemde ortaya çıkar. Onat Kutlar önderliğinde 1965 yılında kurulan Türk Sinematek Derneği'nin yayın organı olan Yeni Sinema dergisi bu anlamda Türkiye'deki sinema yayıncılığı için de önemli basamaklardan biridir. Şakir Eczacıbaşı'nın sahipliğini üstlendiği derginin Yazı İşleri Sorumlusu önce Hüseyin Baş, sonra da Onat Kutlar olur. Derginin yayın kurulunda ise Kutlar ve Baş'ın yanı sıra Giovanni Scognamiglio, Cevat Çapan, ve Tuncan Okan gibi önemli isimler yer alır. Dergi yurt dışındaki çeşitli akımları, ülke sinemalarını, yönetmenleri ele aldığı gibi sistematik ve öğretici bir eleştiri tarzı da benimser. Sami Şekeroğlu'nun kurucusu olduğu Kulüp Sinema 7 de Yeni Sinema'ya alternatif olarak kısa süreli yayın yapan Film Dergisi'ni çıkarır. Daha sonra önceleri Özgür Sinema, sonra da Ulusal Sinema adını alacak bir dergi buradaki kurucu ekip tarafından hazırlanır.

1968'de Veysel Atayman, Mehmet Gönenç, Ahmet

Soner ve Mustafa Irgat'tan oluşan kadrosuyla siyasal eleştiriyi üst boyuta taşıyan Genç Sinema dergisi yayına başlar. Dönemin politize olan gençleri bu dergide fikirlerini sinema aracılığıyla ifade etmeye çalışır. Yine aynı dönemde Beyazperde, Si-Sa, Sine Film ve AS (Akademik Sinema) gibi dergiler de yayınlanır. Dolayısıyla sinema dergiciliği alanında sinema yazarlarının pek çoğu siyasal görüşü doğrultusunda artık müstakil bir sinema dergisinde kendisine yer bulur. Sinema dergiciliğinin yaygınlaşmasıyla birlikte ulusal basındaki sinema eleştirileri ise azalmaya, sinema eleştirmenleri gazetelerden dergilere doğru yönelmeye başlar. Sinema dergilerinin artmasıyla birlikte kendilerine alan bulan, sektörde güçlenen ve söz sahibi olmaya başlayan sinema eleştirmenleri ile yönetmenler arasında bu dönemde pek çok kavga da yaşanır. Duvaklı Göl ve Kamelyalı Kadın gibi filmlerle başlayan tartışmalar, 1964 yılındaki Türk Sinema Şûrası'nda zirveye ulaşır. Yönetmenler ile sinema eleştirmenleri bu dönemde birbirlerinden ayrışır ve iyice kutuplaşırlar.

1970'lerde ise Çağdaş Sinema, Film 70-75, Gerçek Sinema ve Görüntü gibi dergiler ortaya çıkarak 1960'lardaki hareketli ortamın 1970'lerde de yaşanacağını sinyallerini verir. 1970'lerin ikinci yarısına kadar Türkiye'de sinema yayıncılığı büyük bir ivme kazanmıştır. 1960'larda Yeni Sinema nasıl lokomotif bir sinema dergisi olmuşsa, 1973'te yayın hayatına başlayan Yedinci Sanat da 1970'lerin aynı şekilde lokomotifliğini üstlenir. Engin Ayça, Burçak Evren, Atilla Dorsay ve Aydın Sayman gibi önemli isimlerin katılımıyla çıkarılan Yedinci Sanat gerek eleştiri yazıları gerekse de Türkiye'deki yönetmenlerle ilgili yapılan derinlikli söyleşileriyle hâlâ sinema tarihimizin en önemli dergileri arasında yer alır.

12 Eylül 1980 Darbesi'nden sonra Yeşilçam'ın çökmesi, derneklerin, birliklerin ve Türk Sinema-

tek Derneği'nin de kapatılması ile birlikte büyük bir bocalama dönemi yaşanır. Sektör ortada olmadığı için büyük bir belirsizlik vardır. 1980'lerin ikinci yarısında Özal hükümetiyle birlikte başlayan liberal politikaların bir uzantısı da televizyon, gazete, dergi ve reklam sektörlerinin sınırsız ve ölçüsüz bir biçimde gelişmesidir. 1980'lerin ilk dönemi yasaklar dönemi iken, ikinci döneminde ise bastırılmışlığın ortaya çıktığı bir aşırılık gözlemlenir. Basında özellikle magazin ve cinsel içerikli sunumlar ön plandadır. 1960 ve 1970'lerin derinlikli ve ciddi içerikleri yerine çok daha geçici ve hafif içeriklere bırakır. Video sektörünün sinema sektöründen daha hareketli olması nedeniyle bu dönemde Video Haber, Video Yıldız ve Film Market gibi dergiler vardır. Sinema dergiciliğinde ise Video Sinema, Beyazperde ve Gelişim Sinema öne çıkar. Bunlar içerisinde özellikle editörlüğünü Burçak Evren'in üstlendiği Gelişim Sinema kompakt içeriği ve derinliği ile dönemin diğer dergilerinden ayrışmayı başarır. Derginin ilk sayısında derginin Genel Yayın Yönetmeni Burçak Evren, derginin çıkış amacını açıklarken sinemaya panayır eğlencesinden öte bir sanat olduğu ön kabulüyle yaklaştığını ifade eder. Sınırlı bir okur kitlesine sahip olacaklarını baştan kabul eden dergi, buna karşılık sinemanın sanat yanını öne çıkartan yazı ve çevirilere yer verir. Amaç, derginin 1980'ler Türkiye'sindeki durgunlaşan ve çoraklaşan sinema ortamına bir canlılık getirmesi ve Sinematek'in yaptığı gibi sinemanın entelektüel işlevini öne çıkarmaktır. Ancak bu dergi de dönemin diğer dergileri gibi çok uzun soluklu olmaz ve dokuz sayıdan sonra kapanır.

1990'lardan Günümüze Sinema Dergiciliği

1990'lı yıllarda [Popüler] Sinema, Sinerama, Klaket ve Cinemascope gibi daha çok yabancı sinemayı takip eden, genel geçer hedef kitleye yönelik ancak belirli bir standarda uygun yayın yapan çeşitli sinema dergileri vardır. Özellikle de bunlar içerisinde

Sinema dergisi Mehmet Açar'ın genel yayın yönetmenliği ile birlikte Türkiye'de popüler sinema yayıncılığını uzun süre iyi bir şekilde sürdürür. Fikri derinlik anlamında da 25. Kare, Kinema ve Yeni İnsan Yeni Sinema gibi dergiler çıkar. Özellikle 25. Kare akademinin Türkiye'de yaygınlaşmasıyla paralel biçimde film eleştirisinin yanı sıra sinema dergilerinde analiz yazılarının da yer alması anlamında öncü işlerden biridir. Bu dönemde yayına başlayan sinema yayıncılığımızın en önemli işlerinden biri olan Antrakt dergisini de unutmamak gerekir. Antrakt dergisi özellikle de Türk sinemasına dair günü gününe gündemi takip etmesi, setlerden haberleri, tartışmaları ve yaşanan gelişmeleri aktarması anlamında bugün 1990'lı yılları takip edebileceğimiz en önemli kaynaklardan biri olma hüviyetine sahiptir. Eleştiri, söyleşi ve sinema tarihine yönelik özgün içerikleriyle de 1990'lardaki kaliteli içeriklerin başında gelir. Unutulmaması gereken şeylerden biri de, bu dönemde çok fazla fanzin dediğimiz daha amatörce hazırlanan yayının olması... 1990'lar sinema fanzinlerinde de önemli bir patlamanın yaşandığı bir dönemdir.

1990'lı yılların yeni yönetmen kuşağının sermaye bularak uluslararası ortaklıklarla birlikte film çekmeye başladığı yıllar olduğunu unutmamak gerekir. Bu anlamda Türk sineması da çok etkin ve faal bir dönem içerisinde değildir. Ticari sinemanın Eşkıya filmi ile birlikte yükselişe geçmesi gibi sanat sineması da Derviş Zaim, Reha Erdem, Nuri Bilge Ceylan, Zeki Demirkubuz, Semih Kaplanoğlu ve Yeşim Ustaoglu gibi yeni bir jenerasyonla birlikte yurt dışındaki festivallerden ödülle dönmeye başlar. Bu da Türk sinemasına olan ilginin artmasına ve sinema yayınlarında daha fazla Türk sinemasına yönelik içeriğin ortaya çıkmasına neden olur. 2001'de Boğaziçi Üniversitesi içerisinde yayın hayatına başlayan Altıyazı, Yeni İnsan Yeni Sinema'dan ayrılan bir grubun kurduğu Yeni Film, Burçak Evren'in

genel yayın yönetmenliğinde çıkarılan Sinematürk bu anlamda 2000'li yılların derinlikli içerik üreten dergileri arasında yer alır. Modern Zamanlar, Hayal Perdesi, Filmarası ve Rabarba gibi dergiler de 2010'lu yıllarda öne çıkarak özellikle de Türk sinemasına yönelik geniş çaplı bir içerik üretir. Bu dönemde popüler sinema yayıncılığında ise yurt dışında aynı isimle çıkarılan dergilerin Türkiye ayağı olan ve kısa süreliğine aktif kalan Total Film ve Empire Film, sonrasında Sinema dergisindeki grubun da katkılarıyla açılan Arka Pencere gibi dergiler popüler yayıncılığı sürdürmeye çalışır. Akademik anlamda ise 25. Kare'nin yerini hakemli ve akademik bir yayın olan Sinecine almıştır.

Popüler Sinema dergisi kapandıktan sonra Türkiye'de sinema yayıncılığında önceki yıllardakine benzer şekilde popüler, ana akım ve daha çok yabancı sinema içeriklerini takip eden piyasa dergilerinin boşluğunu daha alternatif ve derin içerik üretmeye çalışan dergiler doldurmaya çalışır. Altıyazı, Hayal Perdesi, Sekans, Rabarba, PsikeSinema gibi dergiler bu anlamda zamanla melezleşmeye başlar. İçeriklerinde hem önemli ölçüde popüler sinemaya hem de Türk sineması üzerine ve belirli temalar üzerine daha derinlikli yazılara yer vermeye çalışırlar. Bu da, Türkiye'deki mevcut sistemin 2010'larda değişmesine ve hedef kitlelerin çeşitlilik göstermesine de neden olur. Tirajların düştüğü, matbu yayıncılığın gerilediği, elektronik ortamdaki içeriklerin daha hızlı bir biçimde yayıldığı bir dönemde sinema dergileri de ayakta kalabilmek için popüler içerikleri de kendi içlerinde eritmeye çalışırlar. Ancak zamanla gazetelerden ayrılan kültür sanat sayfaları gibi sinema yayınları da piyasa şartlarına yenik düşerek birer birer kapatılmaya başlar. Bu anlamda, 1990-2020 arasındaki otuz yıllık periyodu ele aldığımızda geçmişte olduğu gibi gazete ve sinema dergilerinden sinema gündemini eksiksiz ve katmanlı bir biçimde takip etmek ne yazık ki

mümkün değildir. Dönem dönem öne çıkan ve parlayan sinema dergileri çıksa da, piyasa şartlarından dolayı bu dergilerin de devamlılık sağlayamadığını görürüz. Bu açıdan akademik anlamda dönemi ve dönemin atmosferini yakalamak adına çok değerli olan gazete ve dergi tarama işlemi bu yıllar arasında ciddi derecede sekteye uğradığı da söylenebilir.

Bu, Türkiye'de kültür sanatın diğer alanlarında olduğu gibi sinemada da düşünsel anlamda çok sıkı bir ortamın oluştuğunun en büyük göstergelerinden biridir. Bir de sosyal medyanın yükselişi ile birlikte bırakın eski tarz dergiciliği, web sitesi kurmak ya da blog açmak bile günümüzde demode uğraşlara dönüşür. Çok daha hızlı ve doğrudan anlık akışın bir parçasına dönüşebilecek içerik üretmek bu anlamda eski tarz eleştiri, inceleme ve akademik makalelerin yerini almış durumdadır. İnternetin yaygınlaşması ve internet üzerinden yayın yapan web sitelerinin daha interaktif bir içerik sağlamasıyla birlikte ulusal gazetelerin tirajları düşüş gösterir. Satış kaygılarından dolayı gazeteler sayfalarını ve maaş verdikleri çalışan sayısını düşürürler. Kültür sanat ve sinema içerikleri de bu süreçte ilk gözardı edilen içerikler arasındadır. Matbu yayıncılıktan elektronik yayıncılığa geçiş süreci, sinema eleştirmenliğinin bir meslek olarak icra edilmesini de zorlaştırır. Dolayısıyla 2000'lerle birlikte sinema eleştirmenleri 1950'li yıllardan itibaren sahip oldukları en önemli alan olan ulusal gazetelerdeki köşelerini de yavaş yavaş kaybederler. Bu dönemde hâlâ sinema eleştirilerine yer veren gazeteler ise yayınladıkları yazıların yazarlarına ücretsiz yazı yazdırma yoluna giderler. Herhangi bir sosyal güvencesi olmadan, telif usulü yazı yazan sinema yazarlarının geçimlerini bu şekilde sürdürmesi bu yüzden imkânsızlaşır.

Bununla paralel olarak internetin ve web sitelerinin yaygınlaşmasıyla birlikte gazete ve dergilerde yetişen, usta-çırak ilişkisiyle belli bir tecrübe edinen, sektörün diğer kademeleriyle de ilişki halinde ola-

rak filmleri daha geniş bir perspektiften yorumlamaya çalışan sinema eleştirmenlerinin oluşturduğu “kriterli eleştiri” mefhumu da değişmeye başladı. Giovanni Scognamiglio, film eleştirisini tanımlarken, eleştiri yazısının “edebiyat parçalamak, duyulanmak, coşmak, feleğini şaşırmak” olmadığının altını çizerek ve “ben sevdim, sevmedim, ısınmadım” gibi öznel değer yargıları ile bir filmi betimlemeye çalışmanın sinema eleştirisi olmadığını belirtir. Yeni Sinema dergisinin 1967 yılında sinema eleştirmenleri ile yaptığı soruşturmada ise, dönemin eleştirmenleri tek bir eleştiri formu olmamasına karşın sinema eleştirisinin estetik, etik, ideolojik, toplumsal birtakım değerlere ve yöntemlere dayanması konusunda görüş bildirir. Nijat Özön, Akis’te yer verdiği yazıda bir adım daha ileriye giderek sinema eleştirmeninin aynı zamanda “yabancı sinemalarla kendi sinemasını karşılaştırması, milli sinemanın kalkınmasına ve ilerlemesine yarayacak hususları da bulup ortaya çıkarması” gerekliliğini dile getirir. Dolayısıyla internet öncesinde yazının yazıldığı mecra ve mecranın kendi ihtiyaç ve isteklerinin yanı sıra, sinema eleştirisinin ne olup ne olmaması gerektiğine dair ortalama bir görüş hâkimdir. Yıllar içerisinde yaşanan tartışmalar, pratikteki örnekler ve yetişen sinema eleştirmenleri bu alanda geçmişin mirasını da kendi dönemlerine taşırlar. Dönemler arasında bilginin, görgünün ve metodolojinin bir paylaşımı söz konusudur. Ancak internetin yaygınlaşması, matbu yayınlar yerine sinema eleştirisinin ana mecrasının web sitelerine kayması beraberinde sinema eleştirisindeki kriterlerin de pek çok alanda olduğu gibi zamanla anlamını yitirmesine neden olur. Dolayısıyla belirli bir birikim, mesleki tecrübe ve uzmanlaşma gereken bir alan olan sinema eleştirmenliğinin konumu ve saygınlığı da internetin hızlı ve denetimsiz bir biçimde yaygınlaşmasıyla birlikte büyük bir kriz içerisine girer.

Bu krizin derinleşmesinde ve sinema eleştirisinin

kriterlerden uzak bir şekilde internette icra edilmesinde, sinema eleştirmenliğinin bir ücret karşılığı yapılan bir meslek olmaktan çıkması da etkilidir. Günümüzde günlük yayın yapan ulusal gazeteler ve sayıları her geçen gün artan web siteleri yazarlarına herhangi bir telif ödemeksizin sinema yazısı yazdırır. Bu nedenle de bu yazıları yazan kişilerin hayatlarını idame ettirebilmeleri için başka mesleklerde çalışmaları gerekir. Çoğunlukla günümüzde sinema eleştirisi yazan kişiler üniversitede lisans ya da yüksek lisans eğitimi gören öğrenciler, akademisyenler ya da farklı meslek gruplarında çalışanlardan oluşur. O nedenle de sinema eleştirmenliği bir meslek olmaktan çıkarak bir hobi ve yan uğraş halini alır. Sıklıkla blog/web sitesi yazarları filmlere dair kendi kişisel görüşlerini ve beğenilerini sahip oldukları platformlardan ifade ederken, kendi görüşlerini ifade etme biçimleri sinema eleştirisi olarak algılanarak bir kavram karmaşası yaşanmasına sebep olur. Sayısal ağlar ve sosyal medyanın oluşturduğu hayali cemaatler, bir süre sonra kendi dilini, jargonunu ve kültürünü oluşturduğu için filmler üzerine yapılan yorumlar da eleştiri formundan çıkar. Öznel yorumlardan, belirli harf aralığı ile sınırlandırılmış çarpıcı ve reklam diline uygun kurulan cümlelerden, kişiseliliğin öne çıktığı bir kültürden türeyen yeni bir form, film eleştirisinin yerini alır. Günümüzde bu anlamda, internetin ve ona bağlı gelişen yeni sayısal ortamlardaki bilgi akışının hızı eski tarz kuramsal, farklı boyutları olan, bir filmi/yönetmeni katmanlarıyla ele alan, entelektüel bir birikim gerektiren, yaratıcısı ile izleyicisi arasında bir köprü kurma görevi üstlenen, ülke sinemasına katkı sağlamaya gayret eden film eleştirisi tarzının da geçerliliğini yitirmesine neden olur. Yazılı kültür, kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla birlikte yerini görsel kültüre bırakırken, sinema eleştirisi de bir ihtiyaç ve gereklilik olmaktan çıkarak yerini görsel mecralarda film üzerine yapılan şahsi yorumlara bırakır.

SİNEMA DERGİLERİ

1914

FERAH

Tiyatro, sinematograf ve sanay-i nefiseden bahseder.

Kaç sayı yayımlandı: 57 sayı. **Yayına başladığı tarih:** 1330 (1914). **Yayına son verdiği tarih:** 29 Kanunusani 1330 (11 Şubat 1915). **Periyodu:** Haftada üç kez. **Yayımlandığı il:** İstanbul.

Künye: *Sahib-i İmtiyaz:* Kavakibzade Selahaddin. *Müdir-i Mes'ul:* İbrahim Halid. **Yayın yeri:** Tel no: 1314.

Teknik bilgiler: *Kağıt çeşidi:* 3. Hamur. *Baskı çeşidi:* Tipo. *Kapak:* Kendinden kapak. *Cilt:* Ortadan katlama. *Renk:* Siyah-beyaz. *Fiyat:* Nüshası 5 para. **Basıldığı yer:** Babıali Caddesi Sancakıyan Matbaası. İstanbul.

İçindekiler: *Tatbikat Sahnesi. Şehzadebaşı'ndaki Ferah Tiyatrosu (İlan). Tatbikat Sahnesi: Devlet -i Selçukîyye'nin İnkırazı. Sinematograf: Almanya Devlet-i Fehimesinin 300 Senelik Tarih-i Askeriyyesini Musavver. İki Zevcenin Bir Zevceden İhtikamı (Tiyatro)*

Not: Sinemayla ilgili ilk süreli yayın organlarından biri

BULUNDUĞU YERLER: Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Bilgi Sisteminde 1974 SB 175 no'da kayıtlı 1 sayı bulunmaktadır. Gazetenin 57. sayısını 29 Kanunusani 1330 / 11 Şubat 1915 tarihli. Bkz. <https://sureli.mikutup.gov.tr/search.php?IBB=Atatürk> Kitaplığı, Beyazıt Devlet Kütüphanesi ve Millet Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. TSA arşivinde 57. sayı mevcuttur.

SİNEMA

Haftada üç kere neşr olunur fennî ve snâî gazetedir.

Sinema gazetesi, Osmanlı topraklarında İstanbul merkezli olarak yayımlandığı bilinen en erken sinema gazetesidir.

Kaç sayı yayımlandı: 62 (?). **Yayına başladığı tarih:** 1914. **Yayına son verdiği tarih:** ? **Periyodu:** Haftada üç kez. **Yayımlandığı il:** İstanbul.

Künye: *Müdir-i Mes'ul:* A. Cemil. Mahall-i İdare-si: Cağaloğlu daire-i mahsusa. Telefon: Dersaadet 1911.

Teknik Bilgiler: *Kağıt çeşidi:* 3. Hamur. *Renk:* Siyah-Beyaz. *Sayfa adedi:* 4. *Fiyat:* Nüshası 10 paradır. **Basıldığı yer:** Zarafet Matbaası.

Not: 23 Kanun-i Sani 1330 (5 Şubat 1914-15) tarihli 62. sayısından hareketle derginin, ayda on iki sayı yayımladığı varsayımından hareketle çıkış tarihini saptamak mümkün gibi görünse de yayınında kesinti olabileceği ihtimali derginin çıkış tarihini kesin olarak saptamamızı engellemektedir. Dört sayfadan müteşekkil olan 62. sayıya yer alan "Sinematograf Hakkında Düşünceler" adlı imzasız makale, dönemin sinemaya bakışını ve nasıl algılandığını göstermesi bakımından önem taşır.

Gazetede sadece Şehzadebaşı Müdafaa-i Milliye Sineması'nın gösterim programının verilmesi ve bu sinemada gös-

terilecek filmlerin uzun uzadıya konu anlatımının M. Şadi (Prensese Elena) tarafından yapılması, Sinema Gazetesi'nin Müdafaa-i Milliye Sineması'nın bir yayını olduğunu göstermektedir. (TSA (Türk Sineması araştırmaları) ve Eski eserler sitesi.)

Sinema dergisi, ilerki yıllarda yayınlanacak olan sinema dergileri için de bir model oluştuyordu. Derginin mevcut sayısının içeriği, sayfa düzeni, film ve program tanıtımlarını ele alış, kendisinden sonraki sinema dergilerinde, baskı farklılıklarıyla birlikte yine aynıydı. A. Cemil'in yazısı dışında 62. Sayısının içeriği Şehzadebaşı Müdafaa-i Milliye Sineması'nda gösterilecek filmler ve film programları tanıtımlarından oluşuyordu. Bu filmlerden biri Nordisk (Danimarka) yapımı olan "Prensese elena" idi. Beş kısımdan oluşan filmin konusu, A. Cemil tarafından yine beş bölüm halinde, okuyucud merak uyandırıcı cümleler ile uzun uzadıya anlatılıyordu. Prensese elena filminden sonra yine aynı sinemada 23-26 şubat 1915 tarihleri arasında gösterilecek olan "Bir Karar-ı Vahşiye"ne "adlı filmin konusuna yer veriliyordu (Ali Özyar, *Sinemamızın Osmanlıya Servisi*, s.20)

BULUNDUĞU YERLER: Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Bilgi Sisteminde 1974 SA 189 no'da kayıtlı bir nüshası bulunmaktadır. Mevcut nüshada 1. Yıl 5 Şubat 1914 tarihli 62. sayı olduğu bilgisi vardır.

SİNEMA HABERLERİ

Sinemaya ait şunlardan bahseder.

Kaç sayı yayımlandı: ?. **Yayına başladığı tarih:** Temmuz 1914 (Temmuz 1330). **Yayına son verdiği tarih:** ? **Periyodu:** Haftada üç defa neşrolunur. **Yayımlandığı il:** İstanbul.

Künye: *İmtiyaz sahibi:* M. Kemal (Mehmet Ke-malettin Bey). *Adres:* Baba-ı Ali Caddesinde özel daire.

Teknik Bilgiler: *Kağıt çeşidi:* 3. Hamur. *Baskı çeşidi:* Tipo. *Renk:* Siyah-beyaz. *Sayfa adedi:* Arkalı önlü tek sayfa. *Fiyat:* 5 para. **Basıldığı yer:** Ketcon Bedrosyan Matbaası- İstanbul.

ÖNSÖZ (62. Sayıdan) : Aferin: Payitahtımızda, sev-gili İstanbul'umuzda bütün sinemalar ile rekabet eden ve onların hepsine tefevvuk eyleyen milli bir temasha-ne vardır:

Ali Efendi Sineması

Bu ismi duymadık bir Türk vatandaş kalmadı. Buna eminiz. İstanbul'a gelen şeritlerin en müstesnaları bi-rinci defa olarak bir Türk müessesesinde gösteriliyor, alkışlara, takdirlere mazhar oluyor,. Hele her hafta en yeni Harb-i Umumi manzaralarını havi şeritler gösterilmesi halkın rağbet ve hücumunu bir kat daha artırdı. Her gün, her gece temashanenin salonu erkenden doluyor. Bu, gayretli müessislerin çalışma-ları mükafatıdır. Fakat tevali eden muvaffakiyetlerine bakarak biz bu gayur ve müteşebbis vatandaşlarımıza burada alenen

"Aferin"

Demeyi kadirşinashık borcu addettik. Bu milli sinema-yı görenlerin bize iştirak etiklerine şüphemiz yoktur.

SİNEMATOGRAF CERİDESİ

Yayına başladığı tarih: 7 Mayıs 1914 (KD)

Not: Yalnızca ilanlarda adı yer alıp, yayınlanıp yayınlanmadığına ilişkin bir bilgi bulunamayan bir dergisi.

TÜRK SİNEMASI

Sinematografa ait mevâddan bahseder ve şimdilik haftada iki defa neşrolunur gazetedir

Kaç sayı yayımlandı: (?) **Yayına başladığı tarih:** 24 Nisan 1330 (7 Mayıs 1914.) **Yayına son verildiği tarih:** (?) **Periyodu:** Haftada iki kez Pazartesi ve Perşembe günleri çıkar. Türkçe-Fransızca. **Yayımlanıldığı il:** İstanbul.

Künye: *İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Müdürü:* R. Mehmet. *Adres:* Sirkeci Tramvay Caddesi'nde mahal-i mahsus.

Teknik Bilgiler: **Kağıt çeşidi:** Üçüncü hamur. **Baskı çeşidi:** Tipo. **Kapak:** Kendinden kapak, siyah-beyaz. **Cilt:** Katlamalı. **Renk:** Siya-beyaz. **Sayfa adedi:** 4. **Fiyat:** Nüshası 5 para. **Basıldığı yer:** Arşak Goryan Matbaası, Babıâli Caddesi.

Not: Bu gazetenin varlığından ilk söz eden İsmail Arda Odabaşı olmuştur. Odabaşı "Osmanlı'da Sinema Yayıncılığı ve Bilinen İlk Türkçe Sinema Gazetesi: Türk Sineması" makalesinde bu gazeteden ayrıntılı bir şekilde söz ederek bu yayının (şimdilik bilindiği kadarıyla) ilk Türkçe Sinema Gazetesi olduğunun altını çizir. Bu güne dek taranan kaynaklarda bu gazeteden önce Türkçe sinema gazete ve dergisine rastamak mümkün olmamıştır. Bu gazete ile ilgili tüm bilgiler Odabaşı'nın bizlere aktardıklarıyla sınırlıdır.

Odabaşı sözü edilen makalesinde bu gaste ile ilgili şu bilgileri verir:

(...) Türk Sineması iki yaprak, dört sayfadır. Çıkış yazısında gazetenin gerektiğiçe sayfalarına resim de koyacağı belirtilmiş, eldeki nüshaların birinde (3. sayfa) böyle bir görsel malzeme kullanılmıştır. Babıâli Caddesi'nde bulunan Arşak Garoyan Matbaası'nda basılan Türk Sineması'nın nüshası 5 paradır. Bu fiyat 1914'te ortalama bir günlük gazetenin yarı fiyatıdır. Türk Sineması'nda abonelik bilgilerine rastlanmadığı gibi, eldeki nüshalarda dışarıdan alınmış reklama da rastlanmaz. Türk Sineması Osmanlı Türkçesi ve Fransızca olmak üzere iki dil ve iki alfabeli çıkar. Fransızca yalnızca salonun gösterim programları için tek bir sayfada kullanılır. Diğer tüm yazılar Osmanlı Türkçesidir. Dört sayfalık gazetenin ilk üç sayfası Türkçe, son sayfası Fransızcadır. Ayrıca mevcut nüshalarda yazar imzasına rastlanmaz. Bugün elimizde yalnızca üç nüshası bulunduğundan, Türk Sineması'nın toplam kaç sayı çıktığı ve yayın hayatından ne zaman çekildiği tespit edilebilmiş değildir."

Not: Tek yaprak. Arkalı önlü. dergiden çok bülten ya da el ilanı formatında Ali Efendi Sinemasının tanıtımını yapan bir yayın.

Derginin bugün elimizde yalnızca 5 Şubat 1915 (23 Kanunusani 1330) tarihli 62 numaralı nüshası bulunmaktadır. Dergi (ya da bülten-ilan) bu nüshasında Türk sinemasında büyük tartışılara neden olan Ayastefanos'taki Rus Abidesi'nin yıkılışına ilişkin

yapılan filmle ilgili önemli bir ilan/tanıtım da yer alır.

Bu tanıtım şöyledir:

İslamiyet düşmanı devletlere karşı cihat ilanını tebciyen Fatih Cami-i Şerifi havalisinde tertip edilen tezahürat-ı milliyenin bir çok safahatı ile Ayastefanos civarında Moskollar tarafından vaktiyle dikilmiş olan heykel-i melunun tahribine müteallik bir çok menazır (Ali Efendi Sineması) şeriki operatör Ali Fuat Bey ile Mösyö Mor-do tarafından pek büyük fedakarlık ihtiyarıyla seritlere alınmış ve icra kılınan ameliyat muvaffakiyetle neticelenmiştir. Devlopman edilmek üzere Budapeşte'ye gönderilen mezkur seritlerin birkaç güne kadar şehrimize vürut ve ilk defa olarak Ali Efendi Sineması'nda gösterileceği muhterem ve kadirşinas halkımıza tebşir olunur.

KAYNAKÇA: Aynı Tarihi, Cilt 17, Sayı:52, Temmuz 1928. Ali Özyay, Sessiz Dönem Türk Sinema Tarihi. İstanbul. Yapı Kredi Yayınları, 2017. İ. Arda Odabaşı, Ayastefanos Filmi Hakkında Yeni Bilgiler ve Sinema Haberleri Gazetesi. Mütferrika Yaz 2018/1, Sayı: 53

BULUNDUĞU YERLER: Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Bilgi Sisteminde 1974 SA 189 no'da kayıtlı bir nüshası bulunmaktadır. Mevcut nüshada 1. yıl, 62. sayı olduğu bilgisi vardır.

1918

TEMAŞA

Hayat-ı temasaya hadim, edebi, resimli gazete

Kaç sayı yayımlandı: 25 sayı. *Yayına başladığı tarih:* 6 Haziran 1918. *Yayına son verdiği tarih:* ? *Periyodu:* Önce haftata bir, sonra onbeş günde bir ardından da ayda bir.

Künye: *Sahib-i imtiyaz:* Seyyid Tahir. *Fahri müdiri:* Salih Fuad. *Sermuharrir:* Hüseyin Kazım. *Yayımlandığı il:* İstanbul.

Teknik Bilgiler: *Fiyatı:* 3 kuruş.

1. Sayının içeriği: Karmen. Başlarken. Var mı, Yok mu? (Hüseyin Kazım). Erkeklerle Kadınları Mukayesi (İsmail Halid). Tiyatro ve Hükümdaran (Temaşa Şuunu). Tiyatro Yerine Satranç. Bir Opera Parçası ve Bir Dilencinin Zekası. Tibet Kıtasında Tiyatro. Almanya'da Temaşa Hayatı (Allan Hayat İrfanı'ndan). Dikiş Yüksüğü. Dünyanın Nüfusu. Efkar ve Mülahazat. Letaif. Şarkı. Bir Aktris İçin. Hortlaklar (Tiyatro Hayatı). Bülbül (Şiir). Resimlerimiz. Jean Barthelemy. Bizim Sanatkarlarımız.

2. Sayının içeriği: Karmen (devamı) (Avanzade Mehmed Süleyman). Var mı, Yok mu? 2. (Hüseyin Kazım, Haftanın Musahabesi). Karagöz (Temaşa Tarihi). La Dame Aux Camelias (Sahneden Peyam). Hokkabaz Bir Piyanist. Sigorta ve Muğniyeler (Sahneden Peyam). 200 Liraya Bir Loca (Sahneden Peyam). Muğniyelerin Yatak Odaları (Sahneden Peyam). Karnaval (Sahneden Peyam). 30 Tiyatro gazetesi (Sahneden Peyam). Kulize (Sahneden Peyam). Latif ve Fikarat-ı Mudhike. Sosyalist. Büyük Sanatkarlar: Ahlak ve Tabiatları. Kurun: Tac ve Oyunlar. Muamma-i Kalb: Hissi, içtimai Piyas 3

Temaşa Dergisi

Perde. Sanatkarlarımız

Not: Derginin yazarları arasında Muhsin Ertuğrul, Halide Edip, İ. Galip Arcan ve Reşat Nuri gibi dönemin edebiyat ve tiyatro dünyasının önemli isimleri yer alır. Temâşa dergisi bir tiyatro dergisi olmasına rağmen dönemin sinemayla ilgili kurumları üzerinden değerlendirmelere de genişçe yer ayrıldığı görülür.

BULUNDUĞU YERLER: . BB Atatürk Kıtaphıgı'nda B/284-13'te ve O/1724 no'da kayıtlı 1-2, 4-25 arası sayılar, Beyazıt Devlet Kütüphanesi Hakkı Tarık Us Koleksiyonu HTU no 1047'de 25 ve Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Bilgi Sistemi 1956 SB 474 no'da kayıtlı 25 sayı bulunmaktadır. 23. ve 24. sayı birlikte çıkmıştır. TSA arşivinde 25 sayı mevcuttur.

1921

LES MASQUES

Kaç sayı yayımlandı: 1 (KD). *Yayına başladığı tarih:* 29 Eylül 1921. *Yayına son verdiği tarih:* (?). *Periyodu:* (?) *Yayımlandığı il:* İstanbul.

Künye: *Direktör:* Louis Leduc. *Yazı İşleri Müdürü:* Jean Griner. İstanbul'daki Ofisin adresi: Sivastapol Sokak (şimdiki Gümrük Sokak) Maaster Han. No: 6. Galata.

Teknik Bilgiler: *Boyutu:* Büyük boy. *Sayfa adedi:* 16.

ÖNSÖZ: (özet): Okuyucularımıza: Mecmua-mızda sinemaya düzenli olarak bir bölüm ayıracğız. Çünkü bu sessiz sanat neredeyse bir bakire ve çoğunlukla ihmal edilen zengin ve yararlı sanat dalıdır. Bu sanatın tüm sanatçıların, entelektüellerin ve hata zevk sahibi tüm insanların desteğine ihtiyaç vardır. Çünkü bu dal sadece ticari amaç güden birkaç dar kafalının elindedir ve insani düşünceye sahip gerçek takipçilerinin eline geçmesi gerekir.

KAYNAKÇA: İbar, G. (Haziran- Temmuz 2016). İstanbul'da Binmeyen Bir Sinema Dergisi: Les Masques. Maskelerin peşinde. Atlas Tarih. Sayı:41.

BULUNDUĞU YERLER: Cazanfer İbar'ın Özel Kıtaphıgında 1. Sayısı bulunmaktadır.

1923

SİNEMA POSTASI (Le Courier du cinema)

Cumhuriyet döneminin ilk sinema yayını olma özelliğini taşımaktadır. .

Kaç sayı yayımlandı: 8 sayı. *Yayına başladığı tarih:* 8. Aralık 1923. 2. Sayısı 15 Aralık 1923. *Yayına son verdiği tarih:* 1 Şubat 1924. *Periyodu:* Haftalık gazete. Osmanlıca –Fransızca. Yabancı sinema

ağırlıklı. *Yayınlandığı il:* İstanbul.

Künye: Müdür: Hikmet Nazım (Nazım Hikmet'in babası.). Başyazarı Vedat Örfi (Bengü) İdarehane-si: Ebusuud Caddesi Karabet Matbaası'nda daire-i mahsusadır.

Teknik Bilgiler: *Kağıt çeşidi:* Üçüncü hamur. *Kapak:* Kendinden kapak, renkli. *Cilt:* Katlama, telsiz. *Renk:* Siyah-beyaz. *Sayfa adedi:* 16. *Fiyatı:* 10 krş. *Basıldığı yer:* İstanbul. Kağıtçılık, Matbaacılık Osmanlı Anonim Şirketi.

2. Sayının içeriği: Milli Filmler: Vedat Örfi Bengü. Hayvanlar İnsanlar Gibi (ilan). Sinemayı Kim İcat etti?. Majik Sineması (ilan). Sinemacılığın Payıtahtı Los Angeles Şehri. Lüksemburg Sineması (ilan).

8. Sayının içeriği: Rudolph Valantino, Soava Gallone, Sessue Hayakawa, Mua May (biographic). Chranique Theatral: Cordy Millowitsc. Les Bathing Beauty Girs, Robert Flory, de Marck Sennet. Kadıköy Hale Sineması (ilan). Yeni Programımız. Bedia Muvahhit Hanım (Vedat Örfi Bengü). Büyük Sanatkarlar. İsveç Sinemacılığı. Karilerimizle Hasbıhal.

Derginin sözü edilen sayısında ayrıca dönemin sinemalarına ilişkin ayrıntılı bilgiler de verilir:

Elhamra Sineması: Milli sinema olup 21 loca, 100 koltuk, 200 balkon mevkii, 300 birinci mevkii, 100 ikinci mevkiiye sahiptir. Matineler: Gündüz saat 3,5,7, akşam saat 10. Gösterimdeki film: Hayvanlar İnsan Gibi

Majik (Majic) Sineması: Şarkın en büyük sineması olup 2.000 kişilik kapasiteye sahiptir. Yer: Beyoğlu, Taksim. Özellikleri: 35 loca, 600 koltuk, 400 özel mevki (balkonda), 200 balkon koltuğu, 200 sahne katında koltuk. Her çeşit dinlenme yerleri, emniyet tertibatı, kalorifer, büfe ve havalandırmanın bulunması yer almaktadır. Gösterimdeki film: Muhteşem Kalp.

Lüksenburg Sineması: Gösterimdeki film: Fredericus Rex. Matineler: Filmin uzun olması dolayısıyla Cuma ve Pazar günleri saat 1.30, 4 ve 6.30'da. Diğer günler saat 3 ve 6'da. Gece matineleri ise saat 10'da.

Halk Sineması: Yer: Kadıköy. Gösterimdeki film: Hint Mezarı. Matineler: Cumartesi, Pazartesi ve Perşembe günleri iki film birden. Her gece saat 9'da.

Dergide yer alan Kemal Film rekamı ise şöyledir:

KEMAL FİLM

Memleketin Yegane Film İmalathanesidir

Tarih-i Tesisi: Haziran 1338 (Haziran 1922)

Eli bin lira sermaye ile teşekkül eden bu temâmiyle milli ve Türk müessesesi, şimdiye kadar "İstanbul'da Fâcia-ı Aşk", "Boğaziçi Esrarı", "Ateşten Gömlek", "Kız Kulesi Faciası", "Sözde Kızlar", "Leblebici Horhor" gibi muhtelif eserlerde büyük ve şâyân-ı tebrik bir muvaffakiyet göstermiştir. Eyüp'teki Dârü's Sinâcleri'de büyük fedakarlıklarla hummalı bir faaliyetle ibraz edilmektedir"

Not: Cumhuriyet döneminin ilk sinema dergisi vasfını

میس نووالت کتی
MISS EVRÈTH KETTY

سینه ماه بومته سی رسمای هفته لوق مجموعه

مکانی : حکمت ناظم
اداره چاپ : اول و دوم و سیم و چهارم و پنجم و ششم و هفتم و هشتم و نهم و دهم و یازدهم و بیستم و بیست و یکم و بیست و دو
دارای مجسمه
تلفون : اسارتول ۱۹۹۱

۱۵ کانون اول ۱۳۳۹

نومرو: ۲

پیشانی ۱۰ غروشددر .

سینما پستاستی - هفته لوق مصور مجموعہ

مدیر: حکمت ناظم

ادارہ خانہ سی: باب عالیہ ابوالمعود جادہ سندہ دائرہ مخصوصہ - تلفون: استانیول ۱۹۷۵

شارلوتک تطلیق اشدیک مادام میلروہاریس - Mme MILRO HARRIS (ex-Mme Charlie Chaplin)

مشرحات

ملی فیلدر (وداد عرق) - سینما کی ایماد استی - سینما لک باغی (سبار عمار) -
فرانس دلیا - مائوی هرمان - تیتا لاسی - مادام شارلو - سینما خبری - شون متزہ
سوانگر جواہلر - هفته پروگرامری [اون پشی متجاوز رسم وشارہ]

کالہدیلوق و مطبعہ بیلوق شہالی آتور شومک

taşıyan Sinema Postası'nın ilk sekiz sayfası Osmanlıca, diğer sekiz sayfası ise Osmanlıca kısmın Fransızca'ya çevirisi şeklinde toplam on altı sayfa olarak çıkmıştır.

Sinema Postası yayımlandığı döneme göre sinema yazıları açısından oldukça zengindir. Okuyucuyu dünyadaki sinema olaylarından ve gelişmelerinden haberdar etme kaygısı içinde olan dergi, birçok açıdan kendi döneminde ve sonrasında çıkacak olan sinema dergileri üzerinde etkili olur.

Sinema Postası, okuyucularının merakını giderme konusunda oldukça duyarlı bir dergiydi. Dergide bunun için "Karilerimiz ile Hasbıhal" adlı bir köşe bulunuyordu. Daha sonraları diğer sinema dergileri tarafından da örnek alınacak, bu uygulama da okuyucu mektuplarından başka yine okuyucuların merakını gidememek amacıyla, magazin çizgisinde, sinema yıldızlarının özel yaşamları konu ediliyordu. Bu bağlamda derginin yine altıncı sayısında dönemin en popüler artsitleri olan Pola Negri ve Douglas Fairbanks'ın kısa biyografileri ile Mary Picford'un bir gününe yer verilmişti. Derginin 21 Şubat 1924 tarihli 8. sayısında ise "Sanatkarlarımızı Tanıyalım" başlığı altından ilk (Müslüman) Türk kadın oyuncularından olan Bedia Muvahhid'in kosa bir biyografisi yer alıyordu (Al Özyar, *Sinema Osmanlıca Serüveni*, s.23)

BULUNDUĞU YERLER: Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Bilgi Sistemi 1974 SB 249 no'da kayıtlı 1 sayı bulunmaktadır. Bu nüsha 17 Ocak 1924 tarihli. İBB Atatürk Kitaplığı'nda O.438-14'te kayıtlı olan tek sayının tarihi ve sayısı tespit edilemedi. Bu sayı, Milli Kütüphane ve Beyazıt Devlet Kütüphanesinde bulunan sayı ile karşılaştırılmış ve içeriğinin farklı olduğu görülmüştür. Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde de HTU no 0909'da 1 sayı bulunmaktadır.

1924

MUDHİKE

Roman, Tiyatro ve Sinema Mecmuası

Kaç sayı yayımlandı: ?. *Yayına başladığı tarih:* 17 Aralık 1924. *Yayına son verdiği tarih:* ?. *Periyodu:* Haftalık. *Yayımlandığı il:* İstanbul.

Künye: Derginin 3 nüshası taranmış, fakat sahibi ve mesul müdür adına rastlanmamıştır. İdarehane-si: Yerebatan Emniyet Sandığı Karşısında Amedi Matbaasında Daire-i Mahsus.

Teknik Bilgiler: *Boyutu:* 17x25 cm. *Kağıt çeşidi:* 3. Hamur. *Baskı çeşidi:* Tipo. *Kapak:* Kendinden kapak. Cilt: Telsiz ortadan katlamalı. *Renk:* Siyah-Beyaz. *Fiyatı:* 5 kuruş. Abanman: Posta ücreti dahil olarak senelik 250, altı aylık 130 (Üç abone bulanlara bir abone hediye). Sayfa sayısı: on beş. *Basıldığı yer:* Neşbin Matbaası- İstanbul.

İstanbul'da Sinema Hayatı

İstanbullular sinemaya güya meraklı görünürler; fakat birisi bu koca şehirde kaç sinema olduğunu düşünecek olsa bu merakın pek sathi olduğu hemen tahakkuk eder. Çünkü bütün şehirde sinemalar yirmiyi geçmez. Küflü dumanlı kahvelerde, çayhane köşelerinde tavla iskanbil karşısında beyin çürütme halkımızca bu temiz ve şık eğlenceye tercih olunuyor.

Bu ne kadar şâyân-ı teessüf (üzüntü verici) ise son senelerde şehrimiz sinemacılığının ecnebi elinden milli ellere geçtiğini görmek o kadar bâdî-i inşirahur (sevinç kaynağıdır) pek yakın zamanlara kadar en milli köylere kadar yabancı ellerin inhisârında (tekeline) kalmış olan sinemacılık bugün Beyoğlu'nda bile Türk eline geçmektedir.

Ve bu eller Türk zevk ve teşebbüsü namına fahr (övünç)ve gururu teşvik edecek parlak, müsmir (verimli) icraat ile izhâr-ı faaliyet etmektedir; mesela Beyoğlu cihetinde geçen sene pek muhteşem bir mevsim yapmış olan "Elhamra"dan sonra Suat Fire Osman Bey tarafından teddid (yenilenerek) ve telvin (boyanarak) tesis edilmiş olan "Asri sinema" (eski küflü Amfiteatr), sonra pek yakında açılacağı ilan edilen "Opera Sineması" hep bu ince zevk-i sanatla ve aynı zamanda ciddi kabiliyet-i idare ile mümtaz müesseseler olup Türklük namına hakikaten bâdî-i igtirârdır. (gurur verici) Sonra Kadıköyü'nde Hale, Şehbal, ve Halk Sinemaları da aynı vechile Türk zevk ve teşebbüsü hususunda numune-i imtisâl (örnek) olacak bir dikkat ve intizam ile mevsimlerine devam ediyorlar, ve parlak programlarla civar halkı memnun ve minnettar bırakıyorlar.

Mecmuamızın[bu sahifesi İstanbul sinema hayatı tecelliyâtına tahsis edilmiş olup muhtelif sinemaların programları ve irâe ettikleri[gösterdikleri] eserler hakkında her hafta tenkidât (eleştiriler) ve mülâhazât (değerlendirmeler) bulunacaktır.

BULUNDUĞU YERLER: Beyazıt Devlet Kütüphanesi Hakkı Tarık Us Koleksiyonunda HTU 0802 no'da kayıtlı 3 sayı vardır. (17 Kanunuevvel 1340, 24 Kanunuevvel 1340, 1 Kanunusani 1340) TSA arşivinde 1 Kanunusani 1340 (1 Ocak 1925) tarihli 1 sayı mevcuttur. Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Bilgi Sisteminde 1974 SB 279 no'da kayıtlı 1 sayı vardır. Milli Kütüphanedeki sayı 17 Kanunuevvel 1340 (17 Aralık 1924) tarihli sayıdır.

OPERA-SİNE (Opera-Cine)

Opera sinemasının haftalık mecmuası

Kaç sayı yayımlandı: 21 sayı (?) *Yayına başladığı tarih:* 4 Kasım 1924. *Yayına son verdiği tarih:* 1925. *Periyodu:* Haftalık. Opera sinemasının mecmuası. Osmanlıca-Fransızca. *İçerik:* Yabancı sinema ağırlıklı. *Yayımlandığı il:* İstanbul.

Künye: Sahip ve müdürü: Osman Mazhar. Başmuharrir: Vedat Örfi (Bengü). *İdare merkezi:* İlk sene; Beyoğlu Opera Sinemasında daire-i mahsus. Telgraf adresi Opera Sineması, telefon numarası Beyoğlu 3008. İkinci sene Galata'da bulunan Havyar Han 73 numara. Beyoğlu 1511.

Teknik Bilgiler: Boyut...*Kağıt çeşidi:* Üçüncü hamur. *Kapak:* Kendinden kapak, siyah beyaz. Cilt: Telsiz, katlama. *Renk:* Siyah-beyaz. *Sayfa adedi:**Fiyatı:* 7.5 krş. (altı aylık abone bedeli 200 Krş.) *Basıldığı yer:* Galata. Büyük Matbaa.

1. Sayının içeriği: Yedinci Sanat. İstikbalin Hayali: Hissi Sinema Romanı. Sinema Aleminin Ansızın Gelen Şöhret. Sinema İstatistiki. Sinemada Buse Meselesi. Sinema Hileleri. Aşk ve İlham. Mary P-

Sinema Postası - Le Courier du Cinema

eford. Sinema Artisti Olmak için. Jackie Coogan, Agnes Ayres. Sinema Köpekleri Ne Kazanıyorlar? Karie ve Karilerimiz. Gelincik. **2. Sayının içeriği:** Sinema Sualleri. Şehir Tiyatrosu Darülbeydâ'ı'nın Yeni Heyet-i İdaresi. Sansür: Açık Resimler. Paris'te Yapılan İlk Merasim. Saadet Perdesi: Fevkalade Hissi Sinema Romanı. Monik Krizos. Zigoto. Tırmanmak. İstanbul Sinemaları (Sinema Havadisleri). Zayıflamak İçin. Büyük Sinema Romanı: Aşk ve ilham. Piyangomuzun Esası. Paris'te Yapılan ilk Merasim.

3. Sayının içeriği: Sinema Sualleri. Sinema Hileleri: apartmandan Düşmek. Ağlamak İçin. Muzaaf Roller. Sinema Artisti Hakiki Bir Haydut. William S. Hurt. Şehrimize Filmler Nasıl Çetirtilir ve Nasıl Kiralanır? Cehennem Gibi Bir Şehir. Sinema Film idaresi. Banyo Mevsimi ve Çıplak Bacaklar. İzmir'de Sinema Hayatı. Aşk ve İlham .Şehrimizde Eğlence Yerleri. İtalyan Operet Heyeti.

Not: 1924 yılında Beyoğlu istiklal Caddesi No: 118'de Arditi ve Saltiel sahipliğinde açılan Opera sinemasının yayın organıdır. Başyazarlığını Türk sinemasının önemli isimlerinden Vedat Örfi (Bengü)'nin yaptığı dergide Opera Sineması'nda gösterilen ve gösterilecek olan filmlerin tanıtımlarının yanı sıra diğer sinemaların programları ve yerli sinema ile ilgili haberlere de yer verilir. Dergi ayrıca, dünya sineması özellikle de Amerikan sinemasındaki gelişmeleri yakından takip eder.

Opera-Sine dergisinin ilk sene yayınlanan sayısının kapak sayfasında "Opera Sineması'nın Haftalık Mecmuası" yazarken, ikinci sene yalnızca "Haftalık Sinema Mecmuası" yazılmıştır. Ayrıca ikinci sene derginin tasarımı ve sayfa boyutlarında değişiklikler yapılmıştır. Opera-Sine dergisi yazıları ilk sayılarından üç sütun ve iki sütun halinde, ikinci sene yayınlanan 6. Sayısında ise yazılar sadece iki sütun halinde yayınlanmış, ayrıca iç sayfalarda fotoğraf sayısı da çoğalmıştır. .

BULUNDUĞU YERLER: Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Bilgi Sisteminde 1962 SB 246 demirbaş numarasında kayıtlı 3 sayı vardır. Sayılar, 18 Aralık 1924, 16 Eylül 1925 ve 30 Eylül 1925 tarihleridir. Beyazıt Devlet Kütüphanesi ve İBB Atatürk Kitaplığı'nda bulunmamaktadır.

SİNEMA MECMUASI

(La courrier du cinema)

Haftalık resimli sinema ve temaşa mecmuası

Kaç sayı yayımlandı:.... Yayına başladığı tarih: 1924. Yayına son verdiği tarih: 1924. Periyodu: Haftalık, resimli sinema ve temaşa mecmuası. Osmanlıca-Fransızca. İçerik: Yabancı sinema ağırlıklı. Yayımlandığı il: İstanbul.

Künye: Sahib-i İmtiyaz: Hikmet Nazım. Başmuharriri: Vedat Örfi (Bengü).

Teknik Bilgiler: Boyut: ...Kağıt çeşidi: Üçüncü hamur. Kapak: Kendinden kapak, siyah-beyaz. Cilt: Telsiz, katlama. Renk: Siyah-beyaz. Sayfa sayısı:..... Fiyat:... Basıldığı yer: İstanbul.

Not: İlk kez 1924'te çıkan bu haftalık derginin "Sinema Postası" (Le Courrier du Cinéma)'nın devamı niteliğinde

ھدیه قونولرخی دقتله تعقیب ایدیکیز.

سینه یاسلیدنری

برنجی سنه — نومرو: ۳ مدیر: محمدرؤف نجشبه ۲۶ حزیران ۳۴۰

مشهور سینه یاسلیدنرلندن: سوزان بیانکئی

رسمی
کانون اول
۱۳۴۱
ای

فیاتی
۲۵

ایستادگی
ایستادگی
ایستادگی

نومرد
۱۱

olduğu bilgisi bazı kaynaklarda yer almaktadır.

SİNEMA REHBERİ

Tiyatro, spor, sinema vesairenden bahis, memleketin ma'rifet-i ticaret evlerini halka tanıtan gazete

Kaç sayı yayınlandı: 20 (?) **Yayına başladığı tarih:** 5 Nisan 1924. **Yayına son verdiği tarih:** 25 Nisan 1340 (?) . Mevcut sayıları: 1. Sene. Sayı: 14, 19 Nisan 1340. Sayı: 15, 20 Nisan 1340. Sayı: 16, 21 Nisan 1340. Sayı: 17, 22 Nisan 1340. Sayı: 18, 23 Nisan 1340. Sayı: 20, 25 Nisan 1340. . **Periyodu:** Günlük. **Yayınlandığı il:** İstanbul.

Künye: *Müdür-i mes'ûlu:* Cemal Nadir. İdari yeri: Babıali Caddesi'nde Maarif Kütüphanesi fevkinde daire-i mahsusa.

Teknik Bilgiler: *Kağıt çeşidi:* 3. Hamur (Gazete kağıdı). *Baskı çeşidi:* Tipo. *Kapak:* Kendinden kapak, tek renk. *Cilt:* ortadan katlamalı. *Renk:* Siyah-beyaz, kırmızı. *Sayfa adedi:* 14 ve 15. Sayıları on iki sayfa, 16,17,18 ve 20. Sayıları on altı sayfa. *Fiyat:* 1 kuruş.

14. Sayının içeriği: Adı her ne kadar Sinema Rehberi olsa da dergi içeriğinin büyük bir bölümü İstanbul'un maruf ticarethanelerinin tanıtımına ayrılmıştır. Edebiyat, tiyatro ve spor da, sinema gibi, az yer verilen konular arasında yer alır. Derginin günümüze ulaşan 14-18 ve 20. sayılarından anlaşıldığına göre edebiyat, daha çok "mâbadı (sonrası) yarın" ibaresiyle biten uzun hikâyelerden oluşur. Derginin mevcut altı sayısında "Cinnet Hikâyesi" adlı imzasız bir hikâye yer alır. İstanbul'daki tiyatro ve tiyatro kumpanyalarının günlük programları ise derginin tiyatro boyutunu oluşturur. ergide sinemaya ayrılan yer ise salonların günlük programlarından ibarettir.

Derginin 14. sayısında İstanbul'daki bazı sinemaların programları şöyleydi: "Majik (İki Yetime), Etval (Katil Kim?), Kozmograf (Arslan Yürekli Jak), Rus-Amerikan (Kaplan Dışleri-Dram 5 kısım), Lüksemburg (Vidok-Büyük film), Şark (Gecenin Esrarı-8 kısım dram), Palas (Her şey Namus İçin – 6 kısım dram), Majestik (Büyük Şehir Haydutları- dram 5 kısım), Elhamra (Talihsiz Kadın- Hissi şaheser), Ali Efendi (Kaplan Dışleri-6 kısım müthiş dram), Kemal Bey (Boğaziçi Esrarı- Milli facia-5 kısım), Elektra (Bohem), Felek (Zorro'nun İşaretleri-6 kısım – Piçkurusu, Caki Kogan tarafından 5 kısım), Anfi (Sokak Kahramanı- dram 5 kısım), Hale (Cennete Bir Seyahat ve Tilki Avı), Milli (İkinci Madam-Paramount kumpanyasının muhteşem kurdelelerinden).

Not: Sinema Rehberi kapak sayfasında kendisini "tiyatro, spor, sinema vesairenden bahis, memleketin ma'rifet-i ticaret evlerini halka tanıtan gazete" olarak tanıtır. Daha çok ilanlara yer veren dergi günlük olarak çıkar. Dergide yer alan "Ramazan-ı Şerife Mahsus Gazete" yazısından da anlaşılacağı üzere, derginin yalnızca Ramazan ayında yayınlandığı düşünülmektedir. (Sinema Rehberi 19 Nisan 1924:1)

BULUNDUĞU YERLER: Milli Kütüphane'de derginin 19 ila 25 Nisan tarihleri arasında yayınlanan 14,15,16,17,18 ve 20. Sayıları bulunmaktadır.

SİNEMA YILDIZI

Kaç sayı yayınlandı: 4 (?) **Yayına başladığı tarih:** 12 Haziran 1924. (Derginin 1. Sayısı 12 Haziran 1924, 2. Sayısı 19 Haziran 1924, 3. Sayısı 26 Haziran 1924, 4. Sayısı 31 Temmuz 1924 tarihinde yayınlanmıştır). **Yayına son verdiği tarih:** 1924. **Periyodu:** Haftalık. **İçerik:** Yabancı sinema ağırlıklı. **Yayınlandığı il:** İstanbul.

Künye: *Müdür-i mes'ûli:* Mehmet Rauf.

Teknik Bilgiler: *Kağıt çeşidi:* Üçüncü hamur. *Kapak:* Kendinden kapak. *Cilt:* Telsiz katlama. *Renk:* Siyah-beyaz. *Sayfa adedi:* 16. *Fiyat:* 5 krş. Abone: Yıllık 250 kuruş, altı aylık: 125 kuruş, Üç aylık: 75 kuruş. *Basıldığı yer:* İstanbul. Ahmedi Matbaası.

Önsöz: Sinemamızın memleketimizde bulunan hararetli taraftarlarını, sinemayı taparcasına sevenleri mutlu edecek, dünyadaki sinema olaylarına dair sıcaklığına bilgi verecek, sinemayı yaşayan ve yaşatan sanatkarları ve dahileri tanıtacak bir mecmuanın yayınlanmasını uygun bulduk. Sinema Yıldızı işte bu maksatla çıkıyor.

Dergi hakkında: Cumhuriyetin ilk yıllarında yayın yaşamına başlayan dergi, sayfa mizanpajı ve biçimsel açıdan oldukça düzenli ve gösterişli bir dergi havasını yansıtır. Dergi ayrıca fotoğraf kullanımına da özen göstermiştir. Bu ve buna benzer kimi biçimsel özelliklerinden dolayı Osmanlıca sinema yayınları arasında ciddi, istikrarlı ve özenli dergi olmasıyla dikkat çekici ayrıcalıklı bir yeri bulunur. Dergi anlayış ve içerik olarak döneminin diğer dergilerinden kimi farklılıklar ve yenilikler gösterir. Salt sinema merakı ve sevgisiyle ortaya çıkan dergi, bir ilke imza atarak ortaya çıkış nedenlerini ilk sayısında okuyucuya iletir.

Derginin bir bakıma beyni olan Kemal Bey tarafından kaleme alınan yazıda, derginin ortaya çıkış nedenleri şöyle anlatılır: "Sinemanın, memleketimizde bulunan hararetli taraftarlarını, sinemayı taparcasına sevenleri mutlu edecek, dünyadaki sinema olaylarına dair sıcaklığına bilgi verecek, sinemayı, yaşayan ve yaşatan sanatkarlar ve dahileri

Opera Sine

Opera Sine

tanıtacak bir mecmuanın yayımlanmasını uygun bulduk. 'Sinema Yıldızı' işte bu maksatla çıkıyor."

Kendisinden önce ve aynı süreçte yayınlanan sinema dergilerinde sinemaya dair hiç kullanılmayan "Yedinci Sanat" kavramı ilk kez bu dergide Kemalettin Bey tarafından "Yedinci Sanat" başlığıyla kaleme alınan sunuş yazısında kullanılmıştır. Bu yazı 1924'ler Türkiye'sinde sinemanın "Yedinci Sanat" olarak kabul gördüğünün önemli bir kanıtı sayılabilir. Kemalettin Bey sinemayı "Yedinci Sanat" olarak tanımlamakla kalmamış, onun döneminde ortaya koyduklarını doğru okuyarak geleceğine ilişkin bir o kadar doğru saptamalar yapmıştır..

İçinde yaşadığımız asrı medeniyetin, hakkıyla iftihar edeceği başarısı hiç şüphe yok ki sinemadır. Günden güne geliyerek ulaşmış olduğu bugünkü güçlü sanat konumuna, sinemayı, bir ilim, bir fen hatta bir kuvvet haline getirmiştir. Bundan sekiz-on sene evele gidecek olursak bu yakın geçmişte sinema, her türlü sanat ruhundan uzak bir eğlence aracı şeklinde görülür. Bu eski hali bugünkü ileri ve gelişmiş hali ile mukayese etmeye kalkarsak aradaki farkın büyüklüğü karşısında hayrete düşeriz. Estetik uzmanlarının "Yedinci Sanat" diye nitelendirdikleri bugünkü sinema, artık on sene evvelki gibi basit bir eğlence aracı değildir. Bugünkü sinema bir ders sahnesi, bir sanat kürsüsü, güzel sanatların ve insan dehasının en ince, en hassas bir göstergesi ve ölçütü olmuştur.

Sinema bugün gözden dimağa ve kalbe en kestirme yolu bulan ve açan bir kudrettedir. Yüksek şairlerin kalpleri ile terennüm ettikleri şahaserleri, halk şimdi gözleriyle görüyor ve eserleri bizzat şair kadar bilmeğe daha canlı daha kudretli yaşıyor.

Bütün milletlerin istisnasız bütün halkısinema salonlarının karanlık muhutmleri içinde gözleri önündeki beynelmîel perdenin elektirik ruhu ile yıkanan sihirli yüzeyinde hayatın, mazi, hâl hatta istikbâl safhalarını zevk içinde seyrediyoruz. Sinemanın on sene evvelki hiçliğine karşı bugünkü kudretli varlığı on sene sonra göz kamaştıracak, harikal doğuracaktır, buna eminiz.

Ayrıca "Sinemada Sansür" kavramına da ilk kez bu dergide değinilmiştir. "Sansür-Açık Resimler" başlığıyla kaleme alınan yazıda, Amerika, Fransa ve Türkiye'de hangi kriterler baz alınarak sansür uygulamalarına gidildiğinin karşılaştırmalı örnekleri verilmiştir.

"Sinema Yıldızı"nın diğer dergilerden ayrıt edilir bir özelliği de sinemaya dair yapılan istatistiklere yer vermesidir. Bu istatistikler, bazen yabancı ba-

Sinema Rehberi

Sinema Yıldızı

Sinema Rehberi

Sinema Rehberi

16. Tasvirlevvel aqamından itibaren
MAJİK
sinemasının, sterilisektir.

Türk Sineması

IWAN MOSJUKIN
HACI MURAT

HADJI MOURAD

Müessesilleri:

IWAN MOSJUKIN

LİL DAGOVER ve BETTİ AMAN

1925

sından alınmış, bazen de dergi tarafından hazırlanmıştır.

İzmir’de kaç sinema salonu var? Ya da dünyada hangi ülke, kaç sinema salonuna sahip? türünden sorulara cevap arayan bu istatistiklerin doğruluğu tartışılır olmakla birlikte dünyanın sinemasal faaliyetlerini yansıtmaları bakımından önem taşır.

Türkiye’deki sinema salonlarına ilişkin ilk anket de bu dergi tarafından düzenlenmiştir. Anket: Bulunduğunuz muhitte sinema var mı? Varsa binası nasıldır? Kaç kişiliktir? Mümkünse bir fotoğrafının irsali. 2) Halkın sinemaya rağbeti ne derecedir? 3) En ziyade hangi filmler gösteriliyor. 4) Şimdiye kadar gösterilen filmlerin isimleri nelerdir? 5) Bulunduğunuz muhit halkının sinemaya ihtiyaçları ne şekildedir? Hangi filmleri görmek istiyorsunuz? 6) Şehirdeki sinemanın sahibi kimdir?). Ayrıca dergide yabancı ülkelerdeki sinema salonları sayısı ile ilgili bilgiler de verilir.

Derginin yazarları arasında Mazhar Necati, Kemalettin ve Nureddin İbrahim gibi isimler yer aldığı gibi imzasız tercüme edilmiş birçok makale de yayınlanır.

BULUNDUĞU YERLER: Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Bilgi Sistemi 1962 SA 117 numarda kayıtlı 3 sayı vardır. Sayılar 12, 19, 26 Haziran 1924 tarihli. Beyazıt Devlet Kütüphanesi’nde, K.1513’te kayıtlı 1 sayı, Hakkı Tarık Us Koleksiyonu HTU no 0907 numarda kayıtlı 4 sayı bulunmaktadır. Hakkı Tarık US Koleksiyonundaki sayılar, 1-4, 12 Haziran-31 Temmuz 1340/1924 tarihleri arasındadır.

YILDIZ İSTANBUL

İçtimai, ilmi, sinema, kültür dergisi.

Kaç sayı yayımlandı: /. *Yayına başladığı tarih:* 1924. *Periyodu:* Aylık. *Yayımlandığı il:* İstanbul.

Künye: Sermuharriri: Ercüment Ekrem (Talü). İdarehanesi: Dersaadet’te Nuri Osmaniye’de. Darülmualimin karşısında.

Teknik Bilgiler: Kağıt: 3. Hamur. *Baskı çeşidi:* Tipo, *Kapak:* Kendinden kapak, tek renk. *Cilt:* Ortadan katlamalı. *Renk:* Siya-beyaz. *Fiyat:* Nüshası: 10 Kuruş.

BULUNDUĞU YERLER: Türk Sineması araştırmaları (TSA). 2,3 ve 16. Sayıları.

FİLMMECMUASI (Le Film)

Münhasıran sinema cereyanlarını takip eden haftalık resimli mecmua

Kaç sayı yayımlandı: 21 sayı (?). *Yayına başladığı tarih:* Rumi 1341 (1925). *Yayına son verdiği tarih:* 1927. *Periyodu:* Haftalık. (önceleri Pazar sonraları Çarşamba günleri çıktı) Tiyatro ve sinema cereyanlarını gününü gününe takip eder, temaşa mecmuası. Osmanlıca-Fransızca. *İçerik:* Yabancı sinema ağırlıklı. *Yayımlandığı il:* İstanbul.

Künye: Sahip ve müdür-i mes’ulü: E. Kemal. Sermuharrir: Ekrem Reşit. *İdare merkezi:* Şehzadebaşı Milli sinema fevkinde (üstünde) daire-i muhsusa. Dağıtım merkezi: Şehzadebaşı’nda Milli Sinema karşısında Cemaliye Kırtasiyesi (8 Nisan 1926 tarihli 18. Sayısında Beyoğlu Şık sineması (kimi kaynaklarda Alkazar) fevkinde daire-i mahsusa).

Teknik Bilgiler: *Kağıt çeşidi:* üçüncü hamur. *Kapak:* Kendinden kapak, siyah-beyaz. *Cilt:* Telsiz katlama. *Renk:* Siyah-beyaz. *Sayfa adedi:**Fiyatı:* 5 krş (sonraları 10 krş). *Basıldığı yer:* İstanbul. Matbaa-i Osmaniye.

1. Sayının içeriği: Sinema Mevsimi. Beklediğimiz Eserler. Napolyon. Sibirya. Lon Chaney Mr. Wu Filminde. Lemberg Muhasarası (Melek Sineması). Presentations de la Semaine. Mr. Wu. Siberie. Napoleon. Hotel Imperial.

Dergi hakkında: Film Mecmuası (Le Film) sinemanın yanı sıra tiyatro cereyanlarını da günü gününe izleyen bir temaşa mecmuası. Bu dönemin çoğu dergisinde olduğu gibi Osmanlıca ve Fransızca olarak iki dilde yayınlanıyor.

Türk Sineması Araştırmalarına göre Rumi 1341, miladî 1925 yılında çıkmaya başlayan derginin elimizdeki en erken tarihli sayısı 20 Aralık 1341/1925 tarihini taşıyan 4. sayısıdır. Yönetimde herhangi bir değişiklik bulunmamaktadır. Ancak Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Bilgi Sisteminde bulunan 21 Kasım 1926 tarihli derginin kapağında "Sene: 1, Sayı: 1" yazmaktadır.

Künyedeki bilgiye göre, idarehanesi ve dağıtım merkezi Şehzadebaşı’nda Milli Sinema üstünde özel bir daire şeklinde geçmektedir. Dergi haftalık olarak pazar (sonraları çarşamba) günleri çıkmakta ve son sayısının ne zaman çıktığı bilinmemektedir. Mevcut kütüphanelerdeki sayılar karşılaştırıldığında en geç tarihli sayı 28.01.1928’tir.

Dönemin diğer sinema dergilerine nazaran daha

uzun süreli bir yayın olan Film Mecmuası, ikinci yıldan itibaren "Film" adıyla yayımlanmaya başladı. İkinci yılda derginin idare ve tevzi merkezi Beyoğlu'nda Alkazar Sineması'nın ikinci katına taşındı. Derginin nüshası da beş kuruştan on kuruşa çıktı.

Not: Derginin yedinci sayfasında Şık sinemasının reklamı yer alır. Reklam metninde adı geçen sinemanın Beyoğlu Cadrde-i Kebir'de (İstiklal Caddesi) Tokathyan (Otel) kaşında olduğu ve İstanbul'un en şık, en temiz ve en ucuz sineması olduğu belirtilir. Tüm yerlerin 20 olduğunun da altı çizilir.

BULUNDUĞU YERLER: 20 Aralık 1341/1925 tarihli sayı SALT arşivinde ve İBB Atatürk kütüphanesinde, 12 Ekim 1927 tarihli 3. 21 Kasım 2 Kasım 1927 tarihli 6. Ve 8 Nisan 1926 tarihli 18. Sayısı Milli Kütüphane'de e bulunmaktadır.

1926

ARTİSTİK SİNE (Artistic-cine)

Kaç sayı yayımlandı: 22 sayı. **Yayına başladığı tarih:** 4. Kasım 1926. **Yayına son verdiği tarih:** 28 Nisan 1927. **Periyodu:** Haftalık (Çarşamba günleri çıkar) Şark ve Balkan sinema mecmuası. Osmanlıca-Fransızca. **İçerik:** Yabancı sinema ağırlıklı. **Yayımlandığı il:** İstanbul.

Künye: *Müdür ve sahib-i imtiyaz:* Pierre Sarian. *Sorumlu müdür:* Leon Antonyan. *Sermuharrir:* Antoine Pol (Antoine Paul). *Tercüme eden:* Ragıp Rıfki. *İdare merkezi:* Beyoğlu Elhamra Çarşısı numara 22.

Teknik Bilgiler: *Kağıt çeşidi:* 3. Hamur. *Kapak:* Kendinden kapak, renkli. *Cilt:* Ortadun katlamalı. *Renk:* Siyah-beyaz. *Fiyat:* (Yurt içi abonelik bedelinin seneliği 5.5, altı aylığı 3 ve üç aylığı 1.5 lira. Yurddışı abonelik bedelinin seneliği 4, altı aylığı .5 ve üç aylığı 1.5 dolar) . *Basıldığı yer:* İstanbul. Ahmet İhsan Matbaası.

1. Sayının içeriği: Muhterem Kariler. Lütufkar Kariler. Fıkr-i Tenkid. Artistik Sine'de. Sinemayı Neden Tiyatroya Tercih Ediyorum? Norma Talma-dge. Nisto Filmin Bize Gösterdiği Şeyler. Charlie Chaplin'in Yeni Filmi. Romanya Kraliçesi (Daily-mail'den). William Hart. Artistik Sine (ilan). Charlie Chaplin'in Serveti. Yeni Filmler: Tenkidimiz. Sinema Hakkındaki fikirleri: Vincento Blasco Ibanez. Chers Lecteurs! Cheres Lectrices! Pourquoi, je Prefere le Cinema au Theatre. Les Nouveaux Films. Mon Courrier. Esprit Critique. Ellye Vient de Budapest. A Travers le Monde. Ce Que De Roumainie (Daily-mail'den). PhotogeniQ (LE Cinema'dan). Le Porchain Film De Charlie Chaplin (Antoney P. Stoll). Artistik-Cine. Un Studio. Ce Qu'lis Pensent du Cinema: Vincente Blasco Ibanez

Not: Artistik-Sine dergisi 1927'den sonra Cine-Turc

/ Türk Sineması adıyla yine Fransızca ve Türkçe olarak yayınlanmıştır.

BULUNDUĞU YERLER: Burçak Evren kitaplığında tam takım., İBB Atatürk Kitaplığı'nda O.348-13'te 3 sayı, Beyazıt Devlet Kütüphanesi Hakkı Tark Us koleksiyonunda HTU no 0883'te 5 sayı ve Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Bilgi Sisteminde 1974 SB 246 numarada 11 sayı bulunmaktadır..

FİLM MECMUASI

Kaç sayı yayınlandı: 21 sayı (?). *Yayına başladığı tarih:* 1 Kasım 1926. *Yayına son verdiği tarih:* 1927. *Periyodu:* Haftalık. (önceleri Pazar sonraları Çarşamba günleri çıktı) Tiyatro ve sinema cereyanlarını gününü gününe takip eder, temaşa mecmuası. Osmanlıca-Fransızca. *İçerik:* Yabancı sinema ağırlıklı. *Yayınlandığı il:* İstanbul.

Künye: *Sahip ve müdür-i mes'ulü:* E. Kemal. Ser-muharrir: Ekrem Reşit. *İdare merkezi:* Şehzadebaşı Milli sinema fevkinde (üstünde) daire-i muhsusa. Dağıtım merkezi: Şehzadebaşı'nda Milli Sinema karşısında Cemaliye Kırtasiyesi (sonraları Beyoğlu Şık sineması (kimi kaynaklarda Alkazar) fevkinde daire-i mahsusa).

Teknik Bilgiler: Boyut:17.5x24 cm. *Kağıt çeşidi:* üçüncü hamur. *Kapak:* Kendinden kapak, siyah-beyaz. *Cilt:* Telsiz katlama. *Renk:* Siyah-beyaz. *Sayfa adedi:* Kapak dahil 24 sayfa. *Fiyat:* 5 krş (sonraları 10 krş). *Basıldığı yer:* İstanbul. Matbaa-i Osmaniye.

Not: Le Film dergisi ikinci sene Film adıyla yayınlanır. .

BULUNDUĞU YERLER: Milli Kütüphane ve Hakkı Tark Us Kütüphanesi'nde 1. Sene 1 ve 19., 2. Sene 3,7,8,9 ve 14. 3.sene 1., 3 ve 4. Sayıları bulunmaktadır.

SİNEMA MİHVERİ

Sinema ve tiyatrodan bahseder

Kaç sayı yayınlandı: (?) *Yayına başladığı tarih:* 11 Mart 1926. *Yayına son verdiği tarih:* 1926. *Periyodu:* Haftalık (Perşembe günleri yayımlanan) sinema ve tiyatro mecmuasıdır. Yabancı sinema ağırlıklı. *Yayınlandığı il:* İstanbul.

Künye: *Sahib-i İmniyaz:* Cevat Rıza. *Müdür-i mes'ul:* Necip Diri. Müracaat mahalli: Babıalı Çağaloğlu Yokuşu numara 17 Metanet Matbaası. Tevzi mahalli: Babıalı Cemiyet Kütüphanesi.

Teknik Bilgiler: Boyut:25x 34 cm.*Kağıt çeşidi:* Üçüncü hamur. *Kapak:* Kendinden kapak, siyah-beyaz. *Cilt:* Telsiz katlama. *Renk:* Siyah-beyaz. *Sayfa adedi:* 8. sonra 9 ve 12 sayfa. *Fiyat:* 10 krş. (Bir yıllık yurt içi abone bedeli 380 krş, yurt dışı ise 480 krş.) *Basıldığı yer:* Metanet Matbaası- Çağaloğlu-İstanbul.

ÖNSÖZ: Sinema mihveri , memleketimizde sinema ve sahneye karşı gösterilen derin alakadan doğmuştur.

Binaenaleyh memleketin sinema ve sahne heveskarlarına arz-ı şükran eder. Sinema Mihveri, herkesin gazetesidir ve onun üzerinde hiçbir şahıs veya müessesenin herhangi bir tesiri görülmeyecektir.

Sinema Mihveri, sinema ve sahnenin fennî, ruhi ve edebiyatına temas edecek bilhassa memlekete gelen filmler hakkında tenkidler yapacaktır.

Sinema Mihveri, karilerinden teşvik ve rağbet gelecek ve samimi alakayı suistimal etmeyerek terakkiye doğru koşacak ve daima yükselcektir.

1. Sayının İçeriği: Derginin 1. Sayfasında önsez, 2 ci sayfasında “Bağdat Hırsız”ı adlı filmin senaryosunun ilk kısmı, 4 ile 5 sayfasında Victor Hugo’nun yaşam hikayesi ve sinemaya aktarılan “Sefiller” romanının alıntılar ile Cevat Rıza’nın “ Sanatın Ruhı” başlığını taşıyan makalesi, 6 cı sayfada sinema ve tiyatrodaki makyaj sanatı ile Cohn Chon’un yaşam öyküsü, 7 ci sayfada “Sinema Rakkasları ile Celal enver’in “Fitri İsti’dad” başlıklı makalesi, 8 ci sayfada Avrupa’da gösterime çıkan yeni filmler imanlar yer alır.

Not: Hamza Çakır’ın “Osmanlıca Olarak Çıkan Sinema Dergileri” başlığını taşıyan çalışmada bu derginin kütüphanelerde ilk ve tek sayısının bilindiğini ve kaç sayı yayınladığını ise bilinmediğini yazarak bu dergiyle ilgili şu bilgileri verir: Mevcut ilk sayı dokuz sayfa çıkmış olup derginin ön ve arka kapaklarında France Dhelia’nın resimlerine yer verilmiş. Ayrıca arka kapakta France Dhelia’nın tiyatordan sinemaya geçişi ve “Aşkın Sultanı”, “Takip olunan Hayvan”, “Hemşireler tarafından Satılan Josef’in” “Gitar ve Cazbsant”, “Atkropol” filmlerindeki oyunculuk kaabiliyet dile getirilmiştir.

BULUNDUĞU YERLER: Beyazıt Devlet Kütüphanesi Hakkı Tark Us koleksiyonunda HTU no 0908’de kayıtlı 1 sayı bulunmaktadır. Sinematek Dijital Sinema Kitaplığı’nda 1 sayı vardır. Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Bilgi Sisteminde ve İBB Atatürk Kitaplığı’nda bulunmamaktadır.

1927

KULÜP SİNEMA MECMUASI

Kaç sayı yayınlandı: ? *Yayına başladığı tarih:* 2 Şubat 1927. *Yayına son verdiği tarih:* 1928. *Periyodu:* Haftalık. *Yayınlandığı il:* Ankara.

Künye: Mesul Müdürü: Nuri Bey.

Teknik Bilgiler: *Baskı çeşidi:* Tipo. *Kapak:* Kendinden kapak. *Cilt:* Ortadan telli. *Renk:* Siyah-Beyaz. *Sayfa adedi:* 4 sayfa. *Fiyat:* 100 para.

Not: Kulüp Sineması tarafından çıkarılan, künyesinde “Bütün dünya sinema cereyanlarından bahseder” açıklaması yer alan ve Ankara’da yayın yaşamına atılan ilk sinema dergisi.

KAYNAKÇA: Hakkı Tevfik (Okday) Ankara Vilayeti Gazetesi ve Mecmuaları, 1935. Gülseren Mungan Yavuztürk, Ankara’da Yayınlanmış Sinema Dergilerinin Kısa Tarihçesi, Ankara araştırmaları Dergisi.

MUSAVVERTÜRK SİNEMASI (Cine-Le Turc)

Kaç sayı yayımlandı: 219 sayı. **Yayına başladığı tarih:** 5 Mayıs 1927. **Yayına son verdiği tarih:** 21 Mart 1935. **Periyodu:** Haftalık Şark ve Balkan mecmuası. Osmanlıca-Fransızca. **Yayımlandığı il:** İstanbul.

Künye: *Müdiri mes'ul ve sahibi:* Antoine Paul (sonra sahibi ve neşriyat müdürü Halil Kamil) *Directeur:* Anthony Stoll. *Tercüme eden:* Ragıp Rıfki. *İdare merkezi:* Galata Kürkçübaşı Han numara 12.

Teknik Bilgiler: Boyut: 15.5x23.5 cm. **Kağıt çeşidi:** Üçüncü hamur. **Kapak:** Kendinden kapak. Siyah-Beyaz. Cilt: Telsiz katlama. **Renk:** Siyah-Beyaz. **Fiyat:** 5 Krş (sonra 10 krş) Seneliği 3.5 Türk lirası, cenebi memleketler için 2.5 dolar. **Basıldığı yer:** İstanbul Ekspres Matbaası.

Not: Artistik Sine' dergisinin devamı. Türkçe-Fransızca. Derginin künyesinde belirtilen idare kadrodan da anlaşılacağı gibi bu dergi Artistik-Sine'nin el değiştirilmiş halidir. Piyer Sariyan'ın Artistik-Sine'yi Ragıp Rıfki'ya devretmesiyle derginin ismi Türk Sineması olmuştur. Yazar kadrosu ve içeriğinde herhangi bir değişiklik olmamıştır.

Türk Sineması, belirli bir dönem Türkiye'deki sinema dergileri arasında tüm zamanların en uzun süreli sinema dergisi olma özelliğini sürdürmüştür. Dergi dokuz yıl gibi uzun bir sürede 219 sayıya ulaşarak kırılması zor bir rekora imza atmıştır. Derginin Ragıp Rıfki'dan sonraki patronu, aynı zamanda "HA-KA" filminin de sahibi olan Halil Kamil Bey olmuştur.

Dergi ikinci kez el değiştirdikten sonra bir daha eski kalitesini yakalayamamış ve HA-KA Film Şirketi'nin tanıtım dergisinden öteye gidememiştir.

Dergi, Artistik-Sine'nin devamı olduğu için bu derginin sayıları Artistik-Sine dergisiyle beraber girilmiştir.

BULUNDUĞU YERLER: Burçak Evren kitaplığında (1 ila 15 arasında) on beş sayı, İBB Atatürk Kitaplığı'nda 3 sayı bulunmaktadır. Bu sayılar, B.211-3 demirbaş no'da 1928 yılına ait 5. ve 27. sayı, O.360-10'da kayıtlı 26. sayıdır. Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Bilgi Sistemi 1974 SB 248'de kayıtlı 3 sayı bulunmaktadır. Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Bilgi Sisteminde 1974 SB 248 demirbaş no'da, 1927 yılına ait 3 sayı vardır. Milli Kütüphanedeki dergilerin içeriği taranmamıştır. Tespit edilen sayıların tarihleri: 5 Mayıs 1927, 26 Eylül 1927, 2 Kasım 1927.

CİNEMATOGRAF CERİDESİ

Not: Adının dışında hakkında bilgi edinilemeyen dergi.

1928

TİYATRO VE MÜSİKİ

Kaç sayı yayımlandı: 11 (?). **Yayına başladığı tarih:** *Yayına son verdiği tarih:* Perşembe günleri neşrolunur musikiden, temaşadan ve sinemadan bahis haftalık mecmua. **Yayımlandığı il:** İstanbul.

1929

Teknik Bilgiler: Boyutu: Kağıt çeşidi: 3. Hamur. Baskı çeşidi: Tipo. Kapak: Kendinden kapak. Cilt: Ortadan katlamalı. Renk: Siyah-beyaz. Sayfa adedi: Fiyat: Baskı.

BULUNDUĞU YERLER: Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde 1-11 arası sayılar bulunmaktadır.

ELHAMRA SİNEMASI

Kaç sayı yayımlandı: 300 (?). **Yayına başladığı tarih:** ?. **Yayı son verdiği tarih:** ? **Periyodu:** Haftalık (?). **Yayımlandığı il:** İstanbul.

Teknik Bilgiler: Boyutu: 16.5x23.5 cm. Kağıt çeşidi: İnce ithal kağıt. Baskı çeşidi: tipo. Kapak: Kendinden kapak tek renk. Cilt: Dörtlü katlama. Renk: Siyah-Beyaz. Sayfa adedi: Kapak dahil 8 sayfa. Fiyat: Belirtilmiyor. Basıldığı yer: Edonard Daküs Matbaası. Galata Tünel, Eski Posta-Han.

258. Sayısının İçereği: Film: Çıplak Aşıklar (Türkçe ve İngilizce özeti). Elhamra Sinemasında Oynayan Filmler. Ve Reklamlar.

Not: Elhamra sinemasının ücretsiz program dergisi olduğu tahmin edilen derginin sinemanın açılış yılı 1923 yılından beri çıktığı tahmin edilmektedir.

BULUNDUĞU YERLER: Burçak Evren Kitaplığı'nda 256 ve 258. Sayıları bulunmaktadır.

SİNEMA ALEMİ

Kaç sayı yayımlandı: ?. **Yayına başladığı tarih:** 1929. **Yayına son verdiği tarih:** 1 Ekim 1931. **Periyodu:** Haftada iki gün çıkan Türkçe-Fransızca dergi.

Künye: *İmtiyaz Sahibi:* Ahmet Şevket Bey (Koçin). (1930 yılından sonra Nizamettin Hasip Bey). **Basıldığı yer:** Yeni Gün Matbaası.

KAYNAKÇA: Hakkı Tevfik (Okday) Ankara Vilayeti Gazete ve Mecmuaları, 1935. Gülseren Mungan Yavuztürk, Ankara'da Yayımlanmış Sinema Dergilerinin Kısa Tarihçesi, Ankara araştırmaları Dergisi.

SİNEMA GAZETESİ

Kaç sayı yayımlandı: 23 (?). **Yayına başladığı tarih:** 1929. **Yayına son verdiği tarih:** ?. **Periyodu:** Haftada bir defa Çarşamba günleri çıkar. **Yayımlandığı il:** İstanbul.

Künye: *İmtiyaz Sahibi:* S. Zekeriya. Mes'ul müdür: Behçet. Kurucuları: Sabiha Sertel, Zekeriya Sertel, Behçet Kemal Çağlar. **Adres:** İstanbul Resimli Ay

Teknik Bilgiler: Boyut 28.5x40.5 cm.(Tobloid

boy). **Kağıt çeşidi:** İthal parlak sarı kağıt. **Kapak:** Kendinden kapak, tek renk. Cilt: Ortadan katlama. **Renk:** Siyah-beyaz. Baskı: Tipo. **Sayfa adedi:** Kapak hariç 10 sayfa. **Fiyat:** 10 Krş. (Abone: üç aylığı: 120, altı aylığı: 220, seneliği: 450.) **Basıldığı yer:** Ebuzziya (sonradan İstanbul, İlhami Matbaası.)

1. Sayının İçeriği: Billi Dove Nasıl öpülür? Hasıl öper?. Parlayan Yıldızlar, Sönen Yıldızlar. Program-Tenkit. Güzelleşmek İçin. Bebe Danyels'in Hayatı. Sesli Film Hangi Yıldızlara Yaradı. Opera: Aşk Zambağı. Haftanın Filmleri, Sinema Hikayesi: Kara Kargalı Kadın, Sinem Haberleri, Müsabaka,

BULUNDUĞU YERLER: Burçak Evren Kitaplığı'nda 23 sayı vardı. BB Atatürk Kitaplığında 0.922 demirbaş no' a kayıtlı 20 sayı, Beyazıt Devlet Kütüphanesi Hakkı Tark Us koleksiyonunda 16 sayı, Sinematek Dijital Kütüphanesi'nde 16 sayı bulunmaktadır. TSA'da (Türk Sinema Araştırmalarında) ve Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Bilgi Sisteminde bulunmaktadır.

SİNEMA VE TİYATRO ALEMİ

Sinema ve Tiyatro Mecmuası

Kaç sayı yayımlandı: **Yayına başladığı tarih:** 17 Teşrinievvel 1929. **Yayına son verdiği tarih:** ?. **Periyodu:** Onbeş günlük. **Adres:** Posta kutusu: 595. **Yayımlandığı il:** İstanbul.

Künye: *Sahibi:* Tahsin Zihni. Mesil'ul müdürü: Zekai Reşit.

Teknik Bilgiler: Boyut: 24x31.5 cm. **Kağıt çeşidi:** Parlak ithal kağıt. **Baskı çeşidi:** Tipo. **Kapak:** 1. Hamur. Çift renk. **Cilt:** Telsiz, katlama. **Renk:** Siyah-beyaz, özel kağıda basılı orta sayfalar çift renk. **Sayfa adedi:** Kapak hariç 18 sayfa. **Fiyat:** 10 Krş. **Basıldığı yer:** İstanbul. Akşam Matbaası.

ÖNSÖZ: Birkaç söz: Sinema ve Tiyatro Alemi mütenevvi münderecatiyle nefis resimleriyle biraz geç olacak intişara başlamıştır. Sinema mevsimi on beş Eylül'de açıldı.

Sinema ve Tiyatro alemi her nüshasında kıymetli, güzel resimler bulundurmaya gayret edecek, hikayelerin ve tefrikaların daima hoş olmasına dikkat edecektir.

Memleketimizde tiyatro hayatı tamamıyla canlandığı zaman tiyatro aleminden de bahsedeceğiz.

Okuyucularımızın her türlü sinema meraklarını tatmin için gelecek nüshamızdan itibaren bir sual cevap sütunu açıyoruz.

1. Sayının İçeriği: İhtiras Esirleri. Bir Zenci Filmi. Sinema Aleminde: Düztaban ve Bastıbacak. Almanyada faaliyet. : Almanya 246 Film Takdim Ediyor. Zelzele. Mak Sennet Güzelleri. Coni Hayns. Poster: Bebbe Daniels. Kızıl Kumru. Siyah İnci.

Not: Latin harfleriyle basılan ilk sinema dergilerinden biri.

BULUNDUĞU YERLER: Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde 0. 166 demirbaş numarada kayıtlıdır. Milli Kütüphane ve İBB Atatürk Kitaplığı'nda bulunmamaktadır. Burçak Evren Kitaplığı'nda 1. Sayısı bulunmaktadır.

1930

ARTİST

Kaç sayı yayımlandı: 13 sayı (K.D) . *Yayına başladığı tarih:* 20 Kanunusani 1930. *Yayına son verdiği tarih:* 17 Nisan 1930. *Periyodu:* Haftalık.(Her Pazartesi). *Yayımlandığı il:* İstanbul.

Künye: Sahibi ve mes'ul müdür: Talat Mithat. İdarehanesi: İstanbul Ankara Caddesi Orhan B. Han, ikinci kat. Telefon: İst:1202. Posta kutusu: ist.238.

Teknik Bilgiler: Boyut: 23.5x31.5 cm. *Kağıt çeşidi:* İthal 3. Hamur. Parlak. *Kapak:* Kendinden kapak. Monokrom. Cilt: Telsiz, katlama. *Renk:* Siyah-beyaz ve monokrom. *Sayfa adedi:* Kapak dahil 16 sayfa. *Fiyatı:* 10 Krş. *Basıldığı yer:* İstanbul. Vakıf Matbaası.

1. Sayının içeriği:Lora Laplan'tu tanır mısınız? Çok mu iyi tanır mısınız? O halde: Müsabakamıza iştirak ediniz. Haftanın hareketleri. Tiyatro: Darülbeydâyı ne yapmalı? (Refik Ahmet). Neşredilmemiş yazılar (Hayri Muhittin). 1930 Güzellik kraliçesi. (İ.M.) Greta Garbo. Dita Parlo diyor ki: Hayatı ve sanatı. Güzel sanatlar (Milli abide, Dekorasyon- İsmail Hakkı).Gece yarısından sonra (M. Feridun). Sinema hikayesi: 44 Numaralı Tahtelbahir. Plak: Son eserler (M. Feridun).

BULUNDUĞU YERLER: Burçak Evren'in Kitaplığında 13 sayı (1-13), Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde HTU no 1347'de 12 sayı bulunmaktadır. Sinematek Dijital Kütüphanesi'nde ve Türk Sinema Araştırmaları Merkezi'nde görülmektedir.

EKRAN

Kaç sayı yayımlandı: (?)*Yayına başladığı tarih:* 1930. *Yayına son verdiği tarih:* ? *Periyodu:* Haftalık. Fransızca-Türkçe. *Yayımlandığı il:* İstanbul.

Künye: Sahibi ve imtiyaz ve müdür-i mes'ül: Ragıp Rıfkı.

Teknik Bilgiler: Boyut:.....*Kağıt çeşidi:* Üçüncü hamur. *Kapak:* Kendinden kapak. Siyah-Beyaz. Cilt: Telsiz, katlama. *Renk:* Siyah-beyaz. *Fiyatı:* 10 Krş. *Basıldığı yer:* İstanbul. M.Z.M Matbaası.

BULUNDUĞU YERLER: Milli Kütüphane'de Süreli Yayınlar Bilgi Sitemi'ne aktarılmamış. 1957 SB 50'de kayıtlı, sayı bilgisi yok. İBB A'tatürk Kitaplığı'nda B.227'de kayıtlı 15 sayı bulunmaktadır. Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde HTU no 1883'te 1 sayı vardır. TSA (Türk Sineması araştırmaları) arşivinde 5 sayı mevcuttur.

GLORYA

Kaç sayı yayımlandı: (?). *Yayına başladığı tarih:* 1930. *Yayına son verdiği tarih:* 1931. *Periyodu:* Sinema ve tiyatro mecmuası şimdilik haftada bir defa neşir olunur. Fransızca-Türkçe. Yayımlandığı il: İstanbul.

Künye: Sahibi ve umumi neşriyat müdürü: Ahmet Zeki.

Teknik Bilgiler: Boyut....*Kağıt çeşidi:* Üçüncü hamur. *Kapak:* Kendinden kapak. Siyah-Beyaz. Cilt: Telsiz, katlama. *Renk:* Siyah-Beyaz. *Fiyat:* 5 Krş. *Basıldığı yer:* İstanbul. Ahmet İhsan Matbaası.

BULUNDUĞU YERLER: Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Milli Kütüphane ve İBB Atatürk Kitaplığında bulunmamaktadır.

SİNEMA VE TİYATRO HEVESKARI MECMUASI

Kaç sayı yayımlandı: 1003 sayı. *Yayına başladığı tarih:* 1930. *Yayına son verdiği tarih:* 1941. *Periyodu:* Türk sinemacılığının müstakil neşiri efkardır, Şimdilik haftada bir defa neşir olunur. (daha sonra her ayın 1 ve 15. günleri neşir olunur.) *Yayımlandığı il:* İstanbul.

Künye: Müdürü: Antony Stol. Başmuharriri: Antoine Paul. Sahib-i imtiyaz ve neşriyat müdürü: Müslimoğlu Emin. İdarehanesi: Galata Eski Posta Hanı İstanbul. Mektup adresi: Beyoğlu, PK 2276.

Teknik Bilgiler: *Boyutu:* 16x24 cm. *Kağıt çeşidi:* 3. Hamur. *Baskı çeşidi:* Tipo. *Kapak:* Kuşe, tek renk (monocrom). Cilt: ortadan telli. *Renk:* Siyah-Beyaz. *Sayfa sayısı:* Kapak hariç 8 sayfa. *Fiyat:* 12.5 Krş. (Aboneliği Türkiye için senelik 5 tl, altı aylık 3 tl, ecnebi memalik için senelik 5 dolar, altı aylık 3 dolar). *Basıldığı yer:* Milliyet Matbaası (Sonra Daküs Matbaası.).

408. Sayının içeriği: Bu Hafta Şık Sinemasında Aysel Bataklı Damın Kızı. Aysel. Güzellik Bahisleri: Her Vakit Genç ve Güzel Kalmak için. Bu Hafta Yıldız Sinemasında Çılgın Kan. Caravane. Sinemacılıkta Bir İnkılap Diyavolo Sürat Şampiyonu.

Not: Bu derginin son sayısında 1003 sayı numarası vardır. Onbeş günde bir yayınlanan bir derginin 11 yıl içinde bu sayıya ulaşması mümkün görülmemektedir. Derginin daha sonraki yıllarda günlük ya da haftalık olduğuna ilişkin bir bilgi bulunmamıştır.

BULUNDUĞU YERLER: Burçak Evren Kitaplığında 43 sayı bulunmaktadır. İBB Atatürk Kitaplığı'nda B/232'de 11 sayı bulunmaktadır. Beyazıt Devlet Kütüphanesinde K.286 no'da kayıtlıdır. Milli Kütüphane'de bulunmamaktadır. TSA arşivinde 189 sayı vardır. TSA arşivinde en erken tarihli sayısı 8 Teşrinisani 1932'dir. Derginin kapaklarında tarih mevcut ancak sayı bilgisi bulunmamaktadır. Sadece bu dergi için verilen sayı bilgisi, TSA tarafından atanmıştır.

VAKİT HAFTALIK SİNEMA EKİ

Kaç sayı yayımlandı: ?. *Yayına başladığı tarih:* 1930. *Periyodu:* Günlük.

BULUNDUĞU YERLER: İBB Atatürk Kitaplığında ve Milli Kütüphanede yapılan taramada rastlanmamıştır. Beyazıt Devlet Kütüphanesinde HTU no 0007 ve HTU no 0009 no'da kayıtlıdır.

1931

ANKARA SİNEMA RİSALESİ

Adı bilinen ama ayrıntısı hakkında bilgisahibi olmadığımız dergi.

ARTİST

Kaç sayı yayımlandı: 16 sayı. *Yayına başladığı tarih:* 1931. *Yayına son verdiği tarih:* 24 Aralık 1931. *Periyodu:* Haftalık. (Perşembe günleri çıkar). *Yayımlandığı il:* İstanbul.

Künye: Sahip ve naşiri: Alaeddin Ömer. Neşriyat müdürü: Fikret Adil. Sanat'at müdürü: A(bidin) Dino.

Teknik Bilgiler: Boyut.... *Sayfa sayısı:* *Fiyat:* 10 Krş. *Basıldığı yer:* İstanbul. Alaeddin Matbaası.

ARTİST: Kitle Kültürünün hicvi

Resimli Ay'ın dil, yeni imge ve yeni yayın çağrısı, Babiâli basınında, Sirkeci, Karaköy ve Galata matbaalarında dağıtık gruplar halinde çalışan genç kuşak yayımcıların ufak ölçekli yazımevleriyle anlaşarak dergi yayımcılığına girmelerini örgütledi. Nazım Hikmet'in İpekçiler Film Stüdyosu'ndan tanıdığı kültür sanat eleştirmeni Fikret Adil Kameran'ın etrafında toplanan genç yastaki yazar, şair ve basın ressamlarından oluşan ufak bir yayımcı kadrosu 1931 yılında Artist dergilerini çıkarmaya girişti. Ressam Abidin ve Arif Dino kardeşler, illüstratör, grafik tasarımcı, sahne desinatörü Muvaffak İhsan Garan, şair Ercüment Behzat Lav, yazar Adil Hakim ve Reşat Enis Aygen, on bir sayı yayınlanabilen kısa ömürlü derginin bilinen isimleriydi. Artist, 1929 Büyük Buhran'ın hissedilmeye başlandığı Beyoğlu'ndaki tedarikçi firmaların Amerikan film artistleri üzerinde kurdukları pembe tüketim dünyasını ve Ankara'daki kültürel ideologların sanatçı (artist) prototipi ironiyle hicveden bir popüler kültür dergisiydi. Derginin art deco stili logosunu tasarlayan Abidin Dino, derginin varoluş amacını, Ankara'nın sert ve milli, Beyoğlu'nun ise dekedan ilişkileri ağından bunalmış, meraklı, azimli ve sistem eleştirisinden beleden yeni yetme bir grup sosyalistin Fikret Adil kılavuzluğunda kısa süren macerası olarak tanımlandı. Artist 1931 yılında çoğunluğu 17-

24 arasında değişen genç yayıncı grubunun ülkede gösterime giren tüm görsel ve işitsel sanat etkinliklerini yorumlayarak derginin kağıt mekanında dramatik bir görsel gerçekçilik yaratma çabasıydı. Artist'in eleştirel yaklaşımı, fotoğrafik görüntülerin dönüşüme uğratılmasıyla üretiliyor, görsellik üzerinden anlam kazanıyordu.

Dergide İstanbul'un küçük burjuvazisine hitap eden popüler aşk ve melodram film gösterimlerinin yanısıra devrimci Sovyet filmlerinin Beyoğlu'ndaki sinema salonlarında neden bir türlü yer alamadığını yeniliyen eleştiri yazıları yer alıyordu. Artist'te Rus avantgar sineması, tiyatrosu ve afiş sanatının politik görselliği etkileyici örnekler üzerinden övülerek tanıtılıyor, Ercüment Behzat'ın ve Arif Dino'nun yeni şiirleri, farklı puntolardaki matbuat hurufatlarından yararlanılan görsel tipografiyle okutuluyordu. Kısa ömürlü Artist, 1930'ların ortalarından itibaren Türkiye'nin plastik sanatlarında , çağdaş edebiyatında ve şiirinde öncü rol üstlenecek yayın kadrosunun en az maliyetle dergi çıkartmak amacıyla İpekçiler Film Stüdyosu'nun boş mekanlarını üretimhaneye dönüştürmeleriyle yayımlandı. Film pelükürlerinden fotokartlara, çini mürekkebiyle sabitlenmiş resimlemelerinden özenli dizilmiş metin pikajına kadar derginin bedenine ait her uzuv bu üretimhanede yaratıldı; basın için matbaaya taşındı. Abidin Dino derginin yayımlanmasındaki bir diğer gerekçeyi de İstanbul'daki konsolosluklarda ve Ankara'daki resmi protokollerde verilen konser, sinema gösterimi ve diğer yüksek kültür etkinliklerinin ancak basın mensuplarınca izlenebildiği , basın sahibi olmak , yani cemiyetin içinde yer alabilmek için de karın tokluğuna çalıştıkları matbaaları terk ederek dergi yayıncılığına giriştiklerine bağladı. (M. Sinan Niyazioğlu, Alfabe ve Matbuat, Vekam, 2021. s.196,197.)

ARTİSTLERİN DERGİSİ

(...) Derginin sahibi Alaeddin Ömer (Kral) . Kendi adıyla anılan ünlü klişe ve matbaanın sahibi. Elbette derginin klişileri ve basımı burada yapılıyor. Alaeddin Bey'in dergiye özel bir önem verdiği baskının kalitesinden belli. Bende ki ciltte kullanılan kağıt doksan gram mat kuşe, bu normal baskı. Öte yandan, ilk sayıda belirtildiği üzere dergi iki cins kağıt üzerine basılıyor ve "lüks sayısı parlak kaymak kağıtlı".

(...) Artist'in yazar ve çizer kadrosunda doğal olarak Fikert Adil'in yakın çevresi yer alır. Bu kadronun çoğu (içindeki olaylar 1928-29 yıllarına tarihlenen) Asmalımescit 74 kitabında anlattığı insan-

HOLIVUT

Çarpışmaları seyretmek, Türkiye'nin kadın yegane sinema gazetesi -- Fiyat 12' --, kuruşlar.
LE SEUL JOURNAL CINÉMATOGRAPHIQUE PARAISSANT EN TURQUIE

KARİME KIRAN BEYİN

Foto: HOLIVUT

SLAVIA sinemasında izlenimdeki beyazın bir ilk İstanbul fotoğrafı KARİME KIRAN BEYİN

HOLIVUT

Her ayın birinde, sonunda, ve yirmisinde neşredilir sinema mecmuası Fiyat 12'3/4 Kr.

«KARİM Benî Akfârîsâ» filminden bir sahne

İşin Fiyatı: Fiyatı Tavuk ve Ercümenî Beket

HOLIVUT

Her ayın birinde, sonunda, ve yirmisinde neşredilir sinema mecmuası

FIYAT 12'3/4, KURUSİYER

Resimci ve Karşıyık KARİME KIRAN BEYİN (sahne) Karim KIRAN BEYİN (sahne) Karim KIRAN BEYİN (sahne)

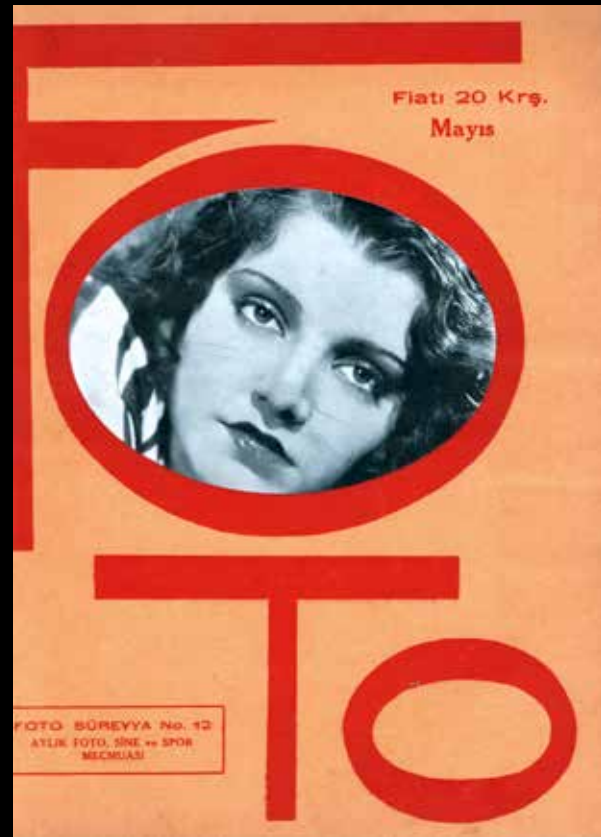
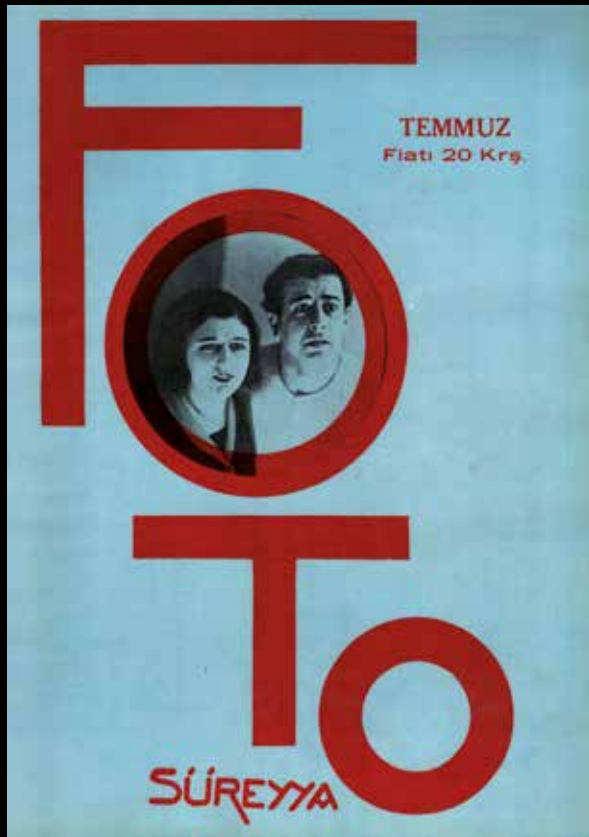
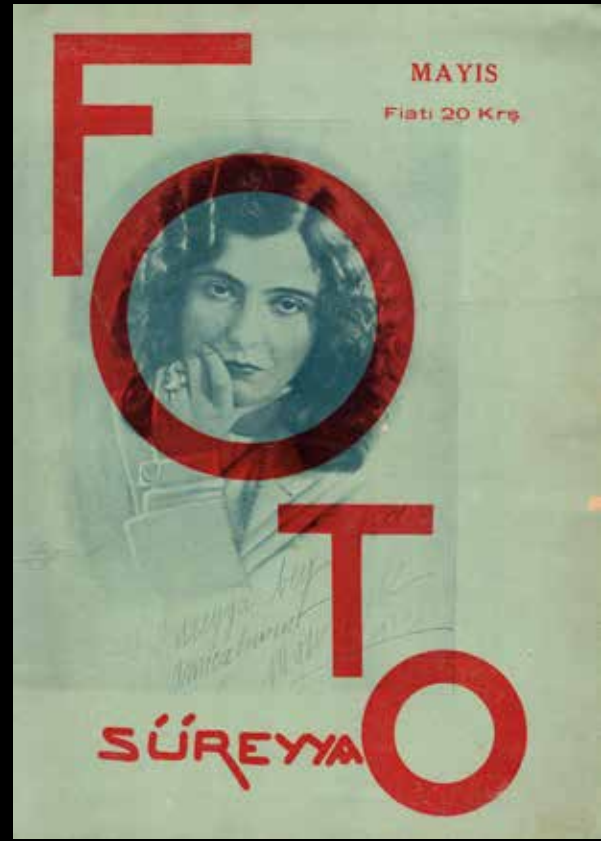
HOLIVUT

Çarpışmaları seyretmek, Türkiye'nin kadın yegane sinema gazetesi -- Fiyat 12' --, kuruşlar.
LE SEUL JOURNAL CINÉMATOGRAPHIQUE PARAISSANT EN TURQUIE

KARİME KIRAN BEYİN

5.4.5.

lardan oluşur. Peyami Safa, Necip Fazıl, Elif Naci, Toplu iğne takma adıyla Nurettin Artam, hakkındaki anaktodlar aktarılan Çallı İbrahim. Derginin sürekli yazarları arasında sanat yazılarıyla Nurullah Cemal, müzik yazılarıyla M. Feridun ve Naci Kazım. Oyun eleştirileriyle Nermin Muvaffak da bulunmakta.

Tiyatro yazılarında ise bu alandaki önemli isimler Ercüment Behzat, İ. Galip Arcan, çeşitli sayıların da yer almış değişik isimler arasında “Suriye’de bir tetkik seyahatinden dönen “ Bekir Sıtkı (Kunt), Sadri Ertem, M. Raif, Ahmet Kutsi (Tacer), Hikmet Münir (Ebcioğlu) da bulunmakta.

(...) Derginin ön ve arka kapaklarında dönemin ünlü artistleri yer almakta. Tahmin edilebileceği gibi bunların hepsi yabancıdır. Sadece 10’cu sayısınınön kapağında bir Türk artisti yer alır: Feriha Tevfik. O dönemde İstanbul Sokaklarında adlı filmle ilk kez seyirci karşısına çıkan Feriha Tevfik’in kapakta yer alan imzalı fotoğrafı Foto Kanzler tarafından çekilmiştir. Aynı sayıda Fikret Adil’in yaptığı F. Tevfik röportajı da yer alır.

(...) Artist dergisinin ömrü çok uzun olmaz . Son sayı 24 Aralık 1931 tarihli. Fikret Adil’in düzenlediği Vakit gazetesinin sinema sayfasında imzasız küçük bir yazı, derginin niye bittiğini üstü biraz kapalı bir biçimde anlatır: “Dört aydır herkesin seve seve okuduğu haftalık Artist mecmuası artık çıkmayacak zannediyoruz. Sebebi... Bu sebebi söylemek istemiyoruz, zira pek gülünçtür. Yalnız şunu söyleyelim ki, mecmuanın yazışları müdürüyle imtiyaz sahibi arasında fındık kabuğunu doldumaz bir hadise geçmiştir. Memlekette yegane “zeki” mecmua olan’ın kayboluşu cidden bir boşluk bırakıyor. Sonuç olarak şunu diyebiliriz; Artist dergisi 1930’lu yılların başında sanat dünyamıza yeni bir soluk getirmiştir. Bunu popüler bir yaklaşım, albenili bir sunum, ve kaliteli bir içerik sağlamıştır. (Gökhan Akçura, “Artist’lerin dergisi. Fikret Adil Yazıyor, Aabidin Dino Çiziyor”, Atas Tarih,S.68, Nisan-Mayıs 2021. s.104-109)

Not: Artist dergisinin hangi tarihte yayına başlayıp hangi tarihte kapanıp, kaç sayı çıktığına ilişkin çelişkili bilgiler yer almaktadır. M. Sinan Niyazioğlu “Alfabe ve Matbuat- Vekam.2021 adlı kitabında derginin çıkış tarihini 1931, yayımlanan sayı adedini ise 11 olarak verirken, Gökhan Akçura ise Atlas Tarih Dergisinin Nisan-Mayıs 2021 tarihinde yayımlanan 68. Sayısındaki “Artist Dergisi: Fikret Adil yazıyor, Abidin Dino çiziyor” başlıklı yazısında derginin 15 sayı yayımlandığını belirtiyor

BULUNDUĞU YERLER: Beyazıt Devlet Kütüphanesi Hakkı Tarık Us koleksiyonunda HTU no 1351 no’da kayıtlı 7 sayı bulunmaktadır. İBB Atatürk Kitaplığı ve Milli Kütüphanede yapılan taramada rastlanmamıştır.

ELHAMRA FİLM SİNEMA MECMUASI

Kaç sayı yayınlandı: (?). *Yayına başladığı tarih:* 1 Eylül 1931. *Yayına son verdiği tarih:* (?). *Periyodu:* Haftalık sinema mecmuası. Her ayın iptidasında çıkar. Türkçe-Fransızca. Yayımlandığı il: İstanbul.

Künye: Sahip ve mesul müdürü: Osman İpekçi. İpek Film Stüdyosu tarafından yapılmıştır. *Adres:* Tel: 1455 Beyoğlu.

Teknik Bilgiler: *Boyutu:* 15x2.5 cm. *Kağıt çeşidi:* ithal kağıt (yağlı sarı). *Baskı çeşidi:* tipo. *Kapak:* Kuşe tek renk. Cilt: Ortadan katlamalı telli. *Renk:* Tek renk. *Sayfa adedi:* Kapak hariç 3 sayfa. *Fiyat:* Nüshası 5 Kuruş. Sonradan 10 Kuruş. Senelik abonesi 75 kuruş. *Fiyat:* 10 Krş. *Basıldığı yer:* Kaatç. Ve Matb. A.Ş. İstanbul. (Sonradan İstanbul Alaeddin Matbaası.)

ÖNSÖZ (özet): Maksadı: Ticaret hayatının altmışınıcı yılına giren müessesemiz sinemacılıkla işgalinin onuncu senesini tes’it vesilesiyle muhtelif sinemalarını ziyaret eden muhterem müşterilerine gerek bütün dünya sinema havadislerinden haberdar etmek maksadıyla şu mecmuayı neşre karar vermiştir.

Geçen mevsimin Aşk Resmigeçidi, Serseri Kral, Monte Karlos, Muhteşem Halkınız, Gel Evlenelim filmlerini göstermekle mütehir olan müessesemiz bu sene de azim ve fedakarlıklardan çekinmeyerek Amerika’nın en büyük şirketinin Paramount’un Amerika, Fransa ve İngiltere’de İngilizce ve Fransızca olarak yapmakta olduğu 120 filminden en mükemmellerini temin ettiği gibi Almanya’nın yegane film şirketi UFA tarafından izhar edilmiş veya edilecek olan elleye yakın filmin içinden ancak on beşini intihap etmiştir.

Gelecek mevsimde müşterilerimize gösterilecek olan bu filmler arasında Maurice Chevalier’in Aşk Resmigeçidi’nden daha yüksek olan Şen Mülazım başta olmak üzere üç büyük filmi Mavi Melek sayesinde cihanşümül bir şöhrat kazanan Marlene Dietrich’in iki filmi, Lililan Harvey ile Willy Fritsch veya Henry Garat’ın şahane birkaç opereti, Emil Jannings, Marie Bell, Marcelle Chantal, Mary Glory gibi maruf Fransız, alman ve Amerikan artistlerinin en muntahap dram, komedi ve operetleri buluncaktır.

1. Sayının içeriği: Mecmuamız. Sinema Haberleri. Melek- Elhamra Sinemalarının Tanıtımı. Marlene Dietrich (Türkçe-Fransızca) UFA Film. Makyaj. Makyaj Modaya Muvafık Olmalı. İstanbul Sokaklarında (Resimli tanıtım). Süreyya-Alemdar Sinemalarının Tanıtımı. Şen Mülazım Filminin Bir Sahnesi

için 134 Buse. Resimli Film Tanıtım İlanları.

ÖZELLİĞİ: 30, 40 ve 50'li yıllarda çıkmış, baskı tekniği açısından, döneminin en eszmetik dergilerinden biri. .

BULUNDUĞU YERLER: Burçak Evren Kitaplığında 1. Sayısı bulunmaktadır. Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Atatürk Kitaplığı, Milli Kütüphane ve Millet Kütüphanesi'nde yapılan taramalarda dergiye rastlanmamıştır.

FİLM GAZETESİ

Kaç sayı yayınlandı: 44 sayı. *Yayına başladığı tarih:* 1931. *Yayına son verdiği tarih:* 1937. *Periyodu:* Haftalık Film, sinema ve stüdyolardan bahseden Türkçe-Fransızca haftalık gazete. *Yayınlandığı il:* İstanbul.

Künye: Umumi neşriyat müdürü: Halil Kamil. Yazıhane: Türk Sineması Taksim Beyoğlu. 163.

Teknik Bilgiler: Boyut:20x28.5 cm. *Kağıt çeşidi:* 3. Hamur. Bastı: Tipo. *Kapak:* Kendinden kapak. Cilt: Ortadan katlamalı telsiz. *Sayfa adedi:* Kapak dahil 8 sayfa. *Fiyat:* 1

12. Sayının içeriği: Jeneral Yen'in Zehirli Çay'. Daktilo evleniyor.

BULUNDUĞU YERLER: İBB Atatürk Kitaplığı'nda O.1622 numarada kayıtlı 13 sayı, Beyazıt Devlet Kütüphanesinde B.127 no'da 8 sayı ve B.239 iç 6'da 3 sayı bulunmaktadır. Milli Kütüphanede 1962 SC 67 no'da kayıtlıdır. TSA arşivinde 29 (12 ila 44 arası) sayı bulunmaktadır.

FOTO SÜREYYA

Kaç sayı yayınlandı: 36 sayı. *Yayına başladığı tarih:* 17 Mayıs 1931. *Yayına son verdiği tarih:* Haziran 1934. *Periyodu:* Aylık. Fotoğraf, sinema ve spor mecmuasıdır. *Yayınlandığı il:* İstanbul.

Künye: .Sahibi imtiyazı: Süleyman Süreyya. Müdür mes'ül: Muammer Cahit. İdarehanesi: Bahçekapı Arabacılar sok. No:. Telefon: 23289. Telgraf: Ayerus. Abone şeriatı: Türkiye içi seneliği: 3 lira. Memalik eenebiyi için: 5 lira.

Teknik Bilgiler: Boyut: 22.5 x 29.5cm. *Kağıt çeşidi:* Avrupa kuşa ayarında parlak ve kalın ekstra kağıt. *Kapak:* Kuşe benzeri parlak Avrupa kağıt. İki renkli. Kimi sayılarında ortası iç sayfadaki resmi içine alacak biçimde daire şeklinde kesik, orijinal tasarım. (Sonraları karton kapak) Cilt: Dikişli. *Renk:* Siyah-Beyaz kimi sayfalar tek renkli. *Sayfa adedi:* 32 (kimi sayılar 40 ve üstü). *Fiyat:* 20 Krş. *Bastıldığı yer:* İstanbul. Ahmet İhsan Matbaası Ltd.

ÖZELLİĞİ: Cumhuriyet dönemi yayıncılık tarihinde bir ilk sayılabilecek pencere (oyuk) kapak tasarımı ve iç sayfalarda sanatçı, politikacı ve ilginç

fotoğraflardan oluşan siyah-beyaz ve tek renkli poster kullanımı.

FOTO SÜREYYA: Stüdyo Fotoğrafçılığında Modernlik ve Millilik

Foto Süreyya, Süleyman Süreyya'nın İstanbul'daki fotoğraf stüdyosunun tanıtımı amacıyla 1931-1935 yılları arasında yayımladığı fotoğraf kültürü dergisiydi. Lüks kuşe kağıda basılan pencere karton kapakla süslenen dergi, 1930'ların Hollywood film yıldızlarının portrelerinden ve art deco görselliklerinden yararlanan popüler yayın kimliğine sahipti. Süleyman Süreyya Avrupa'daki fotoğraf endüstrisi hakkındaki gelişmelere ve stüdyosunda fotoğraf çektiren medyatik isimlerin röportajlarına yer verdiği Foto Süreyya dergisiyle markalaşmayı hedefledi.

(...) Süleyman Süreyya, Milano üniversitesi İktisat Fakültesi'ndeki eğitim yıllarında (1919-1920), Avrupa'da gelişen endüstrileri takip ederek İstanbul'da döndüğünde distribütör olayı kararlaştırdı. 1921'de İstanbul'a döndüğünde Sirkeci'deki Levanten stüdyo fotoğrafçıların yanında bir süre muhasebeci pozisyonunda çalıştı. Kariyerinin bu döneminde, Fransız ve İngiliz ordusu tarafından işgal edilen kentin Sirkeci ve Karaköy limanlarında gümrük, kimlik, ve evrak denetimi bürokrasisinde ucuz vesikalık fotoğrafın önemini farkederek Süleyman Süreyya, Cumhuriyetin ilanı sonrasında Eminönü Çiçek Pazarı'nda kendi mağazasını açarak ithal fotoğraf malzemelerinin tedarikçiliğine girişti. Alfabe devriminin yürürlüğe girdiği 1928 yılında Beyoğlu Tünel'de satın aldığı üç katlı binasını Foto Süreyya adı altında fotoğraf çekim, üretim ve malzeme satış mağazasına dönüştürerek Beyoğlu'nun fotoğraf piyasasında kısa sürede güçlü yer edindi.

(...) Süleyman Süreyya, 1930'larda Beyoğlu'nun kamusal estetik gerçekliğini insanların yüz ifadelerinde, dükkan vitrinlerinde, tramvay kalabalığında yakalayan basın basın fotoğrafçısı Selahattin Giz'in aksine, stüdyo fotoğrafçılığında profesyonelleşti ve erken Cumhuriyet'in markalaşmış stüdyo fotoğrafçısı kimliğiyle tanındı. Dönemin kamusal düşlerinin, modernliğin ve milliliğin görsel temsillerini stüdyonun kapalı mekanında ışık etkileriyle yaratan ve fotoğraflayan bir girişimciydi. 1931-1935 yılları arasında yayımladığı Foto Süreyya, Cumhuriyet'le birlikte Beyoğlu'nun değişen yüzünü kaydeden önemli bir dergi idi. (M. Sinan Niyazioglu, *Alfabe ve Matbuat*, Vekam, 2021. s.202-204.)

BULUNDUĞU YERLER: Burçak Evren Arşivi'nde 36 sayı (tam takım.) bulunmaktadır Atatürk Kitaplığında B.228'de 14 sayı, Beyazıt Devlet Kütüphanesinde O/58'de 9 sayı vardır. Milli Kütüphane'de 1957 SB 151'de kayıtlıdır. Süreli Yayınlar Bilgi Sistemine henüz aktarılmamıştır. TSA arşivinde 14 sayı mevcuttur..

HOLİVUT

Kaç sayı yayımlandı: 228 sayı. *Yayına başladığı tarih:* 1931. *Yayına son verdiği tarih:* 1937. *Periyodu:* Her ayın 1'i, 10'u ve 20'sinde çıkar. Sonraları her Çarşamba günleri neşrolunur sinema mecmuası. 1935 yılından itibaren Cuma günleri çıkar. *Yayımlandığı il:* İstanbul.

Künye: Başmuharriri ve umumi neşriyat müdürü: Muammer Cahit (sonraları Cahit Kentmen). Ser-maye sahibi ve müdiri: Cihat Kentmen. İdarehane-si: Ankara Caddesi No:66 İstanbul.

Teknik Bilgiler: *Kağıt çeşidi:* Kuşe. *Kapak:* 4x4. *Cilt:* Ortadan telli. *Renk:* Monokrom. *Sayfa ade-di:...* *Fiyatı:* 10 Kırş (sonra 12.5 Kırş.). Basıldığı yer İstanbul Holivut Matbaası. (Sonra Vakit Matbaası).

ÖZEL SAYILAR: 1935-1936 Yeni sinema yılında göreceğimiz filmler. (Sene:5. Sayı: 27). Spor ilave-si (Racing Club de France)

BULUNDUĞU YERLER: Burçak Evren Kitaplı-ğında 1 ila 175. Sayıları, İBB Atatürk Kitaplığın-da B.170 demirbaş no'da kayıtlı 112 sayı, Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde O.73 numarada 45 sayı bulunmaktadır. Milli Kütüphanede 1961 SB 65'te kayıtlı ancak Süreli Yayınlar Bilgi Sistemine aktarılmadığı için online erişim sağlanamamaktadır. TSA(Türk Sineması Araştırmaları) arşivinde bazı sayıları vardır.

İPEK FİLM MAGAZİN

Türkçe ve Fransızca haftalık sinema mecmuası

Kaç sayı yayımlandı: 168 (?). *Yayına başladığı tarih:* 1931. *Yayına son verdiği tarih:* 1933. *Periyodu:* Türkçe-Fransızca haftalık sinema mecmuası. *Yayımlandığı il:* İstanbul.

Künye: *İmtiyaz Sahibi:* İhsan İpekçi.

Teknik Bilgiler: *Boyutu:* 16x23.5. cm. *Kağıt çeşi-di:* 3. Hamur. *Baskı çeşidi:* Tipo. *Kapak:* Kuşe, tek renk. *Cilt:* ortadan telli. *Renk:* Siyah-Beyaz. *Sayfa adedi:* Kapak hariç 14 sayfa. *Fiyatı:* 10 Kuruş. *Basıldığı yer:* Reklam Matbaası. Ankara Caddesi No: 80 Tel: 43503.

ÖNSÖZ (özet): Halkımız Hangi Filmleri Sever: Bütün dünya sinemacılarının daima birbirlerine sorduğu şu soru henüz tam bir cevabı hiçbir tarafta verilmemiştir. Avrupa ve Amerika'da film şirketlerinin yüzbinlerce lira sarf ederek hazırladıkları filmlerin, halkın en ziyade hoşuna giden bir şekilde olabilmesi için tabii, halkın en ziyade hangi cins filmlerden zevk aldığını, yani en fazla ne çeşit filmlere rağbet gösterdiğini bilmek isterler.

Halkın en fazla hangi filmlere rağbet ettiği yalnızca filmcileri değil, sinem müdürlerini de çok yakından alakadar eden bir mevzudur.

Yüz binlerce değil, isterse milyonlara mal olmuş olsun, bir film halk ekseriyetinin beğenmediği bir mevzu ve şekilde yapılmış ise, o film için sarf edilen para sokağa atılmış, filmi gösteren sinemanın haftası ölmüş, emekler boşa gitmiş demektir.

Bunun içindir ki dünyanın her köşesinde, yüzlerce sinema müdürü müdavimlerine hangi cins filmlerden zevk aldığını, büyük müsabakalar tertip ederek zengin mükafatlar vad ederek hazırlamışlar ve milyonlarca cevap almışlardır.

Biz kendi memleketimizde henüz böyle bir müsabaka tertip etmiş değilssek de yabancı sinema müdürlerinin yaptıkları bu müsabakalarını dikkatle takip ediyoruz.

2. Sayının içeriği: Kahire’de Aşk Geceleri. Hal-kımız Hangi Filmleri Sever ?. Carsonlar Şahı filmi çevrilirken. Bir Keşif: Buster Crabbe. Rosemail. Haberler. Moda.

Not: İpek Film’in filmlerini tanıtan promosyon dergisi.

BULUNDUĞU YERLER: Burçak Evren Kitaplığı’nda 37 sayı. Beyazıt Devlet Kütüphanesinde K.336 no’da kayıtlıdır. Milli Kütüphanede 1970 SA 419 demirbaş no’da kayıtlı 168 sayı var. İBB Atatürk Kütüplüğünde bulunmamaktadır. TSA arşivinde 2 sayı mevcuttur.

SES

Radyo, Film ve Gramofon Mecmuası

Kaç sayı yayımlandı: 8 Sayı. *Yayına başladığı tarih:* 1931. *Yayına son verdiği tarih:* 16 Ekim 1932. *Periyodu:* On beş günde bir çıkar (Sonra haftada bir defa Pazar günleri çıkar) Radyo, Film ve Gramofon Mecmuası *Yayımlandığı il:* İstanbul.

Künye: Sahibi ve *Yazı İşleri Müdürü:* Sun’i Hulusi. (Sonra yazı işleri müdürü Şemsi İzzet). İdarehane: Ebusuut Sokak No: 15. PK 731. İstanbul.

Teknik Bilgiler: *Kağı çeşidi:* Üçüncü hamur. *Bas-kı çeşidi:* Tipo *Kapak:* Kendinden kapak. *Renk:* Siyah-beyaz. *Fiyatı:* 15 Krş. *Basıldığı yer:* İstanbul. E. Daküs Matbaası.

İKİNCİ SENE, No:1 (28.8.1932) (Önsöz)

İkinci Defa: Bundan bir sene evvel gördüğümüz rağbet ve alaka ve memlekette radyo sahip ve motorlerinin günden güne artması alakadarların teşvik ve himayelerinden cesaret alarak SES’i tekrar çıkarıyoruz. Bizi geçen sefer ve bu defa himaye ve bize muavenet etmiş olan Türk Telsiz Telefon Şirketi muhterem müdürü Hayrettin Beyle Philips şirketi müdürü M. Lehrner’e T.S.F mağazası sahibi M. Dekkers ve Cenevezo ve Löwe radyoları acentesi Pardo ve aziz arkadaşımız Ahmet Necip Bey ve

